

วิทยานิพนธ์

กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

LEARNING PROCESS ON THE BUSINESS COMMUNITY:

A CASE STUDY OF KHON KAEN WOMEN'S GROUPS

นางอรรวรรณ จุลชัยเจียร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา)

ปริญญา

อาชีวศึกษา

อาชีวศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

Learning Process on the Business Community: A Case Study of
Khon Kaen Women's Groups

นามผู้วิจัย นางอรวรรณ จุลลักษ์เจียร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์พนิต เข้มทอง, Ed.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์พีรพงศ์ ทิพนาค, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์พีรพงศ์ ทิพนาค, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 8 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

Learning Process on the Business Community: A Case Study of Khon Kaen Women's Groups

โดย

นางอรวรรณ จุลชัยเชียร

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

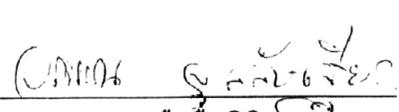
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา)

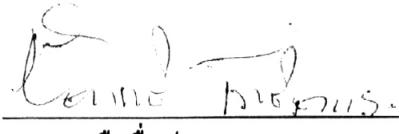
พ.ศ. 2551

อรวรรณ จุลชัยเกียรติ 2551: กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มสตรี
จังหวัดขอนแก่น ปรินญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา) สาขาวิชาอาชีวศึกษา
ภาควิชาอาชีวศึกษา ประชานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ,
Ph.D. 151 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้
โดยการชี้นำตนเอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิด
การประกอบการ สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มสตรี
จังหวัดขอนแก่น เน้นเฉพาะผู้ที่สมัครใจ มีปัญหา และต้องการพัฒนาตนเอง มีการประกอบธุรกิจ
ในชุมชนที่มาจาก 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยสำนักงาน
สหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ให้การรับรอง จำนวน 26 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
1) กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ
เรียนรู้ธุรกิจชุมชนและเกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
การเรียนรู้เพื่อวัดผลการเรียนรู้ความรู้ธุรกิจทั้ง 4 ด้าน 4) แบบสำรวจความพร้อมในการเรียนรู้
โดยการชี้นำตนเอง-SDLRS 5) แบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำ
ตนเองในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ
โดยรวมสรุปผลการวิเคราะห์ความรู้ทั้ง 4 ด้าน ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ดีที่สุด ($\mu = 82.23$) และ
พบว่าโดยภาพรวมกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.06$) เมื่อแยกพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า ระดับความพร้อมใน
การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สูง คือองค์ประกอบที่ 5: รักการเรียนรู้ ($\mu = 3.62$) ผลการทำธุรกิจ
ชุมชนใน 2 ไตรมาส พบว่า อัตราส่วนการดำเนินงาน ยอดกำไรสุทธิต่อยอดขายสุทธิ คุณ 100
ของกลุ่มจักสานและเส้นใยพืช มีค่า 72.30 % ถึง 80 % กลุ่มศิลปประดิษฐ์และหัตถกรรม มีค่า
75.56 % ถึง 78.75 % ซึ่งหมายถึง ยอดขายสุทธิ 100 บาท มีกำไรสุทธิ 72.30 บาท ถึง 80 บาท
และ 75.56 บาท ถึง 78.75 บาท ตามลำดับ

ลายมือชื่อนิติกร

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

21/12/2551

Orawan Chullastier 2008: Learning Process on the Business Community: A Case Study of Khon Kaen Women's Groups. Doctor of Philosophy (Vocational Education), Major Field: Vocational Education, Department of Vocational Education. Thesis Advisor: Associate Professor Chairit Photisuvan, Ph.D. 151 pages.

The purpose of this study was to design learning process enhancing the self-directed learning readiness (SDLR.) on the business community in four topics: management, marketing, production, and the process quality in business for Khonkaen Women's groups. The instruments were 1) content on management, marketing, production, and the process quality in business 2) series of learning activities 3) a knowledge test of four topics 4) the self-directed learning readiness scales (SDLRS), Guglielmino (1977) and 5) questionnaire on key performance indicator (KPI). The statistical analysis were mean, standard deviation and percentage.

The results were 1) learning activities on the business's four topics: management, marketing, production, and the process quality in business, 2) the knowledge tests results were higher average score ($\mu = 82.23$), 3) the level of self directed learning readiness (SDLR) were moderate ($\mu = 3.06$). By the component of SDLR: the high average score was love of learning ($\mu = 3.62$) The follow up results of two quarters by key performance indicator (KPI) from business community. The key performance index follow-up result of the two following quarters showed operation ratios's: net profit = 72.30 % to 80 % (the wickerwork groups) and 75.56% to 78.75 % (the art and handicraft groups).

Orawan Chullastier Chairit Photisuvan 21/1/2008
Student's signature Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ โภธิสุวรรณ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พนิต เข้มทอง กรรมการที่ปรึกษาวิชาเอก รองศาสตราจารย์ ดร. พิรพงษ์ ทิพนาค กรรมการที่ปรึกษาวิชารอง และ รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โภธิสุข ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 8 ท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและขอบเขตของเนื้อหา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบสอบถามวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง – SDLRS และแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน และขอขอบคุณประชากร กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ขอขอบคุณ พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว ปราชญ์ชาวบ้านที่มาให้ความรู้กับประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งธุรกิจชุมชนของตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่บิดา มารดา (คุณพ่อประสิทธิ์ คุณแม่สรวง ชีระสุขะกุล) และบูรพาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ขอบคุณครอบครัวจตุลชัยเสีเยร ชีระสุขะกุล และจันทร์วิจิตร ทุก ๆ คน ที่ให้กำลังใจ สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยได้ทำงานเป็นอย่างดี ขอขอบคุณอาจารย์สมชาย (พ่อบ้าน) และลูกที่ตีทั้ง 2 (ชัชฎา เศษวรรษ) ท้ายนี้ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.วิทยา ธรรมกิตติภพ ว่าที่ ร.ต.สมโชค เถตระการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟุ้งศรี ภักดีสุวรรณ อาจารย์คมแรงสูงเนิน ที่กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลืออย่างดีตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยผ่านอุปสรรคนานัปการสู่ความสำเร็จดังที่ได้ตั้งใจไว้

อรวรรณ จตุลชัยเสีเยร
กุมภาพันธ์ 2551

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
ขอบเขตการวิจัย	9
นิยามศัพท์	10
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	13
การเรียนรู้	14
ธุรกิจชุมชน	36
การทำธุรกิจชุมชน	45
การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง	47
ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง	54
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	58
ประชากร	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
การทดสอบเครื่องมือ	66
การวิเคราะห์ข้อมูล	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	70
ผลการวิจัย	70
ข้อวิจารณ์	108
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	112
สรุปผลการวิจัย	112
ข้อเสนอแนะ	115
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	117
ภาคผนวก	124
ภาคผนวก ก ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิ	125
ภาคผนวก ข แบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัย	128
ภาคผนวก ค แผนการเตรียมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ใน กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง	140
ภาคผนวก ง เอกสารใบสมัครแสดงความจำนง	142
ภาคผนวก จ แบบสำรวจผลการทำธุรกิจชุมชน	144
ภาคผนวก ฉ ประวัติและวิถีคิดของพ่อเล็ก กุศลวงศ์แก้ว ปราชญ์ ชาวบ้าน	147
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	151

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการได้รับงบประมาณตามโครงการสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัด ขอนแก่น ตั้งแต่ปี งบประมาณ 2542 – 2545	4
2	แสดงหัวข้อ – เนื้อหาความรู้ เฉพาะ ด้านการบริหารจัดการ	71
3	แสดงหัวข้อ – เนื้อหาความรู้ เฉพาะ ด้านการผลิต	72
4	แสดงหัวข้อ – เนื้อหาความรู้ เฉพาะ ด้านการตลาด	73
5	แสดงหัวข้อ – เนื้อหาความรู้ เฉพาะ ด้านแนวคิดการประกอบการ	73
6	แสดงรายการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำ ตนเอง จำแนกเป็นแต่ละวัน รวมทั้งสิ้น 5 วัน	75
7	แสดงตารางกำหนดการกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนระหว่าง 18 – 24 มกราคม 2550	77
8	แสดงจำนวนร้อยละและลักษณะประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น	78
9	แสดงจำนวนประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็นช่วงอายุ และร้อยละ	78
10	แสดงสถานภาพครอบครัว จำนวนและร้อยละประชากรกลุ่มสตรีจังหวัด ขอนแก่น	79
11	แสดงรายละเอียดจำนวนข้อ และจำนวนคะแนนของเนื้อหาความรู้ ธุรกิจ 4 ด้าน	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	แสดงความรู้ คะแนนเต็ม ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ในภาพรวม	80
13	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น จำแนกก่อนและหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ในภาพรวม	82
14	แสดงจำนวน 58 ข้อของระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) ตามองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ	83
15	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ทั้งหมด 58 ข้อ ก่อน และหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน	84
16	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR สูง ใน 10 อันดับหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน	89
17	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ต่ำ ใน 10 อันดับหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน	90
18	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 1	91
19	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 2	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 3	93
21	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 4	94
22	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 5	95
23	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 6	96
24	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 7	97
25	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 8	98
26	แสดงค่าร้อยละการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 และมกราคมถึง มิถุนายน 2550 เป็นค่าการวิเคราะห์อัตราส่วน การดำเนินงาน (กำไรขั้นต้น)	101
27	แสดงค่าร้อยละการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 และ มกราคม ถึง มิถุนายน 2550 เป็นค่าการวิเคราะห์อัตราส่วน การดำเนินงาน(กำไรสุทธิ)	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
28	แสดงค่าร้อยละของการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 และมกราคม ถึง มิถุนายน 2550 เป็นการวิเคราะห์อัตราส่วนการดำเนินงาน (ค่าใช้จ่ายรวม)	103
29	แสดงค่าร้อยละของการทำธุรกิจชุมชน ระหว่างเดือน มกราคม ถึง มิถุนายน 2550 เป็นการหาผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI)	104
30	แสดงค่าร้อยละของการทำธุรกิจชุมชนระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549	105
31	แสดงผลการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง มกราคม ถึง มิถุนายน 2550	106
32	แสดงผลการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 เป็นการหาอัตรากรรมวนเวียนของสินค้า	107

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสำคัญของปัญหา	8
2	ภาพชุมชนเข้มแข็งและเกิดกลุ่มอาชีพ	38
3	ระยะการดำเนินการวิจัย	58

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้กล่าวได้ว่าบุคคลมีความตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของตน ในการประกอบอาชีพ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกันมากขึ้น ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 45- 46 และ 50 ก็ได้กล่าวถึงสิทธิ เสรีภาพ การคุ้มครองบุคคล การรวมกันในชุมชนท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจัดระเบียบ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง สวัสดิภาพของประชาชน การป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน (คณิน บุญสุวรรณ, 2543) ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคคลใช้สิทธิ ดังกล่าวมากขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 -2549) ข้อ 5.2 ก็ได้กล่าวถึงการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก เน้นพัฒนาธุรกิจชุมชน ร่วมแก้ไขปัญหา ของตน มีการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ เพิ่มรายได้ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพให้เชื่อมโยงสู่ตลาดภายในและตลาด ในต่างประเทศได้ ประกอบกับมีการตระหนักร่วมกันเพื่อเร่งสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็น “ประชาสังคม” ให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสามารถเผชิญกับอนาคต เพื่อดำรง ไว้ซึ่งความเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง”(อนุชาติ พวงสำลี และ กฤตยา อาชวนิจกุล, 2542: 2) “ประชา สังคม” เป็นแนวคิดที่คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาของสังคมร่วมกัน ไม่ใช่ปล่อยปัญหาให้เกิดขึ้น แล้วต่างปฏิเสธ หรือโทษซึ่งกันและกัน อันจะทำให้ปัญหามีได้รับการใส่ใจแก้ไข เพื่อเป็นเครื่องมือ สำหรับเผชิญหน้ากับอนาคต มิใช่เพื่อประโยชน์ตนเท่านั้น ยังมีประโยชน์ของชุมชน ท้องถิ่นและ ประเทศชาติด้วย (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2542: 35)

การรวมกันของบุคคลในชุมชนตามสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ที่อาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาขึ้นเป็นการสร้างศักยภาพของกลุ่มในรูปแบบของการทำให้เกิดเป็น “ธุรกิจขึ้น ในชุมชน” และธุรกิจชุมชนดังกล่าว กลายเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรหรือเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาทุน ให้ดำรงอยู่และช่วยทำให้เกิดการคลี่คลายปัญหาของชุมชนได้อย่างดี เพราะไม่ใช่ จะเป็นธุรกิจที่มุ่งกำไรของบุคคล แต่เปลี่ยนมาเป็นธุรกิจที่มีความร่วมมือกันของคนในชุมชน

ซึ่งเรียกว่าเป็น “ธุรกิจชุมชน” กำไรที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกิจก็จะสามารถแบ่งปันและกระจายไปในชุมชน ทำให้เกิดการแปรรูปที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นหรือร่วมมือกันเพื่อการจำหน่าย ซึ่งก็จะนำไปสู่การสร้างกำไรโดยรวมได้ในที่สุด กลุ่มสตรีในจังหวัดขอนแก่นก็เช่นกัน ต่างก็มีบทบาทสำคัญในชุมชน เป็นแกนหลักให้เกิดการขับเคลื่อนของกระแสนธุรกิจชุมชนได้ ถ้าชุมชนนั้นมีความจริงจัง และดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 5-6) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่าประชาชนคนไทยจะได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นการศึกษาตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล ทั้งนี้จะเป็นผลต่อกลุ่ม ต่อชุมชน และสังคมโดยรวมในที่สุด

ฉะนั้นการให้ความรู้ในด้านธุรกิจจะช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองดังเจตนารมณ์การจัดการศึกษาของประเทศที่กล่าวมาแล้ว แนวทางหนึ่งที่ได้ก็คือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจเข้าสู่ชุมชนให้เกิดขึ้นกับกลุ่มสตรี โดยเฉพาะที่กำหนดไว้เป็นกรณีศึกษาคือ กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น เพราะเป็นจังหวัดที่อยู่ตรงศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การคมนาคมสะดวก สถานศึกษามีทุกระดับ มีกลุ่มสตรีในชุมชนกระจายอยู่ทั่วทุกหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มที่เกิดจากการส่งเสริมของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 102 กลุ่ม ตามฐานข้อมูล หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดขอนแก่น (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น, 2545: 1-4) จากการส่งเสริมของกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ตามทะเบียนจัดตั้งจำนวน 165 กลุ่ม และจากการสรุปข้อมูลสภาพอาชีพอุตสาหกรรมเป้าหมาย ปีงบประมาณ 2545 สิ้นสุด ณ เดือนมกราคม 2545 ของสำนักงานอุตสาหกรรม

ภาค 5 ขอนแก่น อีกจำนวน 12 กลุ่ม แต่ละกลุ่มพบว่ายังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตด้านการตลาดและปัญหาเรื่องสถานที่ทำการกลุ่ม (สำนักงานอุตสาหกรรมภาค 5, 2545: 1- 2) ฉะนั้นจึงเห็นควรจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม ตามแนวคิดจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม ที่เชื่อว่า “มนุษย์พัฒนาได้ มนุษย์รักดี มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รักอิสระ สามารถค้นหาความต้องการ ความสนใจของตนได้ รับผิดชอบการเรียนรู้ ที่ตนเองเลือกได้ เพื่อสนับสนุนให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life – long learning)”

ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการประกอบธุรกิจชุมชน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นปรากฏเห็นได้ เมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปี 2540 เป็นต้นมา มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าการรวมกลุ่มสตรีและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 900 กลุ่มสหกรณ์ทั่วประเทศ เพื่อดำเนินกิจกรรมบนหลักการสหกรณ์ร่วมกัน เป็นฐานรากที่ดีแก่ชุมชน ดังข้อมูลการเกิดกลุ่มสตรีสหกรณ์ขอนแก่น ตามโครงการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดกลุ่มสตรีและเยาวชนสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2542: 2) โดยสหกรณ์ขอนแก่นเป็นผู้เข้าไปดำเนินการ มีรายงานว่า การดำเนินกิจกรรมมีปัญหา สมาชิกไม่ได้ให้ความสนใจในกิจกรรมของกลุ่มอย่างจริงจัง สมาชิกให้ความร่วมมือทำกิจกรรมกลุ่มไม่ก็คนจากสมาชิกต่อกลุ่ม 30-50 คน สมาชิกไม่ได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมารวมกลุ่ม เพื่อมุ่งให้ได้รับเงินสนับสนุนจากทางราชการเป็นครั้งคราว ปีใดมีนโยบายส่งเสริมมาก ก็จะมีการรวมกลุ่มกันขึ้นแสดงหลักฐานประกอบและรับเงินสนับสนุนไป ในบางปีมีงบส่งเสริมเกษตรกรให้เลี้ยงสุกรก็มีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงสุกร แล้วแสดงหลักฐานประกอบให้ได้รับงบประมาณตามข้อกำหนด การรวมกลุ่มดำเนินการในลักษณะขาดความต่อเนื่อง เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้จัดทำคำของบประมาณเพื่อส่งเสริมกลุ่มสตรีในจังหวัดขอนแก่นขึ้น เมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณจัดสรรมาก็ให้กลุ่มสตรีฯ ไปจัดทำโครงการและทำคำของบประมาณผ่านสหกรณ์และให้สหกรณ์รับรอง เมื่อผ่านการรับรองแล้วจะมีการอนุมัติงบประมาณมา สหกรณ์ก็ดำเนินการให้มีการศึกษาแก่กลุ่มสตรีฯ โดยการฝึกอบรมหรือจัดวิทยากรมาอบรมให้สมาชิกของกลุ่มที่ได้รับอนุมัติโครงการเน้นการฝึกปฏิบัติในเวลา 2 วัน บางปีมีเวลา 3 วัน จัดให้ได้ฝึกปฏิบัติและมีวิทยากรบรรยายความรู้ด้านการประกอบการธุรกิจ เป็นเวลา 2 วัน ไปศึกษาดูงานอีก 1 วัน เมื่อผ่านการฝึกอบรมและดูงานก็ให้กลับไปที่ตั้งกลุ่ม ภายใต้การติดตามดูแลของสหกรณ์จังหวัดและสหกรณ์อำเภอ เพื่อดูว่ากลุ่มดังกล่าวยังมีการประกอบการธุรกิจในชุมชนต่อเนื่องหรือไม่เพียงใด แต่ปัจจุบันสหกรณ์อำเภอได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดทั้งหมดตามโครงสร้างการปฏิรูประบบราชการ ทำให้ติดตามดูแลการดำเนินงานของกลุ่มสตรีฯ ห่างไป มีข้อมูลสนับสนุนตามโครงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพสมาชิกสหกรณ์และ

ประชาชนทั่วไป (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2542: 2) เป็นผลให้กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นในบางกลุ่มไม่ได้รับคำแนะนำจากสหกรณ์ด้วยสาเหตุการปรับโครงสร้างระบบราชการ ทำให้มีปัญหาในด้านการดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนประมาณร้อยละ 20-30 ได้หยุดดำเนินการหรือดำเนินการเป็นลักษณะทำบ้างหยุดบ้าง ไม่เป็นการประกอบธุรกิจชุมชนที่แท้จริง

ผู้วิจัยจึงมองเห็นว่ากลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีปัญหาดังต่อไปนี้ คือ 1) ขาดความคิดริเริ่มในการเรียนรู้หรือไม่แสวงหาโอกาสเรียนรู้ได้โดยการชี้นำตนเอง มักมุ่งรอรับความช่วยเหลืออยู่เสมอ ๆ 2) ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ยังมีน้อยทำให้ขาดการพัฒนาตนเอง ต้องคอยพึ่งพาหรือรอรับการกระตุ้นจากทางราชการ 3) มีข้อจำกัดในด้านความรับผิดชอบ โดยพิจารณาจากสาเหตุที่ควรได้รับการติดตามจากสหกรณ์อยู่เป็นประจำ 4) ปัญหาในด้านความใฝ่รู้ยังมีจำกัด 5) ขาดความพยายามด้านการแสวงหาโอกาสให้ตนเกิดการเรียนรู้ 6) ขาดแนวคิดด้านการประกอบการธุรกิจในชุมชนตน จะเห็นได้จากข้อมูลการได้รับการส่งเสริมด้านงบประมาณและการติดตามตรวจสอบอยู่เสมอ

ประกอบกับมีกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้จัดให้มีโครงการเพื่อการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีฯ ขึ้นตามตารางแสดงการได้รับงบประมาณและการสนับสนุนแก่กลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่นของสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น (พรชัย รัตนพงศ์, 2546) ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการได้รับงบประมาณตามโครงการและการสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ

ในจังหวัดขอนแก่น ของสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2542 -2545

ปีงบประมาณ	จำนวน	งบประมาณ
1.ปีงบประมาณ 2542	จำนวน 22 กลุ่ม ๆ ละ 90,000 บาท	เป็นเงิน 1,980,000 บาท
2.ปีงบประมาณ 2543 (โครงการส่งเสริมอาชีพ ครัวเรือนเกษตรและ สหกรณ์)	จำนวน 10 กลุ่ม ๆ ละ 45,000 บาท	เป็นเงิน 450,000 บาท

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปีงบประมาณ	จำนวน	งบประมาณ
3.ปีงบประมาณ 2544 (โครงการส่งเสริมอาชีพ ครัวเรือนเกษตรและ สหกรณ์)	จำนวน 83 กลุ่ม ๆ ละ 45,000 บาท	เป็นเงิน 3,7350,000 บาท
4. ปีงบประมาณ 2545 ใช้ชื่อว่า OTOP	จำนวนอีก 1กลุ่ม(พิเศษ)ใช้ชื่อว่า OTOP ได้งบประมาณ 700,000 บาทจำนวน 51 กลุ่ม ๆ ละ 40,000 บาทเป็นเงินอุดหนุน จ่ายขาด (ให้กลุ่มไปบริหารจัดการเอง หลังจากได้รับการอบรมแล้ว ถ้ากลุ่ม ดำเนินการก้าวหน้าจะได้รับงบประมาณ สนับสนุนเพิ่มในปีต่อไป)	เป็นเงิน 2,040,000 บาท

ที่มา: พรชัย รัตนพงศ์ (2546)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ามีงบประมาณสนับสนุน แก่ครัวเรือนและกลุ่มสตรีสหกรณ์
จังหวัดขอนแก่น จำนวนมากตั้งแต่ปีงบประมาณ 2542 และปีงบประมาณ 2544 -2545 ให้นำไป
บริหารจัดการเอง หากมีการดำเนินงานก้าวหน้าจะได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มขึ้นในปีต่อไป

ในปัจจุบันนี้ มีโครงการจำนวนมากเกิดขึ้นมาเพื่อสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มและชุมชน
รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็มีส่วนทำให้เกิดการรวมกลุ่มด้วยเช่นกัน เป็นการรวมกลุ่มกัน
แบบหลวม ๆ เมื่อได้รับงบประมาณไปก็ไม่ได้นำไปบริหารจัดการอย่างจริงจัง (พรชัย รัตนพงศ์,
2546) หรืออาจจะเป็นเพราะมีหน่วยงานของราชการหลายหน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริม ในบางชุมชน
พบว่าบางคนเป็นสมาชิกของกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมจากหลายหน่วยงาน แต่ก็ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
กลุ่มใด ๆ เป็นกิจจะลักษณะและหลังเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจยังมีหน่วยงานของราชการเข้าไป
ส่งเสริมมากขึ้น เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย
รวมทั้งองค์กรเอกชนต่าง ๆ ก็เข้าไปส่งเสริม ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่า การเกิดธุรกิจชุมชนของ
กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นเกิดขึ้นได้หลายทาง นั่นคือ 1) การส่งเสริมของกรมส่งเสริมสหกรณ์

โดยสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น 2) สำนักงานอุตสาหกรรมภาค 5 ขอนแก่น กระทรวงอุตสาหกรรม
3) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น กระทรวงมหาดไทย 4) องค์กรเอกชนอื่น ๆ เช่น
ศูนย์พัฒนาชนบทผสมผสาน บ้านไผ่ (ศูนย์มีชัย) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีความพยายามสร้างให้เกิดแนวคิดธุรกิจชุมชนขึ้น ทั้งจากสถานศึกษา และ
จากนโยบายภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศด้านวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาของรัฐบาลที่ต้องการให้
ผลิตภัณฑ์ในประเทศเชื่อมต่อกับโลกภายนอกได้ด้วย (สมคิด จาคูศรีพิทักษ์, 2546) โดยพยายามที่
จะให้บังเกิดผลเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน ซึ่งกำหนดเป็นเป้าหมายของการยกระดับสินค้าในโครงการ
“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จำนวน 60
ผลิตภัณฑ์ คาดว่าจะช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชนและประเทศได้ไม่ต่ำกว่า 25,000 ล้านบาท อันเป็น
เป้าหมายที่วางไว้ของปี 2547–2550 สร้างผู้ประกอบการ 6,195 ราย หรือ 1,200 ผลิตภัณฑ์ กำหนด
5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ คือ กลุ่มสิ่งทอ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน เส้นใยพืช กลุ่มอาหารและสมุนไพร
กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม ทั้งนี้ เป็นการตั้งเป้าหมายให้
ผู้ผลิตในชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของกระทรวงอุตสาหกรรม (สมศักดิ์
เทพสุทิน, 2546) และสำนักงานพัฒนาชุมชนขอนแก่น ซึ่งเกี่ยวข้องและได้ให้ความสำคัญกับ
โครงการ“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เพราะเป็นโครงการคัดสรร สุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
(ONE TAMBON ONE PRODUCT CHAMPION) เป็นโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุน
เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

ในส่วนที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานอุตสาหกรรมภาค 5 ขอนแก่น จะเป็นกลุ่มสตรี
ที่ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทที่เข้าลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือน ประกอบกับมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
ได้ผลสรุปที่ทำให้เห็นปัญหาธุรกิจชุมชนชัดเจนมากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งในการวิเคราะห์สถานการณ์
ภายในองค์กร การศึกษาภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร การประเมินประสิทธิภาพและกลยุทธ์
การบริหารจัดการ แบ่งเป็น 4 หมวด คือ 1) การบริหารจัดการบุคคล 2) การบริหารจัดการการเงิน
3) การบริหารจัดการการผลิต 4) การบริหารจัดการการตลาด (นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร,
2542: 19-32) ได้ชี้ให้เห็นว่าภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจชุมชน มักไม่เขียนไว้เป็นลาย
ลักษณ์อักษร มีภารกิจและวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะด้านธุรกิจแต่รวมด้านคุณภาพชีวิต ด้านคุณลักษณะ
ทางสังคม ด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมด้วย ส่วนการประเมินประสิทธิภาพ
ขององค์กรธุรกิจชุมชน การประเมินค่าอัตราส่วนทางการเงิน อัตราส่วนสภาพคล่อง อัตราส่วนวัด
การก่อหนี้ อัตราส่วนการใช้สินทรัพย์ อัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการทำกำไร ไม่ได้ระบุ
ค่าเป็นตัวเลขไว้ ต้องประมวลจากความคิดเห็นของคณะกรรมการและสมาชิก เป็นเครื่องชี้วัดว่า

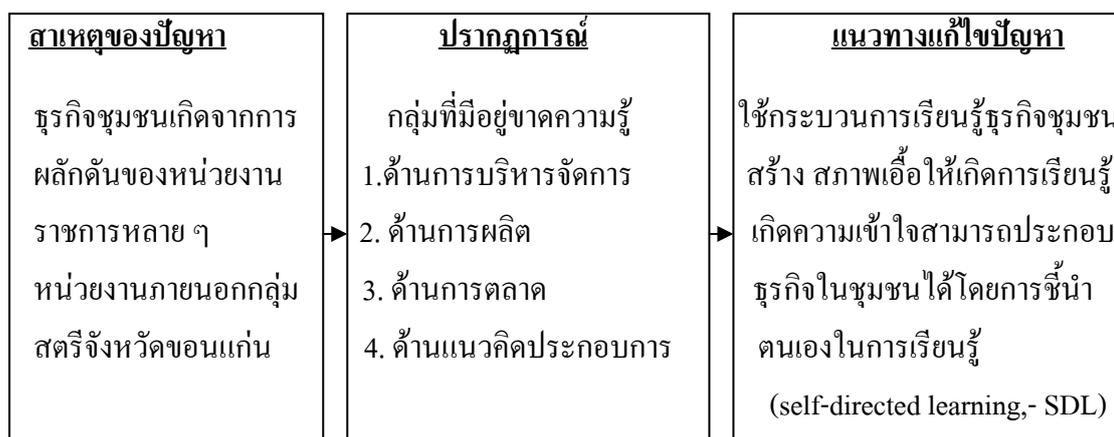
มีปัญหาใน 4 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการและโครงสร้างเชิงธุรกิจ 2) การผลิตขาดระบบ ขาดการพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์ทำให้ความมั่นใจในคุณภาพผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ลดความเชื่อถือลงไปได้ 3) การตลาดขาดกลยุทธ์ในการทำการตลาด 4) ขาดแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ เป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าทำให้การประกอบการธุรกิจในชุมชนมีปัญหา

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่รวบรวมมาข้างต้น จะเห็นว่ากลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นเกิดจาก มีหน่วยงานราชการให้การสนับสนุนหลายหน่วยงาน ทั้งที่สนับสนุนงบประมาณ การพยายาม ทำให้กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีความใฝ่รู้ มีความเข้าใจ มีทักษะและเจตคติต่อการประกอบการ ธุรกิจชุมชนได้โดยการชี้นำตนเอง ฉะนั้นหากสร้างสภาพเอื้อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ในการประกอบการธุรกิจในชุมชนอยู่ได้ก็จะเป็นการดี

ฉะนั้น ผู้วิจัยซึ่งเล็งเห็นความสำคัญของธุรกิจชุมชนว่าเป็นประโยชน์ ไม่เฉพาะประโยชน์ ต่อครัวเรือนแต่ยังเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สามารถขยายประโยชน์กว้างออกไปในสังคมโดยรวม ได้ด้วยและเชื่อว่ากลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นจะเป็นพลังที่ขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ของชุมชนออกไปสู่ ภาวเศรษฐกิจท้องถิ่น ชุมชน สังคมและกว้างออกไปได้ ผลลัพธ์ที่หวังว่าธุรกิจชุมชนจะต่อเนื่อง จึงมีลู่วางเป็นไปได้ชัดเจนขึ้น

กล่าวโดยสรุปก็คือ ปัญหาที่เห็นเกิดขึ้นในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มสตรี จังหวัดขอนแก่น ยังรอให้หลายฝ่ายช่วยกันหาทางแก้ไข ทางที่น่าเชื่อถือว่า จะแก้ไขปัญหาได้ดี คือ การทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านการอาชีพธุรกิจขึ้นในชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ จึงเชื่อได้ว่า จะช่วยให้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองและนำไปสู่การพัฒนา อาชีพต่อไป ทั้งนี้ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความใฝ่รู้ เกิดความเข้าใจ มีทักษะ มีเจตคติที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพธุรกิจชุมชนให้เกิดเป็นการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ในที่นี้ขอเรียกชื่อว่า กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน (Learning Process on the Business Community) ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาว่า ควรสรุปเป็นภาพเพื่อให้เกิดความชัดเจนในความสำคัญของปัญหาดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ธุรกิจชุมชนขาดความต่อเนื่อง อาจจะมีสาเหตุเพราะธุรกิจชุมชนเกิดจากการผลักดันของหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน ไม่ได้เกิดขึ้นเองจากกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น จึงสามารถแสดงสาเหตุของปัญหา ปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ และแนวทางแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงสาเหตุของปัญหาธุรกิจชุมชนและปรากฏการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าสาเหตุของปัญหาธุรกิจชุมชนของกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น เพราะการเกิดขึ้นของกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นนั้นเพราะมีการผลักดันจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ทำให้กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นขาดการชี้นำตนเอง อาจจะเป็นเพราะขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน สร้างสภาพเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ สามารถประกอบธุรกิจชุมชนได้โดยชี้นำตนเองในการเรียนรู้ (self-directed learning, SDL)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านแนวคิดการประกอบการ สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานศึกษา นักการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยเฉพาะด้านบริหารธุรกิจสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ไปใช้กับผู้สนใจ เช่น นิสิต นักศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีแนวคิดการประกอบการ และมีทักษะดำเนินกิจการธุรกิจในชุมชนได้
2. ได้วิธีการทำให้เกิดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน สำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน
3. หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน สามารถนำกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนไปพัฒนากลุ่มในชุมชน และนำไปใช้กำหนดเป็นนโยบายเพื่อชุมชนต่อไปได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตเชิงเนื้อหา และขอบเขตเชิงประชากรดังนี้

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งให้เกิดกระบวนการศึกษาด้านอาชีพ (Vocational education) โดยเฉพาะด้านธุรกิจชุมชน (Business community) แก่กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ให้มีความรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ ผสมผสานตามความเชื่อมนุษยนิยม (humanistic) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้Organic ModelของKnowles (1975:269-297) มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศ 2) จัดโครงสร้างทางกายภาพให้เอื้ออำนวยในการร่วมกัน

วางแผน 3) ผู้สอนอำนวยความสะดวก หรือช่วยผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตน 4) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 5) ร่วมกันตัดสินใจเลือกและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ 6) ดำเนินการตามแผน 7) ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะจนกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนประเมินตนเองในขั้นสุดท้าย

ขอบเขตเชิงประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นเน้นเฉพาะผู้ที่สมัครใจ มีปัญหาและต้องการพัฒนาตนเอง มีการประกอบธุรกิจในชุมชนที่มาจาก 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน เส้นใยพืช 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและสมุนไพร 4) กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา 5) กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่นให้การรับรอง

นิยามศัพท์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกำหนดนิยามศัพท์ปฏิบัติการเฉพาะไว้ดังต่อไปนี้

กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น หมายถึง คณะบุคคลที่อยู่ในชุมชนมารวมกลุ่มกัน เพื่อประกอบกิจการธุรกิจในชุมชนของตนเอง โดยมีผู้นำตามธรรมชาติอาจจะเป็นหญิงหรือชายได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ให้การรับรอง

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลมาจากการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ เห็นคุณค่าในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง พัฒนาการไปในทางที่สูงสุดตามศักยภาพตนสามารถชี้นำตนเองในการเรียนรู้

ธุรกิจชุมชน หมายถึง การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกิจการซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลด้วยความสมัครใจประกอบการในชุมชนของตน มีวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ร่วมกัน มีส่วนร่วมลงทุน ร่วมการบริหารจัดการ ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

การทำธุรกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการธุรกิจอยู่ในชุมชน ให้ผู้วิจัยประเมินผลการดำเนินงานได้ด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (key performance indicators: KPI) ซึ่งเรียกว่า อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาด (วารุณี ตันติวงศ์วานิช และคณะ, 2545: 421-425) และผู้วิจัยขอกำหนดเกณฑ์การติดตามผลการทำธุรกิจชุมชน เป็นประจำทุกเดือน ตลอดระยะเวลา 2 ไตรมาส ด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicators: KPI) ตามข้อ 1 ถึง ข้อ 3 ต่อไปนี้

1. อัตราส่วนการดำเนินงาน (operation ratios) ประกอบด้วย 1) ร้อยละของกำไรขั้นต้น ซึ่งคำนวณได้จาก การนำยอดกำไรขั้นต้นหรือยอดกำไรก่อนหักค่าใช้จ่าย มาหารด้วยยอดขายสุทธิแล้วคูณด้วย 100 ซึ่งมีความหมายว่า ยอดขาย 100 บาท มีกำไรขั้นต้นกี่บาท 2) ร้อยละของกำไรสุทธิ คำนวณได้จากการนำยอดกำไรสุทธิหรือยอดกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายทั้งหมด มาหารด้วยยอดขายสุทธิคูณด้วย 100 ซึ่งมีความหมายว่า ยอดขาย 100 บาท มีกำไรสุทธิกี่บาท 3) ร้อยละของค่าใช้จ่าย คำนวณได้จาก การนำยอดค่าใช้จ่ายทั้งหมด มาหารด้วยยอดขายสุทธิแล้วคูณด้วย 100 ซึ่งมีความหมายว่า ยอดขาย 100 บาท มีค่าใช้จ่ายกี่บาท 4) ร้อยละของการรับคืนและจำนวนที่ยอมลดให้ คำนวณได้จากการนำยอดการรับคืนและยอดจำนวนที่ยอมลดให้ มาหารด้วยยอดขายสุทธิ แล้วคูณด้วย 100 ซึ่งมีความหมายว่า ยอดขาย 100 บาท มียอดการรับคืนและยอดจำนวนที่ยอมลดให้กี่บาท

อัตราส่วนการดำเนินงานดังกล่าวมาแล้ว เมื่อได้พิจารณาทีละอัตราส่วนจะทำให้เห็นประสิทธิภาพของการดำเนินงานธุรกิจชุมชนได้

2. อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (return on investment: ROI) ถือเป็นอัตราส่วนที่วัดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ซึ่งคำนวณได้จากการนำยอดกำไรสุทธิหารด้วยยอดขายแล้วนำไปคูณกับยอดขายที่หารด้วยเงินลงทุน ผลลัพธ์ที่ได้มีความหมายว่า เงินที่ใช้ไปในการลงทุนนั้นได้รับผลตอบแทนกลับมาเป็นกี่บาท

3. อัตราการหมุนเวียนของสินค้า (investment turnover rate) ถือเป็นอัตราส่วนที่มีความหมายว่าในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ๆ โดยปกตินิยมคิดรอบระยะเวลา 1 ปีโดยพิจารณาว่ากิจการขายสินค้าได้กี่ครั้งในรอบระยะเวลาบัญชี การคำนวณหาอัตราการหมุนเวียนของสินค้าหาได้จากการนำยอดต้นทุนสินค้าที่ขาย มาหารด้วยยอดสินค้าคงเหลือเฉลี่ย จะได้ผลลัพธ์เป็นจำนวนครั้งที่ขายในรอบระยะเวลาบัญชี ส่วนการคำนวณหายอดสินค้าคงเหลือเฉลี่ยนั้น ได้จากการนำยอดสินค้าคงเหลือต้นงวด มาบวกกับยอดสินค้าคงเหลือปลายงวดแล้วหารด้วย 2 แต่หากจะหาว่ากิจการใช้เวลาขายสินค้าโดยเฉลี่ยกี่วัน ก็คำนวณได้จากการนำจำนวนวันในปี มาหารด้วยอัตราการหมุนเวียนของสินค้า หรือใช้สูตร 360 คูณด้วยยอดสินค้าคงเหลือเฉลี่ย หารด้วยยอดต้นทุนขาย (ตัวเลข 360 หมายถึง ตัวเลขที่นิยมคิดเป็นจำนวนวันในปี) ซึ่งอัตราการหมุนเวียนของสินค้านี้เป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกให้เห็นสภาพคล่องของสินค้า ทำให้พิจารณาได้ถึงประสิทธิภาพของการดำเนินกิจการของธุรกิจ

การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning, SDL) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนซึ่งอาจจะได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากภายนอกหรือไม่ก็ตาม ผู้เรียนสามารถริเริ่มการเรียนรู้ เลือกเป้าหมาย แสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ ตลอดถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 541: 4-6)

ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning readiness, SDLR) หมายถึง การที่ผู้เรียนผู้ใหญ่มากมีความรู้สึกรู้สึกหรือความเห็นว่าตนเองมีความสามารถเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง แยกเป็นแปดองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและควมมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน โดยใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการจัดการให้เกิดผลสำเร็จขึ้นมาจนมีชื่อเสียงรู้จักกันอย่างกว้างขวางระดับชุมชนและได้สร้างคุณประโยชน์ให้ปรากฏจนได้รับการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ (ที่มา:http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/countru_info/indes.html?topic,...4/10/2550)

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาตำรา แนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประมวลไว้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดที่ปรากฏดังหัวข้อต่อไปนี้

1. การเรียนรู้
 - 1.1 ความหมายของการเรียนรู้
 - 1.2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่
 - 1.3 แนวคิดทางการเรียนรู้
 - 1.3.1 การเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์
 - 1.3.2 การเรียนรู้ตามแนวคิดมนุษยนิยม
 - 1.4 การจัดการเรียนรู้
 - 1.4.1 การจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์
 - 1.4.2 การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์
 - 1.5 การประเมินผลการเรียนรู้
 - 1.5.1 การประเมินตามวัตถุประสงค์
 - 1.5.2 การประเมินตามสภาพจริง
2. ธุรกิจชุมชน
 - 2.1 ความหมายของธุรกิจชุมชน
 - 2.2 ความสำคัญของธุรกิจชุมชน
 - 2.3 แนวคิดที่ทำให้เกิดธุรกิจชุมชน
 - 2.3.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3.2 แนวคิดการพึ่งพาตนเอง
 - 2.4 ปัจจัยสำหรับการประกอบการธุรกิจชุมชน
 - 2.4.1 ปัจจัยทางการบริหารจัดการ
 - 2.4.2 ปัจจัยทางการพัฒนาสังคม
3. การทำธุรกิจชุมชน
 - 3.1 ความหมายการทำธุรกิจชุมชน

- 3.2 ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ
4. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
 - 4.1 ความหมายการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
 - 4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
5. ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

การเรียนรู้

นักจิตวิทยาเชื่อว่ามนุษย์จะมีการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดไปจนกระทั่งตายเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่บุคคลแสดงต่อกันของแต่ละบุคคลและสังคม สิ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้จะมีการพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์และสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อไป อันเป็นผลให้สังคมได้รับการพัฒนาที่มีความเจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในด้านทักษะที่หลากหลายตามการเลือกรับรู้ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน เรียนรู้ด้านภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร เรียนรู้ในวัฒนธรรม สังคมของตนและเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมต่างสังคม เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน เรียนรู้ปัญหาในหน้าที่การงาน เรียนรู้การโต้ตอบทางอารมณ์ระหว่างบุคคลและสังคม เป็นต้น

การเรียนรู้ทำให้บุคคลนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคม กล่าวได้ว่า มนุษย์มีขีดจำกัดในเรื่องของการเรียนรู้ เพราะมีหลายสิ่งหลายอย่างมากมายที่มนุษย์ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทั้งหมดในช่วงเวลาหนึ่งและสิ่งที่จะให้เรียนรู้ก็มีไม่สิ้นสุด มนุษย์มีความจำเป็นต้องเลือกเรียนรู้ทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ตามความสนใจ ตามสภาพแวดล้อม สังคมและโอกาสในความเป็นไปได้ของตนเอง (มธุรส สว่างบำรุง, 2542: 117)

ความหมายของการเรียนรู้

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544 อ้างถึง เดิมศักดิ์ กทวนิช, 2546: 168) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

สุชา จันทร์เอม (2542 อ้างถึงใน เดิมศักดิ์ คทวณิช, 2546: 168) อธิบายว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเจริญงอกงามของอินทรีย์หรือพัฒนาการของอินทรีย์ ทำให้อินทรีย์สามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นหรือปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดี

สุชาติ ศิริสุขไพบลูย์ (2527: 1-7) ได้พยายามอธิบายการเรียนรู้ว่า

... การเรียนรู้เป็นขบวนการที่สำคัญของชีวิตคนเราทุกคนต้องเรียนตั้งแต่เกิดจนตายจะเห็นว่า ชีวิตกับการเรียนเป็นของคู่กัน การเรียนรู้ทำให้คนเราสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาส่วนมาก มีความเห็นว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์และเน้นว่าการเรียนรู้เป็นการมุ่งเน้น อยู่ที่พฤติกรรมของมนุษย์ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อได้สังเกตเห็นว่าบุคคลหรือผู้เรียน สามารถทำอะไรได้โดยที่เขาไม่เคยทำได้มาก่อนหรืออาจจะเรียกได้ว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ...

เดิมศักดิ์ คทวณิช (2546: 168) สรุปคำจำกัดความเกี่ยวกับ การเรียนรู้ ว่าหมายถึง

... กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการจัดสถานการณ์หรือ ประสบการณ์และเมื่อได้รับการฝึกฝนและฝึกหัดจนเกิดความชำนาญแล้วจะส่งผลทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรขึ้น พฤติกรรมเหล่านั้นจะต้องไม่เกิดจากสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ โรคภัยไข้เจ็บหรือเป็นผลมาจากการใช้ยาทั้งหลาย ...

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ มีหลายประการที่ควรได้พิจารณา ได้แก่ 1) การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวร 2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากสาเหตุอื่น นอกเหนือจากการได้รับประสบการณ์ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากวุฒิภาวะ (maturation) เช่น การเดิน การยืน การนั่ง เป็นต้น อันเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะถาวรแต่ไม่จัดว่าเป็นการเรียนรู้ 3) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงชั่วคราวเนื่องจากความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า ความเจ็บป่วยหรือการได้รับการกระตุ้น จากยา เป็นพฤติกรรมที่ไม่จัดว่าเป็นการเรียนรู้ 4) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้สามารถสังเกตเห็น ถึงความเปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือ จากการทำไม่ได้เป็นการทำได้หรือทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เช่น คล่องแคล่วขึ้น ชำนาญขึ้น 5) การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งนักจิตวิทยาเชื่อว่า ก่อนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ใด ๆ ขึ้นได้นั้นจะต้องผ่านกระบวนการของการเรียนรู้ที่ครบถ้วน

ในทุกชั้นตอนเสียก่อน 6) แต่ละคนจะมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนตัวของแต่ละบุคคล รวมทั้งประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้รับมาด้วย 7) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและบังเกิดผลดีได้ถ้าสิ่งที่จะเรียนรู้มีความหมายและสำคัญต่อบุคคล รวมทั้งบุคคลนั้นมีเป้าหมายและมีความต้องการเรียนรู้ในสิ่งนั้น 8) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ 9) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งเป็นไปโดยตั้งใจและเหตุบังเอิญ (เดมส์ค็อก คทวนิช, 2546: 168-169)

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล อันเป็นผลมาจากการจัดสถานการณ์หรือจากประสบการณ์ ซึ่งเมื่อได้รับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญและเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อนข้างถาวรทั้งที่บุคคลได้แสดงต่อบุคคลและแสดงต่อสังคม เป็นผลมาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่บุคคลแต่ละคนได้รับมานั้น จะแตกต่างกันตามความต้องการและตามเป้าหมายที่บุคคลได้วางไว้

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

วิกอร์ ดันทวาทโต และ รักษณา กางกรณ์ (2529 :9-16 อ้างใน Knox, 1978:405-469) เสนอ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้เป็น 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ความสามารถในการรับความรู้ใหม่หรือการรับทักษะใหม่ของแต่ละคนไม่เท่าเทียมกัน แปรเปลี่ยนไปตามความแตกต่างทางสังคม ทางจิตวิทยา และทางกายภาพ 2) ผู้ใหญ่มีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคลในวัยผู้ใหญ่มีมาก การเรียนรู้ของผู้ใหญ่แต่ละคนจึงมีลักษณะที่แตกต่างกันไป 3) ผู้ใหญ่มีความแตกต่างกันในเรื่องกระบวนการรับความรู้ ทั้งทางกายภาพและทางสังคม อันมีอิทธิพลต่อการรวบรวมสะสม รำลึกถึงความรู้ที่เคยเรียนมา ซึ่งมีความสำคัญต่อแนวทางการปฏิบัติ และ 4) ผู้ใหญ่มีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการคิด อันครอบคลุมถึงวิธีการที่ผู้ใหญ่รู้เนื้อหาวิชาการต่าง ๆ รูปแบบความคิดทางปัญญา การชี้นำถึงผลสำเร็จมักจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2526: 190) กล่าวถึงขอบข่ายการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า 1) เป็นการเรียนรู้ที่จัดอย่างเป็นทางการ เป็นชั้นเรียน เป็นการประชุมปฏิบัติการ การประชุมฝึกรวมมีครูผู้สอนมีหลักสูตรกำหนดไว้ อันเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลให้ออกไปประกอบอาชีพ และ 2) การเรียนรู้โดยบังเอิญ หรือการเรียนรู้โดยธรรมชาติ ซึ่งมีหลายวิธีที่คนจะเรียนรู้ จากความคิดใหม่

จากความจริง ทักษะและทักษะที่ผู้ใหญ่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละวัน ในโอกาสและในสถานะต่าง ๆ กัน เช่น การเรียนรู้จากการทำงาน เรียนรู้จากการเป็นพ่อแม่ นอกจากนี้ยังเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี เรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ในเหตุการณ์สำคัญในชีวิต และจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

วิกอร์ คัททวาทโท (2536: 193-200) กล่าวถึงเงื่อนไขที่สนับสนุนให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมให้เกิดความคิดและวิธีการแก้ไขปัญหา สร้างสถานการณ์ที่มีอิสระเสรีในการแสดงออก การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนรู้จักตนเองเข้าใจตนเองและค้นพบตนเองที่แท้จริง มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ให้การยอมรับอันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอิสระ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ง่ายในสภาพแวดล้อมที่ยอมให้มีการขัดแย้งเกิดขึ้น และเปิดกว้างให้มีการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นได้อย่างเสรี

ทุกคนต้องได้ประสบภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (Adulthood) ด้วยตนเองอย่างแน่นอน ในเมื่อ บุคคลได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ ว่ามีวุฒิภาวะทางสังคมพร้อมแล้วและตัวบุคคลเองก็รู้สึกได้ว่าตัวเองได้เข้าสู่ภาวะของการเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะวัย การเข้าใจเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตน (self-concept) ภาวะความเจริญเติบโตทางด้านชีววิทยาและสรีรวิทยา สภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural environment) เพราะมนุษย์มีสองส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนที่เป็นร่างกาย (physical body) มีสมอง (brain) เป็นอวัยวะสำคัญ ที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้จะเริ่มเสื่อมโทรมและถูกทำลายลงไปเรื่อย ๆ ในวัยผู้ใหญ่ กับส่วนที่เป็นด้านจิตใจ (mind) ทั้งสองส่วนจะถูกบุคคลตีความว่าเป็นตัวตน (self) แล้วนำไปผสมผสานเข้าเป็นประสบการณ์สะสมไว้เป็นความรู้ต่อไป (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2544: 55-56)

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544: 47 อ้างถึง Roger, 1979: 13-20) ว่ามีเหตุผลที่ผู้ใหญ่ของอังกฤษเข้ามาเรียนในชั้นเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ ในหนังสือ Adult Learning เพราะมี 1) แรงจูงใจด้านอาชีพ ทำให้ผู้ใหญ่แสวงหาความรู้โดยเข้ารับการศึกษาอีกครั้ง 2) แรงจูงใจมุ่งพัฒนาตนเองเพราะต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองตามความสนใจที่มากขึ้น ซึ่งพบว่าเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย 3) แรงจูงใจด้านสังคมเพื่อมีโอกาสพบเพื่อนใหม่ เพื่อรู้จักกับครูผู้สอน ตลอดจนพบบรรยากาศที่ต่างออกไปจากชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันก็มีแรงจูงใจเพื่อพัฒนาทางสมองและสติปัญญาแทรกอยู่ด้วย 4) แรงจูงใจอื่น ๆ เช่น ทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นต้น

สัว์ฉนั้ วัฉนฉวฉ (2544: 70-73 อ้างถึง Day, 1971) ทำการศีกษาและได้เสนอแนวคืดซึ่งเป็นสมมติฐานที่ให้อัประโยชนั้ในการตรวจสอบเกี่ยวกับการเรียนรู้อของผู้อใหญ่ คือ สมมติฐานใน 5 ประการได้แก่อ 1) ช่วงชีวิตของผู้อใหญ่ ความสามารถจากการไม่ได้ใช้สิ่งนั้นเป็นเวลานาน โรคภัยไข้เจ็บ การขาดความสนใจเนื่องจากไม่มีแรงจูงใจมากพอในกิจกรรมต่าง ๆ 2) การเปลี่ยนแปลงบทบาทสำคัญที่เกืดขึ้นกับผู้อใหญ่ 3) วุฒิกวาจะ มีความเป็นอิสระมากขึ้น มีความสามารถในการควบคุมตัวเองได้ไม่จำเป็นต้องได้รับการควบคุมจากสิ่งภายนอก 4) ประสบการณ์ของผู้อใหญ่ซึ่งสำคัญมากในการเรียนรู้อของผู้อใหญ่ การมีประสบการณ์มีคุณค่าจะช่วยให้นำมาเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้อ 5) การเป็นผู้เรียนด้วยตนเองทำให้คำเนิการเรียนรู้อเกืดจากการเรียนรู้อภายในตัวผู้เรียนเอง ซึ่งสัมพันธ์กับทางสังคม ทำให้สามารถแสดงบทบาททางสังคมได้ดีด้วย

ชัยฤทธิ โปธิสุวรรณ (2544: 54-56 อ้างถึง Knowles, 1978) วิเคราะห์ว่าการเรียนรู้อของผู้อใหญ่เป็นผู้ที่รู้จักและสนใจกันกว้างขวางเพราะอิทธิพลของสองกระแส ได้แก่ กระแสความรู้และกระแสความคิดทางวิทยาศาสตร์และทางศิลปะศาสตร์ (scientific and artistic streams) โดยกระแสทางวิทยาศาสตร์ ค้นพบองค์ความรู้ใหม่สองชิ้น เป็นการเผยแพร่ผลการศีกษา ชื่อ Adult Learning ในปี 1928 และ Adult Interests ในปี 1935 ของ E. Thorndike โดยสาระเน้นว่าผู้อใหญ่สามารถเรียนรู้อได้ และในปี 1938 H. Sorenson ได้ร่วมยืนยันหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ชื่อ Adult Abilities ว่าผู้อใหญ่สามารถเรียนรู้อได้ ที่สำคัญผู้อใหญ่มีความสนใจและความสามารถแตกต่างจากเด็ก ส่วนในกระแสที่สองคือ กระแสศิลปะศาสตร์ ซึ่ง Knowles (อ้างถึงใน ชัยฤทธิ โปธิสุวรรณ, 2544: 55) ระบุว่าเป็นการหาความรู้ใหม่โดยการวิเคราะห์ประสบการณ์และการคิดทบทวนจนเกืดความรู้ใหม่ (intuition) โดยสนใจศีกษาว่าผู้อใหญ่เรียนรู้อได้อย่างไร ซึ่งมีผลงาน The Meaning of Adult Education ของ E. Lindeman ในปี 1926 มีอิทธิพลสูงมากทำให้เกิดกระแสศิลปะศาสตร์ ดังกล่าวแล้วและ Lindeman ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากแนวคิดปรัชญาการศึกษาของ John Dewey ด้วยแนวคิดของ Lindeman เกี่ยวกับการเรียนรู้อของผู้อใหญ่ มีการสรุปประเด็นสำคัญไว้ดังนี้ 1) เมื่อผู้อใหญ่ตระหนักว่าการเรียนรู้อสามารถตอบสนองความต้องการ(needs)และความสนใจของตนเอง นั้นหมายถึง ผู้อใหญ่ถูกกระตุ้นให้พร้อมที่จะเรียนรู้อแล้วเป็นจุดที่เหมาะสมในการเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้อของผู้อใหญ่ 2) การเรียนรู้อมุ่งให้เกิดประโยชน์กับชีวิตจริง(life-centered)ของผู้อใหญ่ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อของผู้อใหญ่ จึงควรใช้สถานการณ์จริงในชีวิตเป็นเนื้อหาของการเรียนรู้อ 3) ผู้อใหญ่มีความต้องการแรงกล้าที่จะชี้นำตนเอง (self-directing) ฉะนั้นบทบาทผู้สอนน่าจะเป็นการเข้าร่วมกระบวนการสืบค้นหา (mutual inquiry) กับผู้เรียนผู้อใหญ่มากกว่าบทบาทผู้ถ่ายทอดเนื้อหาและวัดว่าผู้อใหญ่รู้เนื้อหา นั้นเท่าใด 4) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อที่ดีที่สุดของผู้อใหญ่น่าจะเป็นการวิเคราะห์ ศีกษาจาก

ประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้นเอง 5) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences) ของผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้นตามอายุ ฉะนั้นการจัดการศึกษาให้ผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญและชดเชยความแตกต่างของผู้เรียนผู้ใหญ่ นั่นอาจเป็นด้านรูปแบบการเรียนรู้ ระยะเวลา สถานที่ ความเร็วหรือความช้าของกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากสองกระแสทางวิทยาศาสตร์และกระแสทางศิลปะศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แล้ว ยังมีแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในกลุ่มของ humanistic ที่แนวคิดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered) การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในของผู้เรียน ความรับผิดชอบเป็นของผู้เรียน

Knowles *et al.* (1998: 40) สรุปประเด็นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ในลักษณะตารางชื่อว่า Summary Lindeman's Key Assumptions Adult Learners ในหนังสือ *The Adult Learner Fifth Edition* ใน 5 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เริ่มกิจกรรมจากความต้องการที่ตรงกับประสบการณ์และความสนใจของตน 2) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่มุ่งเพื่อให้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ 3) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ใช้การวิเคราะห์ประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วของผู้ใหญ่เป็นแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นความต้องการที่นำตนเองอย่างสูงยิ่ง 5) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งเพิ่มขึ้นตามอายุ มีการเรียนรู้ในแบบที่แตกต่างกัน เวลาที่ใช้สถานที่และการก้าวไปของการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

Knowles *et al.* (1998: 181-183) ได้เสนอแบบฝึกการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ในชื่อ *The three rings of Andragogy in Practice* ในหนังสือ *The Adult Learner Fifth Edition* แสดงไว้เป็นภาพวงรีในลักษณะ 3 วง ให้วงนอกสุดเป็น 1) การตั้งเป้าหมายและการกำหนดวัตถุประสงค์ (goals and purposes) ส่วนวงที่สองก่อนถึงแกนเป็น 2) เน้นที่บุคคลตามที่สนใจและต้องการซึ่งมีความแตกต่าง (individual and situational differences) วงแกนในสุดเป็น 3) (core adult learning principles) ประกอบด้วย 6 ส่วนย่อย คือ 1.1 เรียนตามที่ต้องการ (learner's need to know) 1.2 เป็นตัวของตัวเอง (self concept of the learner) 1.3 ให้คุณค่าที่ประสบการณ์ (prior experience of the learner) 1.4 พร้อมเรียน (readiness to learn) 1.5 เรียนให้รู้ (orientation to learn) 1.6 จูงใจตน (motivation to learn) อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ เป็นอีกหนึ่งรูปแบบเพราะให้ข้อคิดว่าต้องยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามความแตกต่าง ตามความต้องการของแต่ละบุคคลให้สอดคล้องสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในชีวิตจริงที่บุคคลกำลังประสบอยู่ในขณะนั้น

การจัดการเรียนรู้เป็นเพียงการอำนวยความสะดวก (facilitate)ให้ผู้เรียน บุคคลต้องชี้นำตนเอง บุคคลบอกความต้องการของตนได้ว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใด เพื่อวัตถุประสงค์และนำไปใช้ประโยชน์ใด อยากเรียนรู้วิธีใด อยากวัดความสำเร็จอย่างไร ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy ที่เชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ต่างจากเด็ก ในเรื่อง 1) การรับรู้ตนเองที่เปลี่ยนไป (change in self-concept) จากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การชี้นำตนเอง (self – directedness) เพิ่มขึ้นในการเรียนรู้ (self-direction in learning) 2) บทบาทของประสบการณ์ (role of experience) ผู้ใหญ่สะสมประสบการณ์เพิ่มขึ้น การเรียนรู้ใหม่ เป็นการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์มาจากประสบการณ์เดิม 3) ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (readiness to learn) จะเป็นผลจากภารกิจพัฒนาการ (developmental tasks) มากขึ้น

ถ้าประสบการณ์การเรียนรู้มีความสอดคล้องกับภารกิจพัฒนาการของผู้เรียนและตรงกับความต้องการและสถานการณ์จริงของผู้เรียนย่อมมีความพร้อมในการเรียนรู้สูง เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ความมุ่งหมายของการเรียนรู้ (orientation to learning) ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2544: 56-58)

แนวคิดทางการเรียนรู้

แนวคิดทางการเรียนรู้ของกลุ่มที่สนใจความเป็นมนุษย์ ได้แก่ กลุ่มมนุษยนิยม (humanistic) ในสังคมตะวันตก ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามของบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคล คุณค่าในตนเอง รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเป็นเรื่องของเอกัตบุคคล มุ่งพัฒนาตนตามศักยภาพ ตามต้องการและเป้าหมายของบุคคลนั้น ๆ สำหรับแนวคิดในสังคมตะวันออกนั้นมีความเชื่อตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่อธิบายถึง การเรียนรู้ของบุคคลแต่ละคนโดยมุ่งให้บุคคลฝึกฝนและพึงปฏิบัติตนเองจะทำให้บังเกิดผลขึ้นในตนเอง ทำให้สามารถบรรลุตามความปรารถนาของตน ทั้งเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เอง เน้นในลักษณะที่เป็นเอกัตบุคคลให้เกิดการรู้คิด การฝึกปฏิบัติตามคำสอนอันเป็นหลักธรรมโดยเฉพาะ หลักคำสอนของพระพุทธองค์ที่มีการเผยแพร่ทั่วไปแก่บุคคลนั้น เน้นให้บุคคลเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติโดยตนเอง เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน อันจะนำมาซึ่งความสงบสุข อิสระแท้จริง ร่วมเย็นอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดีในที่สุด ซึ่งการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์และแนวคิดมนุษยนิยม มีสิ่งสำคัญที่เน้นปัจเจกบุคคลและมีความน่าสนใจ มีลักษณะที่มีความสอดคล้องกันอย่างยิ่ง ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์

พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) (2529: 569-609) ได้นำหลักธรรมมาอธิบายไว้ โดยพยายามอธิบายเรื่องชีวิตว่าบุคคลควรเป็นอยู่อย่างไร อันเป็นการสอนให้บุคคลได้เรียนรู้ ในการดำเนินชีวิต ให้บรรลุถึงทางดับทุกข์โดยใช้หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้บุคคล ทั่วไปเข้าใจเรื่องของมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักเป็นกลาง ๆ ตามธรรมชาติ ว่าตามสภาวะที่สิ่ง ทั้งหลายมันเป็นของมันเองตามเหตุปัจจัย เรียกกันง่าย ๆ ว่าทางสายกลางหรือมรรค อันหมายถึง วิธีการ ทางหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของบุคคลให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ มีองค์ประกอบ 8 อย่าง ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) 2) สัมมาสังกัปปะ (คำริชอบ) 3) สัมมาวาจา (วาจาชอบ) 4) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) 5) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) 7) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8) สัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ) และเพื่อให้มองเห็นเป็นหมวดหมู่ อันจะช่วยเสริมความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ท่านจัดองค์ประกอบ ทั้ง 8 ของมรรค เข้าเป็นประเภท ๆ เรียกว่า ชั้นหรือธรรมชั้น แปลว่า หมวดธรรมหรือกองธรรม มี 3 ชั้น คือ สติชั้น สมาธิชั้นและปัญญาชั้น เรียกง่าย ๆ ว่า สติ สมาธิ ปัญญา โดยจัด สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ เข้าเป็นหมวดสติ จัดสัมมาวายามะ สัมมาสติและ สัมมาสมาธิ เข้าเป็นหมวดสมาธิ จัดสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ เข้าเป็นหมวดปัญญา

ส่วนในทางปฏิบัติ คือ การใช้งาน ท่านก็จัดตามแนวเดียวกันนี้ แต่เรียกชื่อว่า สิกขา 3 หรือไตรสิกขา ซึ่งโดยทั่วไปเรียกกันง่าย ๆ สั้น ๆ ว่า สติ สมาธิ ปัญญาและโดยที่สิกขา 3 แปลว่า การศึกษา การสำเนียง การฝึก ฝึกปรีอ ฝึกอบรม อันได้แก่ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับ ฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้น หรือนิพพาน สิกขา 3 มีความหมายคร่าว ๆ ดังนี้คือ 1) อธิศีลสิกขา การฝึกอบรมในด้านความ ประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ(training in higher morality) 2) อธิจิตตสิกขา การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิตและรู้จักใช้ความสามารถ ในกระบวนสมาธิ (training in higher mentality) หรือ (mental discipline) 3) อธิปัญญาสิกขา การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นเป็น อิศระโดยสมบูรณ์ (training in higher wisdom)

ไตรสิกขา คือ การฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิตและการฝึกปรือปัญญา ชนิดที่ทำให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขและความเป็นอิสระอย่างแท้จริง สาระของไตรสิกขาแต่ละข้อมีดังนี้ 1) สาระของอริสัจ คือ การดำรงตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษา ให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและการเจริญปัญญา 2) สาระของอริจิตต์ คือ การพัฒนาคุณภาพจิตหรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง เอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด 3) สาระของอริปัญญา คือ การมองดู รู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลายที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา คือ รู้จักวางใจ วางท่าทีและปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใส ไร้ทุกข์ เป็นอิสระเสรี และสดชื่นเบิกบาน

ไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกอบรมที่เป็นเชิงปฏิบัติเต็มที่ ซึ่งท่านจัดไว้เพื่อใช้ฝึกคนในฐานะที่อยู่ในสังคมหรือใช้เป็นระบบการฝึกคนของสังคมหรือฝึกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง ซึ่งบุคคลใดที่ผ่านการฝึกปฏิบัติในเรื่องไตรสิกขาแล้วย่อมมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะการฝึกฝนย่อมนำมาซึ่งความชำนาญและกลายเป็นนิสัยได้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542: 8–19) กล่าวถึงการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ มีหลักว่าการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผัสสะทั้ง 6 ของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ทำให้เกิดธาตุรู้ (รู้สึก หมายถึง รู้คิด รู้แจ้ง) และมีการกระทำโต้ตอบ ฝึกฝนอบรมตนเองหรือโดยกัลยาณมิตร จนประจักษ์ผลเกิดคุณภาวะ (ความรู้และความดี) สมรรถภาวะ (ความสามารถ) สุขภาวะ(ความผาสุกพอเหมาะพอควร)และอิสระภาวะ(พ้นจากทุกข์และความเป็นทาส) และกล่าวว่า 1) พระพุทธศาสนามองมนุษย์ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น แสดงว่าการเรียนรู้ที่ได้ผลดีนั้น เกิดจากการที่ผู้สอนรู้จักผู้เรียนแต่ละคน ทั้งบุคลิกลักษณะ นิสัย อุปนิสัย ความรู้สึกลึกซึ้ง ความถนัดและผู้สอนต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามความสามารถของเขา 2) มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์หรือเวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอน ฝึกฝนอบรมบ่มนิสัยได้ ซึ่งเวไนยสัตว์ตามนัยแห่งพุทธศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตที่ยังติดข้องอยู่กับ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสหรือองค์ประกอบของชีวิต คือ ชันธว์ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยการฝึกตนของบุคคล ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งกระบวนการพัฒนามนุษย์มุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง มุ่งทำความเข้าใจธรรมชาติและความเจริญเติบโตของมนุษย์ ทั้งทางกายและทางจิต กระบวนการเรียนรู้ เริ่มต้นที่บุคคล คือ หลักการพัฒนาตน อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ คือ อิสระภาพทั้งทางกายและจิตของบุคคลนั่นเอง รวมถึงเพื่อการก้าวไกลแก่สังคมโลกด้วย 3) มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาแต่กำเนิดและแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกันก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งคำว่า “ปัญญา” ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้ทั่ว ปรินิพพาน หยั่งรู้เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดิษฐ์คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์และรู้จักจัดแจง จัดสรร จัดการ ความรอบรู้ในกองสังขาร มองเห็นตามความเป็นจริง 4) พระพุทธศาสนาอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นในวิถีชีวิตทั้งชีวิต มีลักษณะเป็นองค์รวมของรูป (กาย – วาจา) กับนาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามความเจริญเติบโต (พัฒนาการ) ของชีวิต การเรียนรู้จึงเป็นการผสมผสานทั้งกายและจิต และต้องพัฒนาทั้ง 2 ด้านพร้อมกันไป 5) การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน ได้แก่ การฝึกฝนตนเองเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญาหรือไตรสิกขา คือ การฝึกหัดอบรม กาย วาจาและจิตของมนุษย์ ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและศีล สมาธิ ปัญญา มีลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมของมรรคมีองค์แปด ที่ผสมผสานกลมกลืนกันได้สัดส่วนสมดุลทั้งด้านที่ต้องละเว้น และด้านที่ต้องเจริญออกมา 6) การพัฒนาปัญญา อันเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญาต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ ด้วยการฟัง การรับเอาจากผู้อื่นก่อนแล้วนำมาคิดตรองตรอง นั่นคือการฝึกฝน ค้นคิดและการฝึกฝนตนเอง เป็นการคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจนเกิดปัญญารู้แจ้ง

2. การเรียนรู้ตามแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม

จรรยา สุวรรณทัต (2535: 273-276) อธิบาย การเรียนรู้ตามแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม (humanistic) ว่ามีจุดเน้นหรือมีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องของประสบการณ์ส่วนตัว จุดสำคัญ คือ ประสบการณ์ในจิตสำนึก (conscious experience) อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษามนุษย์ พฤติกรรมที่ปรากฏออกมายังมีความสำคัญรองลงมาจากตัวประสบการณ์ ประสบการณ์ในจิตสำนึกนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ บุคคลแต่ละคนมีสิทธิ์ในเรื่องความรู้สึกและทัศนคติเฉพาะของตนซึ่งผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้เป็นความเคารพต่อความเชื่อของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ในจิตสำนึกเป็นเรื่องสิทธิของบุคคลซึ่งไม่ต้องการคำอธิบายไม่มีใครสามารถรับรู้ประสบการณ์ส่วนตัวบุคคลตามที่ปรากฏต่อตัวบุคคลได้ นอกจากผู้มีประสบการณ์นั้นเพียงผู้เดียว

2) เน้นลักษณะรวม (holistic emphasis)ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามที่จะแสวงหา ศักยภาพของตนที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองและพยายามเพื่อให้บรรลุจุดที่เขาสามารถเป็นตัวของเขาได้อย่างเต็มที่หรือเป็นตัวอย่างสมบูรณ์และศักดิ์ศรีของบุคคล 3) ยืนยันว่ามนุษย์ต้องการรักษา ความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง คือ บุคคลทั่วไปอย่างน้อยที่สุดในชีวิตได้พยายามที่จะ ขจัดหรือลดขีดจำกัดในตัวเองให้น้อยลงและเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง 4) ให้ความสำคัญยิ่งแก่ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น การสร้างสรรค์และความรักเชิงภราดรภาพจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและไม ควรถูกพิจารณาว่าเป็นการแสดงออกเนื่องจากแรงขับทางเพศหรือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาวะ เริ่มต้นของความต้องการที่จะให้ความพอใจได้รับการตอบสนองเท่านั้น 5) ธรรมชาติของมนุษย์ ไม่อาจให้คำนิยามที่สมบูรณ์ได้เพราะถ้าจะตัดสินให้คำนิยามแก่ธรรมชาติของมนุษย์โดยดูเพียงจาก สิ่งที่บุคคลกระทำอยู่และสิ่งที่เขาเป็น แทนที่จะพิจารณาจากคุณค่า สาระสำคัญของการเป็นมนุษย์ ของบุคคลแล้วก็จะไม่มีทางได้พบความสามารถของบุคคลที่สมบูรณ์ มนุษย์อยู่ในกระบวนการ รู้จักตนเองอย่างแท้จริงไปจนวาระสุดท้ายของชีวิต หลักการดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ การแสวงหาของมนุษย์ที่จะไปให้ถึงสภาพการบรรลุตนหรือศักยภาพแห่งตนและสอดคล้องกับการ เคลื่อนไหวในด้านการส่งเสริมศักยภาพของบุคคลและจะมีการย้ำความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ ระหว่างการมีเหตุผลกับการมีอารมณ์ โดยเฉพาะเมื่อบุคคลอยู่ในประสบการณ์ที่สำคัญตัวของ บุคคลนั่นเองจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาตนเอง

จรรยา สุวรรณทัต (2535: 273-276) ได้เรียบเรียงคำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ ของ นักจิตวิทยามนุษยนิยม ว่ามักจะศึกษาพฤติกรรมของบุคคลเป็นรายกรณีและจากการพินิจภายใน (introspection from inside) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ ๆ ของบุคลิกภาพ เช่น ความหวัง ความรู้สึก ความกลัวและความใฝ่ฝันของตัวบุคคลผู้ได้รับประสบการณ์ ซึ่งจะใช้ข้อมูลจากการรายงานตัวของ บุคคลและความรู้สึกประทับใจหรือความรู้สึกอื่นที่มักแสดงถึงตัวตนภายในที่แท้จริงของบุคคล มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนเป็นบุคคลที่ดีมีคุณค่าโดยธรรมชาติ มีความสามารถในการนำตนเองและ มีความรู้สึกต้องการเป็นอิสระมาแต่กำเนิด วิธีการใดก็ตามที่จะติดตามศึกษาและสามารถดึงเอา ลักษณะธรรมชาติเหล่านี้ของบุคคลมาเป็นข้อมูลเพื่ออธิบายได้ก็ถือว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสม เช่น การใช้ประสบการณ์กลุ่มเล็ก ให้สมาชิกได้มีโอกาสสัมผัสและแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นออกมา โดยตรง เป็นวิธีหนึ่งในการดึงศักยภาพของบุคคลออกมาเพื่อพัฒนาต่อไป

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2544: 24) อธิบายว่า

... มนุษยนิยมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการศึกษา ด้วยเชื่อว่า “มนุษย์รักดี ต้องการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ และเป็นอิสระ” ผู้เรียนจึงสามารถค้นหาความต้องการและความสนใจของตนเองได้ สามารถรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ที่ตนเองเลือก ผู้เรียนได้รับแรงจูงใจจากภายใน (intrinsic motivation) การเรียนรู้เป็นการเรียนจากภายในของตัวออกมา (learning from inside out) เรียนโดยการทดลองกระทำจริง (experimentation) และค้นพบ (discovery)...

จากความเชื่อ เชิงมนุษยนิยม (humanistic) ดังกล่าวมาแล้ว นำมาสู่แนวคิดการเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง อันเป็นคุณลักษณะเด่น เป็นแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (concept of self-directed learning) เป็นแนวคิดการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) สนับสนุนให้เกิดสภาพ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” (learning society) การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning, SDL) เป็นความเชื่อเบื้องต้นใน Andragogy เป็นคุณลักษณะเด่นที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าตนเองสามารถชี้นำตนเอง Knowles (1978 อ้างใน ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2544: 58-68) เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง โดยสรุปดังนี้ คือ

- 1) ผู้ที่ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนรู้ได้มากกว่าและดีกว่าผู้ที่รอรับจากผู้อื่นเพราะจะเรียนอย่างตั้งใจ อย่างมีจุดมุ่งหมายและอย่างมีแรงจูงใจสูง
- 2) การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ ซึ่งผู้ใหญ่จะมีความเป็นอิสระและเป็นตัวเอง ฟังภายนอกลดลง มีลักษณะชี้นำตนเองได้
- 3) รูปแบบของกิจกรรมการศึกษาใหม่ เช่น ห้องเรียนแบบเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ independent study เป็นต้น ให้ผู้เรียนรับผิดชอบกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพิ่มมากขึ้น
- 4) การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของมนุษย์

กิจกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง มีหลากหลาย เช่น การอ่าน การเขียน การเสาะหาความรู้โดยการสัมภาษณ์ การศึกษาเป็นกลุ่ม ทักษะศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ การเรียนจากสื่อ เช่น ชุดการเรียน โปรแกรมการเรียน เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ สามารถกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ 1) ขั้นตอนของการถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นขั้นนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมโยงไปมีผลกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ ทำให้การเรียนรู้ใหม่เกิดขึ้นได้ 2) ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งหากผู้เรียนมีความพร้อมและต้องการ การรับรู้ที่ดีก็จะเกิดการเรียนรู้ได้ดี 3) แรงเสริมทางบวกหรือทางลบก็นับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน 4) การฝึกฝนและการทำซ้ำ ๆ อยู่เสมอจนเกิดความชำนาญและเกิดความเคยชินก็จะเกิดการเรียนรู้ที่คงทนและยาวนาน ยิ่งฝึกมาก ยิ่งถูกต้องมาก ตามกฎการเรียนรู้ของธอร์น ไคค์ (เดิมสคักด์ คทวนิช, 2546: 185)

Goodman (อ้างใน นิรนาม, 2546: 5) กล่าวว่า การเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้น ถ้าผู้เรียนปราศจากความต้องการ ความอยากรู้และความสามารถในการใช้จินตนาการของตน เน้นที่ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learn how to learn) การประเมินตนเองมีค่าและมีความสำคัญมากกว่า การประเมินผลจากการทดสอบโดยการตัดสินเป็นเกรดหรือเป็นคะแนน นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยมนี้ ไม่แยกวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัยออกจากกัน เพราะเชื่อว่าในกระบวนการเรียนรู้นั้น ความรู้ (knowledge) และความรู้สึก (feeling) จะต้องควบคู่กันไปเสมอ บรรยากาศของการเรียนการสอนที่ปราศจากการข่มขู่ (a non-threatening environment)

Knowles (1975: 269-297) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ใน Organic Model ที่เป็นแม่แบบของประสบการณ์การเรียนรู้มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศ (setting a climate for learning) 2) จัดโครงสร้างทางกายภาพให้เอื้ออำนวยในการร่วมกันวางแผน (Establishing a structure for mutual planning) 3) ผู้สอนอำนวยความสะดวกหรือช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง (Diagnosing needs for learning) 4) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ (Formulating directions (objectives) for learning) 5) ร่วมกันตัดสินใจเลือกและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ (Designing a pattern of learning experiences) 6) ดำเนินการตามแผน (Managing the learning experiences) และ 7) ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะ จนกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนประเมินตนเองในขั้นสุดท้าย (Evaluating results and re-diagnosing learning needs)

อย่างไรก็ตามการถ่ายโยงการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้เพราะบุคคลจะเกิดการเรียนรู้โดยเกิดจากประสบการณ์เดิมกับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่ หากบุคคลเคยเรียนรู้แล้วจะทำให้การเรียนรู้ใหม่ได้ง่ายและเร็วขึ้น หากประสบการณ์เดิมไปขัดขวางกับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่ก็จะทำให้เกิดความสับสนเป็นผลให้การเรียนรู้ล่าช้า

พรณี ชูทัย เจนจิต (2538: 45-50) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนต้องเข้าใจหลักพัฒนาการของมนุษย์ ในด้านความพร้อม (readiness) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ความพร้อมเป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ซึ่งขึ้นอยู่กับ วุฒิภาวะ การที่ได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัว และความสนใจหรือแรงจูงใจ

ฉะนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคลหรือผู้เรียนนั้น ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทางร่างกายและความพร้อมด้านจิตใจ จึงจะเกิดการเรียนรู้และเมื่อบุคคลได้รับการฝึกฝนฝึกหัดจนเกิดความชำนาญหรือมีการทำซ้ำอยู่เสมอจนเกิดมีความชำนาญและเคยชินจะทำให้การเรียนรู้คงทนและยาวนาน

1. การจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

การจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (taxonomy of education objective) ตามวิธีของ Bloom *et al.* (ม.ป.ป. อังโน วีระ แสนราษฎร์, 2540: 41- 63) ใน 3 ด้าน หรือที่เรียกว่าพิสัย (domain) นั้นคือ 1) พุทธิพิสัย (cognitive domain) 2) จิตพิสัย (affective domain) 3) ทักษะพิสัย (psychomotor domain)

พุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นจุดประสงค์ด้านสมองสติปัญญาแบ่งได้เป็น 6 ระดับ จากง่ายไปหายาก จากสลับซับซ้อนน้อยไปหาสลับซับซ้อนมาก ได้แก่ 1) ความรู้ (knowledge) คือ ความสามารถในการระลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ได้ เริ่มจากการระลึกถึงเรื่องราวสั้น ๆ จนถึงเรื่องราวทั้งระบบและความรู้อย่างจำแนกย่อยได้อีกเป็น ความรู้เฉพาะ (knowledge of specifics) ที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมและสัญลักษณ์ นั่นคือ ความรู้เกี่ยวกับคำแปล ความหมายของศัพท์และนิยามเฉพาะหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ และความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ ที่สามารถระลึกถึงเรื่องราวข้อเท็จจริง เช่น ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร กฏ สูตร จำนวน เรื่องราวสั้น ๆ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเฉพาะ (knowledge of way and means of dealing with specifics) คือ ความรู้

เกี่ยวกับวิธีการ วิธีทาง การจัดระเบียบ วิธีตัดสิน การวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งแบ่งออกย่อย ๆ ได้อีก เป็น 5 ระดับ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบ รูปแบบต่าง ๆ แบบแผนที่เหมาะสม แบบแผนที่นิยม ปฏิบัติกัน ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวโน้มและลำดับขั้นที่มุ่งให้ผู้เรียนระลึกถึงลำดับก่อนหลัง ด้านเวลา ด้านการปฏิบัติ ด้านเรื่องราว ว่าสิ่งใดเกิดก่อนเกิดหลัง นอกจากนี้อาจจะให้ระลึกถึงความโน้มเอียง และทิศทางการเคลื่อนไหว ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกประเภท การจัดหมวดหมู่ การแบ่งพวกตาม จุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การกระทำ การตัดสิน ความรู้รอบคอบในเรื่อง เป็นความสามารถในการบอกแนวคิดที่สำคัญ แบบแผน การจัดระเบียบและจุดเด่นของโครงสร้าง ใหญ่ ทฤษฎีและข้อสรุปอ้างอิงเกี่ยวกับหลักการและข้อสรุปทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและ โครงสร้างซึ่งเน้นทฤษฎีหรือโครงสร้าง 2) ความเข้าใจ (comprehension) เป็นทักษะทางปัญญาขั้นต้น เน้นที่การนำความรู้มาจัดระเบียบหรือจัดกระทำในรูปการสื่อความหมาย ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ การแปลหรือการถอดความจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยคงความหมายเดิมเอาไว้ครบถ้วน การตีความ เป็นการสื่อความหมายในรูปของการอธิบายหรือสรุปให้เห็นชัดเจน การขยายความ เป็นการสื่อความโดยสรุปอ้างอิงไปถึงความโน้มเอียง ขยายความออกไปทั้งเรื่องราว และเวลาแต่อยู่บนข้อเท็จจริงเดิม 3) การนำไปใช้ (application) คือ ความสามารถนำความรู้และความเข้าใจไป แก้ปัญหาและอย่างน้อยที่สุดส่วนหนึ่งของปัญหาต้องเป็นของใหม่ 4) การวิเคราะห์ (analysis) คือ ความสามารถในการจำแนก การค้นหาส่วนประกอบ การค้นหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อย รวมถึงการย่อย สามารถรวมกันอยู่ได้ แบ่งออกได้อีกเป็น 3 ระดับ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบ ค้นหาส่วนประกอบ ค้นหาประเด็น แยกความจริงออกจากสมมติฐาน ค้นหาจุดประสงค์ของการสื่อความ จำแนกข้อสรุปออกจากข้อปลีกย่อย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการค้นหา ความสัมพันธ์ของส่วนประกอบย่อย ความสามารถค้นหากลวงทางตรรกวิทยา การวิเคราะห์ หลักการ สามารถระบุหลักการที่ส่วนย่อยสัมพันธ์กันอยู่ได้ บอกแบบแผนของงานศิลปะ บอกจุดมุ่งหมายของผู้เขียน เรื่องหรือการกระทำ การมองเห็นเทคนิคการกระทำ 5) การสังเคราะห์ (synthesis) คือ ความสามารถในการรวบรวมส่วนย่อยเข้าด้วยกัน ซึ่งผลรวมนั้นจะเป็นผลงานใหม่ หรือเป็นส่วนรวมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แบ่งย่อยได้อีก 3 ระดับ ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อความ เป็นความสามารถในการรวบรวมหรือเรียบเรียงเพื่อการสื่อความ ผลผลิตของการรวบรวมมักจะ พบในรูปงานเขียน การวัดพฤติกรรมระดับนี้ทำได้โดยการให้เขียนเรื่อง การแต่งโคลงกลอน การสังเคราะห์แผนงาน เป็นความสามารถในการวางแผนงาน การเสนอโครงการตามรายละเอียด ของข้อมูล การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการรวบรวมความสัมพันธ์ที่เป็น นามธรรม แล้วเกิดความสัมพันธ์ใหม่ เป็นผลผลิตใหม่ ทฤษฎีใหม่ สูตรใหม่ 6) การประเมิน (evaluation) คือ ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของแนวคิด ผลงาน คำตอบของปัญหา วิธีการ

อาจจะตัดสินในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ และมักจะมีเกณฑ์หรือมาตรฐานเทียบว่าสิ่งที่ประเมินนั้น ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ สำเร็จเพียงใด การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ระดับย่อย ได้แก่ การตัดสิน โดยใช้เกณฑ์ภายใน เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งโดยใช้เหตุผล ความสอดคล้อง กับเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น การตัดสินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก เป็นความสามารถในการตัดสินวัตถุ ผลงาน เหตุการณ์ โดยเทียบกับเกณฑ์ภายนอกอื่นที่สังคมยอมรับหรือเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นมาเอง

จิตพิสัย (affective domain) เป็นจุดประสงค์เกี่ยวกับความรู้สึก อารมณ์ ความมากมายของการยอมรับหรือปฏิเสธ เริ่มจากความตั้งใจง่าย ๆ ไปจนถึงการยอมรับเข้าไปเป็นนิสัย จำแนกได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1) การรับ (receiving) หรือการตั้งใจ (attending) เป็นความรู้สึกต่อสิ่งเร้าบางอย่างในระดับที่ตั้งใจหรือสนใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกขั้นแรกที่สำคัญ แบ่งย่อย ได้แก่ การรับรู้ (awareness) เป็นความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้า แบบรู้ตัวต่อการรับรู้ นั่น เช่น สี รูปแบบ เป็นต้น การตั้งใจรับรู้ เป็นความตั้งใจรับรู้สิ่งเร้าไม่หลีกเลี่ยงที่จะรับรู้ เช่น ตั้งใจฟัง อดทนไม่หลีกเลี่ยง เป็นต้น การควบคุมหรือคัดเลือก เป็นความตั้งใจในระดับที่สูงขึ้นคือนอกจากจะตั้งใจแล้วยังเลือกที่จะควบคุมความตั้งใจในระดับที่แตกต่างกันต่อสิ่งเร้าที่มีระดับความพอใจแตกต่างกัน

2) การตอบสนอง (responding) เป็นพฤติกรรมที่แสดงความใส่ใจ เป็นความใส่ใจอย่างจริงจังนำไปสู่การปฏิบัติ จำแนกได้อีกเป็น 3 ระดับย่อย คือ การยินยอมตอบสนอง เป็นพฤติกรรมในระดับการยอมรับหรือเชื่อฟัง มีความรู้สึกคล้อยตาม เช่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กฎข้อบังคับ เป็นต้น การตั้งใจตอบสนอง เป็นจิตพิสัยระดับที่ผู้เรียนตอบสนองอย่างเต็มใจและสมัครใจสมัครใจที่จะค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนสนใจ ความพึงพอใจในการตอบสนอง ซึ่งนอกจากจะตั้งใจตอบสนองแล้วยังรวมเอาความพอใจ ความสนุก ความเบิกบานใจ ความเพลิดเพลินเข้าไว้ด้วย

3) ค่านิยม (valuing) คือ การมองเห็นคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะอธิบายโดยใช้คำว่า “ความเชื่อ” หรือ “เจตคติ” เป็นการยอมรับในคุณค่านั้น ๆ และแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การยอมรับในคุณค่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลลงความเห็นว่าเป็นคุณค่าหรือการกระทำ เป็นสิ่งมีคุณค่า ความชอบในค่านิยม ซึ่งนอกจากจะมองเห็นคุณค่าและยอมรับในคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วยังแสดงให้คนอื่นเห็นว่าเรามีค่านิยมนั้น การยึดมั่นในค่านิยมเป็นความเชื่อที่แน่นอนแน่วแน่และยังมีความคิดเกี่ยวกับการชักชวนให้คนอื่นเชื่อตาม ซึ่งจิตพิสัยระดับนี้บุคคลจะแสดงความศรัทธาต่อคุณค่าที่เขามีโดยไม่สนใจพื้นฐานที่มาอีกแล้ว เช่น ความซื่อสัตย์ต่อกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกยอมอุทิศตนให้กับอุดมการณ์ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

4) การจัดระบบคุณค่า (organization) เป็นการจัดกลุ่มค่านิยมที่รับเข้ามาในจิตใจให้เป็นระบบและกำหนดความสัมพันธ์ของคุณค่าแล้วสร้างจตุรรวมของคุณค่า แบ่งได้อีกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

การสร้างมโนทัศน์ของคุณค่า ซึ่งบุคคลที่มีจิตพิสัยระดับนี้จะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของค่านิยมที่รับมาว่าสัมพันธ์กับค่านิยมที่ยึดมั่นไว้เดิมอย่างไร จัดระบบค่านิยมเป็นการจัดเรียบเรียงค่านิยมที่มีอยู่เข้าเป็นระบบตามลำดับความสอดคล้อง จุดประสงค์ทางจิตพิสัยระดับนี้มุ่งให้ผู้เรียนกำหนดปรัชญาชีวิตที่เหมาะสม เช่น ตัดสินทิศทางที่สังคมซึ่งตนเกี่ยวข้องว่าควรจะดำเนินไป

5) ลักษณะนิสัยตามค่านิยม (characterization by a value or value complex) เมื่อจัดลำดับที่ของค่านิยมแล้ว ค่านิยมที่บุคคลยึดถือก็จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของเขา เป็นลักษณะส่วนตัวของบุคคล แบ่งเป็น 2 ระดับย่อย คือ การสรูปคุณค่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสอดคล้องภายในของเจตคติ กับคุณค่าที่ควบคุมให้บุคคลมีความพร้อมที่จะปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามแนวทางใดแนวทางหนึ่ง เช่น พร้อมที่จะตัดสินใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามหลักฐาน มองปัญหาด้วยใจเป็นกลางและอดทน เป็นต้น

การแสดงลักษณะนิสัย เป็นพฤติกรรมขั้นสูงสุดของกระบวนการภายใน (internalization) ที่สามารถสังเกตได้โดยบุคคลอื่น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกสม่ำเสมอในการดำรงชีวิต เช่น พัฒนาความมีสติในการปฏิบัติตนในสังคม ซึ่งการวัดจิตพิสัย ทำได้หลายอย่าง เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การให้รายงานตนเองหรือการใช้แบบวัดที่เรียกว่ามาตราประมาณค่าต่าง ๆ

ทักษะพิสัย (psychomotor domain) วัดอุปประสงค์ด้านนี้เกี่ยวข้องกับทักษะการใช้กล้ามเนื้อในการปฏิบัติงาน ในที่นี้จะกล่าวถึงทักษะพิสัยที่จำแนกไว้โดย Simpson (วีระ แส่นราษฎร์, 2540: 63) ซึ่งแบ่งออกเป็นระดับดังนี้ 1) การรับรู้ (perception) เป็นระดับการรับรู้ทางกล้ามเนื้อ ประกอบด้วย การเร้าอวัยวะสัมผัส ได้แก่ การเร้าประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การได้ยิน การเห็น การสัมผัสทางกาย การรู้รส การได้กลิ่น การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ การเลือกแนวทางปฏิบัติ (cue selected) เป็นการเลือกวิธีที่จะปฏิบัติโดยอาศัยการรับรู้ในระดับการได้ยิน ซึ่งเป็นเพียงการเลือกเท่านั้น ยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติ เช่น เลือกว่าจะทำอะไรถ้าจะวัดเส้นผ่าศูนย์กลางภายในท่อประปา เป็นต้น

การแปล (translation) เป็นการแปลจากการเลือกไปสู่การปฏิบัติ ขั้นนี้ก็ยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติ แต่เกี่ยวข้องกับการสังเกตเห็นการกระทำของกล้ามเนื้อ ความสามารถในการแปลการกระทำจากคำสั่งหรือสัญลักษณ์ เช่น ความสามารถในการแปลคำสั่งในการปฏิบัติ รู้ว่าจะหมุนประแจไปทางทิศใดจึงจะคลายน็อตไปทางทิศใดจึงจะเป็นการขันน็อต 2) การเตรียมพร้อมปฏิบัติ (set) เป็นการเตรียมความพร้อมในการใช้อวัยวะที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ มีอยู่ 3 ด้าน คือ ความพร้อมทางสมอง เป็นความพร้อมด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติ ลำดับขั้นตอน เครื่องมือ วิธีการปฏิบัติ ความพร้อมทางกาย เป็นความพร้อมที่จะกำหนดอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำให้ปฏิบัติได้ ปรับท่าทางในการปฏิบัติได้

ความพร้อมทางอารมณ์ คือ ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ต้องเตรียมพร้อมในการปฏิบัติ เช่น พอใจที่จะปฏิบัติ 3) การตอบสนองตามคำแนะนำ (guided response) เป็นขั้นแรกของการปฏิบัติ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การเลียนแบบ เป็นการปฏิบัติตามที่ผู้อื่นปฏิบัติให้ดูจริง ๆ ปฏิบัติตามรูปภาพที่แสดงไว้ การลองผิดลองถูก เป็นการตอบสนองหลาย ๆ วิธีโดยมีเหตุผลจนค้นพบวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม 4) การปฏิบัติได้ (mechanism) เป็นพฤติกรรมที่สามารถปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัย มีผลการปฏิบัติที่มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติสูง เป็นระดับทักษะของการกระทำ เช่น สามารถฉาบปูนได้อย่างคล่องแคล่วสวยงาม เชื่อมประกอบชิ้นงานได้ตามต้องการและสวยงาม 5) การตอบสนองที่ซับซ้อน (complex overt response) บุคคลมีทักษะในการปฏิบัติในสิ่งที่ซับซ้อนได้อย่างชำนาญใช้เวลาและพลังงานน้อยมาก แบ่งเป็น 2 ระดับย่อย ได้แก่ ความแน่วแน่ในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการปฏิบัติที่เป็นลำดับขั้นตอน คล่องแคล่วและมั่นใจ การกระทำโดยอัตโนมัติ เป็นความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อประสานกันอย่างสะดวก และสามารถควบคุมกล้ามเนื้อได้อย่างง่ายดาย 6) การดัดแปลงให้เหมาะสม (adaptation) เป็นการปรับปรุงการกระทำให้เหมาะสมกับภาวะใหม่ สถานการณ์ใหม่ 7) การริเริ่ม (origination) เป็นความสามารถสร้างสรรค์วิธีการปฏิบัติใหม่โดยใช้ทักษะและความชำนาญ

2. การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

เพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเพื่อเน้นการเพิ่มประสบการณ์แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์โดย John Dewey ให้ความสำคัญที่ให้ผู้เรียนลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (learning by doing) เน้นที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (creation) ความรู้ใหม่ ผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเอง (transformation of oneself) ตามกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในสถานการณ์ใหม่ได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นวงจรของ “การลองกระทำ” เริ่มที่ 1) ผู้เรียนรับรู้ปัญหา (aware of problem) 2) คิดหาแนวทาง (getting an idea) 3) ลองกระทำ (trying out a response) 4) ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากผลของการกระทำ (experiencing the consequences) และในที่สุด 5) ผู้เรียนสร้างความรู้ของตนเองขึ้น อาจเป็นการยืนยันในความรู้เดิมว่าสอดคล้องและใช้ได้ สถานการณ์ใหม่หรือปรับเปลี่ยนความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่ (either confirming or modifying previous conceptions) ที่ผู้เรียนนำไปใช้เมื่อเผชิญปัญหาใหม่อีกในที่สุด ที่สำคัญคือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้สร้างความรู้ในการปรับเปลี่ยนความรู้ (cognitive reconstruction) ของผู้เรียน กลายเป็นการเรียนรู้อย่างมีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้จริง (meaningful learning) ในชีวิตประจำวัน (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2544: 39-40)

อาจกล่าวได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์มีผลต่อการเรียนรู้เป็นอันมาก (สุมาลี สังข์ศรี, 2545: 185–220) ได้รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ว่าเพื่อเตรียมคนให้พร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของบุคคล อันเป็นเป้าหมายสู่การเป็นชุมชนหรือเมืองแห่งการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของงานศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) ที่ช่วยเสริมการศึกษาในระบบยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้เป็นของตนเองจากประสบการณ์ ที่อาจเรียกว่า “การเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning)” ที่ผู้เรียนเรียนรู้ความรู้ใหม่จากการกระทำ (learning by doing) เป็นประสบการณ์ตรง (direct experience) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับมุมมองการศึกษาผู้ใหญ่จะทำให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้และทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นในสังคม นำไปสู่สังคมคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาและนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning)” ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาในสังคมมากขึ้น มีแหล่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคมอื่นในการจัดการศึกษา จัดให้มีการเรียนรู้ในชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้เน้นการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง จัดให้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่โดยความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน... โดยเน้นแนวคิดการจัดการศึกษาในแต่ละชุมชนเป็นแบบ community-based education นั้นเอง

การประเมินการเรียนรู้

พจน์ สะเพียรชัย (2519 อ้างใน วิเชียร พาณิชย์, ม.ป.ป: 2) ว่า การประเมิน คือ กระบวนการตัดสินคุณภาพของพฤติกรรมของผู้เรียน ที่อาศัยวิธีการที่มีระบบแบบแผนในการรวบรวมข้อมูลหลักฐานและเหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินค่า กิจกรรมทางการเรียนนั้น ๆ ดีหรือไม่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมประการใด

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524 อ้างใน วิเชียร พานิชย์, ม.ป.ป.: 3) ให้ความหมายการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้สารสนเทศ เพื่อการใช้ตัดสินใจคุณค่าของโปรแกรมการศึกษา เกี่ยวกับจุดหมาย กระบวนการ ผลผลิตหรือ ทางเลือกที่ได้ออกแบบไว้เพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

วิเชียร พานิชย์ (ม.ป.ป.: 3) ได้กล่าวสรุปว่า การประเมินจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย (objective) เพราะเป็นกระบวนการที่ตัดสินระดับของความสำเร็จ หรือความล้มเหลว โดยเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และต้องกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดได้ด้วย 2) ผลการวัด (measurement) ซึ่งจากข้อมูลหรือตัวเลขหรือ ปริมาณที่ได้จากการวัดนี้ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงว่าผลที่ได้นั้นมีคุณสมบัติอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูล สำหรับการพิจารณา 3) เกณฑ์ (criteria) ซึ่งในการตัดสินคุณค่าหรือการสรุปว่าสิ่งใดดีหรือไม่นั้น ต้องมีเกณฑ์เป็นหลักในการพิจารณา 4) การตัดสินใจ (decision) เมื่อได้รวบรวมข้อมูลหรือ ข้อสนเทศต่าง ๆ หรือผลการวัดและเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ก็เพื่อมาประกอบการตัดสินใจว่าจะเลือก แนวทางปฏิบัติอย่างไร

ในการประเมินการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ทำได้ทั้ง ระดับความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ความสามารถทางสติปัญญา (cognitive domain) ความรู้สึก ความสนใจและทัศนคติ (affective domain) ต้องมีการสร้างเครื่องมือ สร้างแบบทดสอบ

การประเมินผล มีการใช้เทคนิคในการแนะแนวแก่ผู้เรียนใช้หลักการประเมินประกอบการ ให้คำปรึกษาจนสามารถให้ผู้เรียนได้มีการตัดสินใจปรับเปลี่ยน ปรับปรุงตนเองได้ตามเป้าหมายที่ ได้กำหนดไว้ให้ดีขึ้นในที่นี้จะกล่าวถึงการประเมินตามวัตถุประสงค์และการประเมินตามสภาพจริง

1. การประเมินตามวัตถุประสงค์

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544: 110) ได้อธิบายสาระสำคัญของกระบวนการประเมิน ตามวัตถุประสงค์ว่าสามารถช่วยในการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้หรือเพื่อใช้ ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้วัดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ทางกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งผู้บุกเบิกแนวคิดการประเมินตามวัตถุประสงค์ คือ Tyler หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเป็นวิธีการ ประเมินของทายเลอร์ (The Tylerian Evaluation Approach) โดยเสนอกระบวนการประเมินไว้

ทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ทั่วไป 2) จัดจำแนกจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ทั่วไป 3) เขียนวัตถุประสงค์โดยใช้คำกริยาแสดงพฤติกรรมอย่างชัดเจน 4) ระบุสถานการณ์ที่แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 5) พัฒนาหรือคัดเลือกเทคนิคการวัดผล 6) รวบรวมข้อมูลที่เป็นผลประกอบการ (performance) ที่เกิดขึ้น และ 7) เปรียบเทียบข้อมูลผลประกอบการกับวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งผลการเปรียบเทียบในวัตถุประสงค์ข้อ 7 ถ้าพบความแตกต่างระหว่างผลประกอบการจากการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ก็จะนำไปปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่างระหว่างการปฏิบัติกับผลที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แล้วจึงกลับเข้าการประเมินตามวงจรทั้ง 7 ต่อไป ให้มีความเหมาะสมผลและยอมรับได้ พ้องกับรูปแบบการวิจัย เนื่องจากมีการทดสอบก่อนและการทดสอบหลัง Tyler ได้ย้ำความสำคัญของการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปก่อน ที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน หรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเชื่อว่าสิ่งแรกที่จำเป็นที่จะต้องกระทำคือการทำความเข้าใจและถกเถียงกันถึงความสำคัญของวัตถุประสงค์ทั่วไปของการเรียนรู้ เพื่อหน้าที่วัตถุประสงค์ที่ดี และ Tyler ย้ำว่าวัตถุประสงค์ทั่วไปที่ดีจะต้องครอบคลุมถึงคำถามในเชิงคุณค่าที่มาจาก 3 แหล่ง คือ 1) เชิงปรัชญา (ธรรมชาติของความรู้) 2) เชิงสังคม (ธรรมชาติของสังคม) 3) เชิงการศึกษา (ธรรมชาติของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้)

โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ที่ดีมีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ SMART 1) specific คือ มีความเฉพาะเจาะจง 2) measurable คือ สามารถวัดผลได้ 3) attainable คือ สามารถบรรลุได้ 4) related to plan หรือ relevancy to the need คือ ตรงกับความจำเป็น หรือสอดคล้องกับแผนที่กำหนด 5) time frame คือ มีการกำหนดขอบเขตระยะเวลาที่สามารถจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีลักษณะที่สำคัญที่เรียกว่า ABCD ได้แก่ 1) audience ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนหรือรับการอบรมการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องเขียนในรูปผลที่เกิดแก่ผู้เรียน 2) behavioral ซึ่งหมายถึงการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยเขียนในรูปของพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมาเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว 3) Conditions ซึ่งหมายถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมที่ชัดเจน บ่งบอกถึงว่าได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์แล้ว 4) degree to be accepted ซึ่งหมายถึง ระดับปริมาณ และคุณภาพของพฤติกรรม แสดงออกตามเงื่อนไขที่กำหนดอันบ่งบอกถึงการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น ๆ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544: 114-115)

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531 อ้างถึงใน วิเชียร พาณิชย์, ม.ป.ป.: 53) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนที่กระทำของการประเมิน ที่ Tyler กำหนดไว้ในการดำเนินงานการประเมินว่าสามารถสรุปได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้คือ 1) ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนเพราะจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมจะเป็นส่วนที่บ่งบอกว่าได้คาดหวังว่าผู้ร่วมโครงการจะต้องแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง 2) กำหนดและเลือกเนื้อหาสำคัญที่จะให้ผู้ร่วมโครงการได้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) กำหนดประสบการณ์การเรียนการสอนและสถานการณ์ วิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้ร่วมโครงการได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ 4) เลือกและสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายข้อ 1 และ 5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับและนำข้อมูลที่ได้นั้นเป็นข้อมูลย้อนกลับ ไปเพื่อพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยในเรื่องที่ทำให้ผู้ร่วมโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) คือ กระบวนการตรวจสอบ “งานของผู้เรียน” ซึ่งผู้เรียนได้รวบรวมหรือบันทึกไว้ที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความต่อเนื่องของผู้เรียนและครูสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งครูสามารถตีค่าความสามารถของผู้เรียนที่เรียน โดยการปฏิบัติจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองว่ามีความสามารถทำอะไรได้บ้าง มากน้อยเพียงใด ทำไม่จึงเป็นอย่างนั้น ดังนั้นการประเมินตามสภาพจริง จึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการประเมินการเรียนการสอนที่อิงความสามารถและการเจริญเติบโตของผู้เรียน โดยพิจารณาเน้นดูความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคน เป็นการสะท้อนให้เห็นสภาพงานของผู้เรียนที่มีการแสดง การสร้างสรรค์ผลิตผลงาน หากคำตอบด้วยตนเอง

ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง ได้แก่ 1) การประเมินผลควรเป็นการประเมินจากวัตถุประสงค์ที่ครู และผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้น 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดการประเมิน 3) การประเมินตามสภาพจริง วัดการพัฒนาที่ปรากฏชัดเป็นรูปธรรม โดยดูจากผลการปฏิบัติจริง 4) ครูควรใช้ข้อมูลจากการประเมินผลของผู้เรียนเป็นข้อมูลหนึ่งในการวางแผน (นิรนาม, 2546: 6)

ธุรกิจชุมชน

ความหมายของธุรกิจชุมชน

ความหมายของธุรกิจชุมชน มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2539 อ้างใน เบนญจวรรณ นาราสิัจ, 2545: 1-4) ร่วมกับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้จัดการสัมมนา เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจชุมชน เมื่อ 21 – 22 มีนาคม 2539 ซึ่งได้จุดเน้นว่า “ธุรกิจชุมชน”

- 1) เป็นธุรกิจที่มาจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และวัฒนธรรมดั้งเดิม การดำเนินการต้องไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน หรือทำให้ระบบนิเวศน์เสียสมดุล และเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน
- 2) เป็นการรวมกลุ่มหรือการขยายสัดส่วนการลงทุน ที่ส่วนใหญ่เป็นของบุคคลในชุมชนเป็นองค์กรชุมชน และ
- 3) สมาชิกในชุมชนที่ร่วมทุนมีอำนาจร่วมกันในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรม

จากการสัมมนาสรุปทริเยนการส่งเสริมธุรกิจชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่จัดขึ้น โดยกองทุนพัฒนาอีสาน มูลนิธิชุมชนอีสาน (2540) เมื่อ 3 – 6 กรกฎาคม 2540 ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดหลักการธุรกิจชุมชนไว้เป็น 6 ข้อ ได้แก่ 1) ผลประโยชน์เป็นของชาวบ้านและชุมชน 2) ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารกิจการในสัดส่วนที่มากกว่าคนอื่น 3) ต้องส่งเสริมสินค้าและบริการที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 4) ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง 5) ต้องคำนึงถึงการจัดสรรสวัสดิการและการคุ้มครองแรงงานอย่างเป็นธรรม และ 6) ต้องส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม

กาญจนา แก้วเทพ (2539 อ้างใน เบนญจวรรณ นาราสิัจ, 2545: 1) ได้สรุปเอกลักษณ์ของ “ธุรกิจชุมชน” ว่าตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้องมักจะเป็นตัวแปรที่อยู่เหนือการควบคุมของชาวบ้านมีค่อนข้างสูง ได้แก่ ความต้องการของตลาด การกำหนดราคา การติดตามข้อมูลข่าวสารจากภายนอกซึ่งมีความจำเป็นค่อนข้างสูงมากและแม้ว่าการทำธุรกิจชุมชนจะต้องมีเป้าหมายอยู่ที่การทำกำไรให้เกิดขึ้นกับธุรกิจของชุมชนและในขณะเดียวกัน ต้องมีเป้าหมายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เพื่อการพัฒนาคนในชุมชนและต้องเป็นธุรกิจที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมใช้เทคโนโลยีสะอาดด้วย

สรุปความหมายของธุรกิจชุมชน ได้ว่าหมายถึง การประกอบการของกลุ่มคนในชุมชน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยอาศัยความรู้ ความสามารถของคนในชุมชนและใช้การรวมกลุ่มกันเพื่อการผลิตผลผลิตขึ้นมาสนองความต้องการของชุมชน และหากมีมากเกินไปความต้องการของชุมชนก็ขายไปภายในชุมชนเองหรือต่างชุมชน

ความสำคัญของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากการประกอบการธุรกิจชุมชน มีกำไรก็สามารถนำมาแบ่งปันกันในชุมชน หรือระหว่างสมาชิกของธุรกิจชุมชนนั้น ทำให้คนที่อยู่ด้วยกันในชุมชนเกิดความเข้าใจระหว่างกันดีขึ้น สามารถลดความขัดแย้ง (ถ้ามี) ลงได้อีกทั้งการใช้ทรัพยากรในชุมชนหรือในท้องถิ่น ก็ก่อให้เกิดการกระจายความเป็นธรรมแก่กันได้ นั่นคือ เป็นการร่วมมือร่วมใจกันอาจจะแปรรูปผลิตผลต่าง ๆ จากวัตถุดิบที่มีอยู่และทำต่อเนื่องกันเป็นระบบมีการจัดการเรื่องของการตลาดและอื่น ๆ เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกัน คือ เรียนรู้เรื่องการบริหารที่จะนำไปสู่การที่ทำให้เกิดผลกำไรแล้วนำมาแบ่งปันกันดังกล่าวมาแล้ว อีกทั้งเรียนรู้การทำให้ชุมชนเกิดความสามารถด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการคัดเลือกรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการแปรรูปในท้องถิ่นให้สอดคล้องกันกับสภาพท้องถิ่นและนำไปสู่การรวมตัวกัน หรือร่วมมือกันเพื่อการจำหน่ายสร้างมูลค่าเพิ่มสามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันได้ เพราะเมื่อชุมชนที่เกิดธุรกิจชุมชนที่ต่อเนื่องขึ้นมาและเจริญเติบโตแล้ว วัตถุดิบในท้องถิ่นก็มีจำกัดลงจึงต้องเริ่มสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนที่มีความพร้อม เกิดการเชื่อมโยงในชุมชนที่ขายวัตถุดิบกับชุมชนที่ขายผลิตภัณฑ์ เกิดเป็นความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนในที่สุดได้เป็นอย่างดี (กองทุนพัฒนาอีสาน มูลนิธิชุมชนอีสาน, 2540)

ธุรกิจชุมชน จะเริ่มต้นที่การรวมคน และคนมาร่วมกันทำกิจกรรมซึ่งนำไปสู่การร่วมมือกันไปเรื่อย ๆ ฉะนั้นจะเห็นว่าธุรกิจชุมชนฝึกให้คนได้เข้ามาร่วมมือกัน ทำให้มีความเป็นพวกกันมากขึ้นได้และต่างก็ได้ประโยชน์ร่วมกันกิจกรรมที่ทำ ได้แก่ การผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตร การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าว แปรรูปสมุนไพร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านค้าส่ง ร้านค้าชุมชน การจักสานอันเป็นภูมิปัญญา การถนอมอาหาร ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

ธุรกิจชุมชนไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือเป็นชมรมหรือเป็นสหกรณ์หรือจะใช้ชื่ออื่นใด จะจดทะเบียน หรือไม่จดทะเบียนก็ตามที เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนด้วยความสมัครใจจำนวนหนึ่งขึ้นมาเพื่อทำธุรกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกันและมีการดำเนินการโดยชุมชน มีสมาชิกจากคนในชุมชนร่วมในการลงทุน การบริหารจัดการและการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนนั้น มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติทั้งหญิงและชายเกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการทำงานนับเป็นองค์กรชุมชนที่สำคัญเพราะมีการรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจดังกล่าวมาแล้ว ก่อให้เกิดพลังในทางสร้างสรรค์ เชื่อได้ว่าจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ที่มีองค์ประกอบของการพัฒนาคนและชุมชนด้วยตนเอง เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง เกิดกลุ่มอาชีพ ทำให้เกิดเป็นเศรษฐกิจชุมชน มีการศึกษา การเรียนรู้ร่วมกัน ในการรักษาสิ่งแวดล้อมรวมทั้งร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนเป็นการผดุง วัฒนธรรมของชุมชนและสังคมด้วยตนเอง (กองทุนพัฒนาอีสาน มูลนิธิชุมชนอีสาน (2540) ดังภาพชุมชนเข้มแข็งและเกิดกลุ่มอาชีพ ภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ชุมชนเข้มแข็งและเกิดกลุ่มอาชีพ

ที่มา: อรวรรณ จุลชัยเจียร (2547)

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนนั้น เป็นการเกิดอาชีพขึ้นในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นทำให้เกิดเป็นผลผลิตเพิ่มมูลค่าและ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นในชุมชน ซึ่งก็คือเศรษฐกิจชุมชนนั่นเอง การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนนั้นจะมีการศึกษาและการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน มีการร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติได้รับการดูแลและใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีการร่วมกันดูแลสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาคนและชุมชนของตนเอง จึงกล่าวได้ว่าธุรกิจชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งและเกิดกลุ่มอาชีพขึ้นได้ในชุมชน

อภิศักดิ์ ใฝ่ทาคำ และ สุระชัย จึงมี (2545: 5-7) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบ และควบคุมทางสังคม กรณีศึกษา: องค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน และได้แสดงให้เห็น ความสำคัญขององค์กรชุมชนเข้มแข็ง ว่าจะเป็นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป

ธุรกิจชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังที่เกิดวิกฤต เศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ขึ้นในประเทศไทย กิจกรรมธุรกิจชุมชนก็กลายเป็นความหวังในการที่จะช่วย ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง ก่อให้เกิดรายได้เป็นการนำรายได้จาก ชุมชนเมืองคืนกลับสู่ชนบท อีกทั้งเป็นการสร้างการต่อรองที่จะเกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็น ธรรมในสังคม ทั้งนี้เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนก่อนและ พยายามพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาให้มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ ของบุคคลแต่ละคน แต่ละครอบครัว แต่ละชุมชน อันจะส่งผลโดยรวมในที่สุด จากเอกสารของ สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2545: 1-5) รายงานกิจกรรมของกรมการพัฒนา ชุมชนที่จัดว่าเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมปรากฏตามฐานข้อมูลของกรมฯ (2545) กรณีกลุ่มอาชีพ มีจำนวนทั้งสิ้น 59,694 กลุ่ม มีสมาชิก 589,410 คน เป็นกลุ่มอาชีพที่สามารถ ดำเนินเป็นธุรกิจได้มี 4,059 กลุ่ม มีแผนส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น ผลลัพธ์และ ผลผลิตที่ไ้หารายละเอียดทำให้มองเห็นภาพของธุรกิจชุมชนกับการพัฒนาได้ชัดเจนขึ้น

ผลลัพธ์	ผลผลิต
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกบันทึกถ่ายทอด เรียนรู้และพัฒนาภายในชุมชน	1. เวทีและเครือข่ายการเรียนรู้และ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
2. ชุมชนมีกระบวนการพัฒนาผลผลิต จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	2. ระบบ รูปแบบและวิธีการในการรับรอง สถานภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เศรษฐกิจระดับชุมชนมีเครือข่าย สนับสนุนสร้างความเข้มแข็ง	3. ข้อมูลสารสนเทศด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมี การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ในลักษณะการจัดทำเป็นโครงการรูปแบบ แนวทางพัฒนาจังหวัดประจำปี 2546 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรชุมชนเป็น 6 กิจกรรม มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ได้แก่ 1) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการและพัฒนา ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านการบริหารจัดการ

3) ฝึกอบรมสร้างวิทยากรท้องถิ่นวิสาหกิจชุมชน 4) ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านกฎหมายธุรกิจชุมชน 5) สัมมนาจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 6) ฝึกอบรมพัฒนาเทคโนโลยีด้านการผลิตพัฒนาคุณภาพ 7) สนับสนุนการบันทึกและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยทั้ง 7 กิจกรรม มีวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการปฏิบัติ กลุ่มเป้าหมายและเทคนิควิธีการ กำหนดไว้ชัดเจนครอบคลุมทั่วประเทศ

จากงานวิจัยธุรกิจชุมชน (ศิริฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2544: 1-9) ซึ่งได้สรุปเสนอแนะถึงการประกอบธุรกิจชุมชนว่าควรมีแนวทางหลักไว้ 5 ประการ แต่ในที่นี้ขอกล่าวไว้ 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1) การประกอบธุรกิจชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน ควรริเริ่มและดำเนินงานโดยชาวบ้าน หรือเกษตรกรในชุมชน มุ่งเน้นในการยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชนบทมากกว่า การเป็นเครื่องมือในการหาประโยชน์ของกลุ่มนายทุน หรือนักการเมือง ด้วยเงินลงทุนที่ระดมทุนภายในชุมชน ไม่ต้องกู้ยืมและเสียดอกเบี้ยให้กับภายนอกชุมชน จึงเป็นการก่อให้เกิดชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งอย่างแท้จริงและมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จสูง 2) ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางในการดำเนินธุรกิจชุมชน... เป็นศูนย์กลางความคิดในการจัดตั้ง...หน่วยงานภายนอกเพียงแต่ชี้แนะและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง... ถ้ามีการเริ่มต้นคิดด้วยตนเองเกษตรกรหรือชาวบ้านจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะประกอบธุรกิจเพื่อยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตั้งใจพัฒนาและรักษาธุรกิจนั้น มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งจะลดโอกาสที่โครงการหรือธุรกิจชุมชนจะล้มเหลวได้ 3) ใช้จุดแข็งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกษตรกรหรือชาวบ้านมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญ โดยอาศัยวัตถุดิบในท้องถิ่นมาทำการผลิตซึ่งจะส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงนัก เนื่องจากวัตถุดิบสามารถหาได้ในชุมชนหรือในท้องถิ่น และเกษตรกรหรือชาวบ้านสามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทดแทนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงได้

กล่าวได้ว่าธุรกิจชุมชน กับศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ เป็นจุดแข็งอย่างแท้จริงมีความสำคัญเพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จากรุ่นต่อรุ่น มีทักษะ ความสามารถอย่างเพียงพอเป็นศักยภาพที่มีอยู่แล้วในทุกกลุ่ม หรือทุกธุรกิจชุมชน อันจะสามารถสร้างอาชีพพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้ เพียงแต่ต้องเพิ่มเติมแนวคิดด้านธุรกิจสมัยใหม่อีกก็น่าจะเพียงพอที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนอยู่ด้วยศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

... ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิต ของชาวบ้านหรือเกษตรกรในชนบท ที่เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศแต่เป็นกลุ่มคน ที่ยากจนที่สุดของประเทศ หากกลุ่มชาวบ้านหรือเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผล กระทบด้านบวกต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยในการประกอบธุรกิจชุมชน ควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบในชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน ให้ชาวบ้าน ในชุมชนได้คิดเอง วางแผนและตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาปากท้องของ คนส่วนใหญ่ในประเทศ และสามารถลดปัญหาการอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ อีกทั้ง เป็นการสร้างความเข้มแข็งของภาคชนบท... (ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2544: 9)

แนวคิดที่จะทำให้เกิดธุรกิจชุมชน

แนวคิดที่จะทำให้เกิดธุรกิจชุมชนดำเนินการได้ต่อเนื่องนั้นขอเสนอแนวคิดที่น่าสนใจอยู่ โดยทั่วไป ในสองแนวคิด แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดการพึ่งพาตนเอง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) เริ่มมีการตระหนักกันเพราะเป็นปรัชญา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยเมื่อเดือนธันวาคม 2540 ทรงมี พระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิด วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานการบริหาร และพัฒนาประเทศได้ในทุกภาคการผลิตรวมทั้งเป็น แนวทางในการดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานของคนไทย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยคำนึงถึงประเด็นดังนี้ 1) การดำเนินการในทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานความพอดี เน้นการพึ่งตนเอง ขณะเดียวกันให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ 2) ความพอเพียงที่เน้นการผลิต และ บริโภคอยู่บนความพอประมาณ มีเหตุผล 3) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนา อย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์และกระแสท้องถิ่นนิยมมี ความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงาม

4) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรในการเตรียมความพร้อมรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล มีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน 5) การเสริมสร้างจิตใจคนและพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญา มีความเพียร อดทนและรอบคอบ (รายงานการระดมความคิดกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9, 2543: 13)

2. แนวคิดการพึ่งพาตนเอง

แนวคิดการพึ่งพาตนเอง หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545– 2549) ได้กำหนดทิศทางเศรษฐกิจชุมชนไว้เป็นพื้นฐาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจชุมชนและการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายได้กว้างขวาง ทั้งการวางแผนการผลิต การตลาด การระดมเงินทุนและระบบออมทรัพย์ชุมชน การบริหารจัดการ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การบรรจุและการขนถ่ายสินค้าอย่างมีระบบ โดยผสมผสานเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกัน รวมตลอดทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วม

ปัจจัยสำหรับการประกอบการธุรกิจชุมชน

ปัจจัยสำหรับการประกอบการธุรกิจชุมชนมีส่วนสำคัญ เพื่อเป็นการประมวลความรู้วิธีการในการประกอบการให้ดำเนินไปได้ต้องอาศัยหลักการนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นกรอบเสนอไว้สำหรับบรรจุในกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเพื่อจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่าประกอบด้วยปัจจัยการบริหารจัดการและปัจจัยการพัฒนาสังคม ดังนี้คือ

1. ปัจจัยการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ (management) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งหากสามารถดำเนินกิจการได้นั้นก็หมายถึงความมีประสิทธิภาพของกิจการ และกิจการที่มีประสิทธิภาพย่อมมาจากความสามารถในด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการนั่นเอง มีผู้ประกอบการที่เป็นสตรีที่ประสบความสำเร็จจำนวนไม่น้อยได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ

จากผลงานวิจัยที่ศึกษาถึงการประกอบอาชีพด้านธุรกิจ โดยเฉพาะของสตรีไทย น่าสนใจที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อทำธุรกิจชุมชนได้ทางหนึ่ง คือ ผลงานวิจัยระดับคุณวุฒิปบัณฑิตได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้หญิงไทย (สิริลักษณ์ หาญวัฒนานุกูล, 2543: ก) โดยได้มีการพัฒนาหลักสูตรแบบคาถัม ขึ้นพบสภาพปัญหาและคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของผู้หญิงไทยว่ามีงานหลักทั้งสิ้น 7 ด้าน อันเป็นผลให้พัฒนาหลักสูตรและวิธีฝึกอบรมที่เหมาะสมขึ้นมา ได้แก่ 1) การสร้างความคิดทางธุรกิจ 2) การตลาด 3) การผลิต 4) การจัดซื้อ 5) การจัดการบุคลากร 6) การเงินและ 7) การพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง ในการประกอบอาชีพอิสระ นอกจากนี้ยังพบปัญหาว่าธุรกิจขาดเงินทุน ขาดสภาพคล่อง มีปัญหาการตลาดและขาดความรู้ด้านธุรกิจ รวมทั้งพบบทบาททางเพศ ได้แก่ การดูแลครอบครัวพร้อมกับการประกอบอาชีพอิสระ และการเลือกปฏิบัติเนื่องจากเป็นผู้หญิง พบว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการผู้หญิง ได้แก่ มุ่งมั่น ขยัน มีจุดมุ่งหมาย เอื้ออาทร ซื่อสัตย์และประสานงานได้ดี

สำหรับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เป็นศักยภาพของกิจการในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการการเงิน (finance) (เริงรัก จำปาเงิน, 2544: 458-468) การบริหารการผลิต (production) (ดั่งเจตน์ เขียววัฒนา, 2546: 1-60) การตลาด (marketing) (รังสรรค์ เลิศในสัจย์, 2544: 53-116) การบุคคล (personnel) โดยผ่านหน้าที่ของผู้บริหาร (นพ ศรีบุญนาถ, 2546: 10-60) คือ 1) การวางแผน (planning) 2) การจัดองค์กร (organizing) การจัดระบบ จัดโครงสร้าง การสรรหาบุคลากร 3) การอำนวยการ (directing) ซึ่งต้องอาศัยความมีมนุษยสัมพันธ์ การจูงใจ หลักจิตวิทยา การใส่ใจกับบุคคลในองค์กร 4) การควบคุม (controlling) อันหมายถึงการตรวจสอบการทำงานในกิจการ

นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดการที่ดีที่ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1) กำหนดเป้าหมาย โดยยอมรับความจริง 2) ขยายงานในธุรกิจที่ชำนาญ 3) ดำเนินงานให้ก้าวหน้ากว่าผู้แข่งขัน 1 ก้าวเสมอ 4) ผู้บริหารจะต้องรู้ความเร่งด่วนของปัญหาและจัดลำดับของงานให้ถูกต้องได้ 5) ใช้ข้อมูลที่ดีในการตัดสินใจ 6) ต้องติดตามภาวะเศรษฐกิจและนโยบายรัฐบาลอย่างใกล้ชิด 7) มีการบริหารบุคคลที่มีประสิทธิภาพ นั่นคือ 7.1 ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ กล้าตัดสินใจ 7.2 ต้องจ้างบุคลากรที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน 7.3 ต้องจ้างบุคลากรอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการพัฒนาบุคลากรเสมอ (นิรนาม, 2545: 1-4)

ส่วนหลักการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นหลักการที่สำคัญสามารถใช้ในการบริหารกิจการธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ มีทั้งหลักการตลาด หลักการบริหารองค์กร หลักการบริหารบุคคล ในองค์กร หลักการบริหารการเงิน ฯลฯ (Newstron *et al.*, 1997: 3 –130) ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรธุรกิจสามารถนำพากิจการไปให้ถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้ 1) ส่วนประสมทางการตลาด (4 P's) การให้ความสำคัญกับลูกค้า (4 C's) (Kotler และ Armstrong, 2004: 58) 3) การวิเคราะห์ จุดแข็ง- จุดอ่อน- โอกาส-อุปสรรค (SWOT) (Kotler, 2000: 102)

การให้ความสำคัญกับปัจจัยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต (productivity) คุณภาพ (quality) ต้นทุน (cost) ความปลอดภัย (safety) การส่งมอบและการบริการ (delivery & service) ขวัญและกำลังใจ (moral) หรือเรียกว่าหลักการ P-Q-C-D-S-M และการจัดการธุรกิจแนวใหม่ ที่กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน (vision , mission, goal) รวมทั้งกำหนดวงจรการควบคุม (deming cycle) ที่เรียกว่า วงจร PDCA คือ Plan (การวางแผน) Do (การปฏิบัติวัดผล) Check (การตรวจสอบ) Action (การปรับปรุง แก้ไขและตั้งมาตรฐานการทำงาน)

2. ปัจจัยการพัฒนาสังคม

ด้านการพัฒนาสังคมนั้น มองได้ว่าธุรกิจชุมชนเกิดจากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่จะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมาประกอบการธุรกิจชุมชนเป็นอาชีพเสริม สำหรับด้านความรู้ความสามารถในเชิงการประกอบการนับได้ว่ายังมีไม่มาก ความสามารถในการเจรจาต่อรองด้านราคากับพ่อค้าคนกลาง และในบางกรณีที่ต้องเกี่ยวข้องก็อาจจะยังอ่อน นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลข่าวสารหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารก็ยังเป็นรอง แม้ว่าในปัจจุบันจะได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ องค์กรเอกชนและนักวิชาการบางส่วนก็ยังมีปัญหาอยู่ไม่น้อย ทำให้เกิดข้อจำกัดในหลายด้านก่อให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบ หรือความแตกต่างกันทางสังคมอยู่ไม่น้อย นับเป็นปัญหาสังคมได้

... ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 อ้างใน เบญจวรรณ นาราวัจ, 2545) เสนอแนะและพยายามได้ชี้ให้เห็นธุรกิจชุมชนว่าควรเลือกทำธุรกิจจากความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น ทักษะ ฝีมือ ความถนัดของสมาชิก วัตถุดิบที่หาง่ายในท้องถิ่น เพื่อเป็นจุดได้เปรียบ คู่แข่งและมีโอกาสทำกำไรตามเจตนารมณ์ของกลุ่ม อีกทั้งแนะนำถึงโอกาสอยู่รอดของธุรกิจชุมชนที่เริ่มใหม่ว่าหากจะอยู่รอดต้องให้ความสำคัญในด้านการตลาด การปรับ

กระบวนการทัศน์หรือวิสัยทัศน์ของกลุ่มชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานของภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ให้มุ่งสู่การทำธุรกิจอย่างแท้จริง การตั้งกลุ่ม ควรมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนเดียวกัน ทั้งด้านแนวคิด ข้อเสนอแนะหรือแม้กระทั่งเงินทุนสำหรับผู้ที่ได้โดยให้มีการระดมเงินทุนในรูปแบบเงินกองกลางของชุมชน เช่น เมื่อขายสินค้าได้จะมีการหักเงินจากยอดขายประมาณร้อยละ 3 เข้ากองกลางไว้ เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนต่อไป...

ปัญหาที่สำคัญที่ธุรกิจชุมชนต้องให้ความสนใจอย่างยิ่ง ได้แก่ 1) อย่ามองข้ามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่ธุรกิจชุมชนเกือบทุกกลุ่มมีความถนัดอย่างยิ่งและเป็นรูปแบบการดำรงชีวิตของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน ยารักษาโรคจากสมุนไพร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ 2) อย่ามองข้ามชุมชนต้องให้ความสำคัญกับชุมชน เพราะชุมชนเป็นวิถีชีวิตที่ตนคุ้นเคย มีกระบวนการรับรู้มีแนวคิดของชุมชนผ่านการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เป็นมรดกทางสังคมที่ยาวนาน เป็นทุนทางสังคม 3) อย่ามองข้ามความสำคัญของการตลาด ต้องให้ความสำคัญไว้ในอันดับต้น เพราะหากผลิตสิ่งใดแล้วไม่รู้ว่าลูกค้าคือใคร ใครเป็นลูกค้าตัวจริง มีลักษณะอย่างไร หากรู้ก็จะสามารถสร้างผลผลิตขึ้นมาได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าได้ดี เพื่อจะได้ตอบสนองความพอใจของลูกค้าหรือผู้บริโภคให้เกิดความพอใจสูงสุด

การทำธุรกิจชุมชน

การทำธุรกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการธุรกิจในชุมชน และสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ได้ด้วยอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาดด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI)

การที่ให้ความสำคัญกับการประกอบธุรกิจชุมชน เพื่อให้บุคคลแต่ละคนที่รวมกันเป็นกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ได้เรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของตน และพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนของตน ซึ่งถือว่าบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

ความหมายการทำธุรกิจชุมชน

การทำธุรกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการธุรกิจในชุมชน และสามารถประเมินผลการดำเนินงานได้โดยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ ที่เรียกว่า อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาด (วารุณี ต้นติวงศ์วานิช และคณะ, 2545: 421-425) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การติดตามผลของการประกอบกิจการธุรกิจในชุมชน เป็นประจำทุกเดือน ตลอดระยะเวลา 2 ไตรมาส ภายใต้ตัวบ่งชี้ (Key Performance Indicators: KPI) ด้วยอัตราส่วนทั้งสิ้นตามข้อ 1 ถึงข้อ 3 ดังต่อไปนี้

1. ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) ได้แก่ ตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ ประกอบด้วยอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาด ดังต่อไปนี้คือ

1.1 อัตราส่วนการดำเนินงาน (operation ratios) ได้แก่ 1) ร้อยละของกำไรขั้นต้น (กำไรขั้นต้น หารด้วย ยอดขายสุทธิ) คูณด้วย 100 2) ร้อยละของกำไรสุทธิ (กำไรสุทธิ หารด้วย ยอดขายสุทธิ) คูณด้วย 100 3) ร้อยละของค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ค่าใช้จ่ายรวม หารด้วย ยอดขายสุทธิ) คูณด้วย 100 4) ร้อยละของการรับคืนและจำนวนที่ยอมลดให้ (รับคืนและจำนวนที่ยอมลดให้ หารด้วย ยอดขายสุทธิ) คูณด้วย 100

1.2 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (return on investment: ROI) เป็นการวัดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ว่าเงินที่ลงทุนไปนั้นได้รับผลตอบแทนเป็นจำนวนเท่าใด โดยใช้ข้อมูลจากงบดำเนินงานและงบดุล ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\text{ROI} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขาย}} \times \frac{\text{ขาย}}{\text{เงินลงทุน}}$$

1.3 อัตราการหมุนเวียนของสินค้า (investment turnover rate) ซึ่งเป็นจำนวนครั้งของสินค้าที่หมุนเวียนหรือมีการขายระหว่างช่วงเวลาที่กำหนด ปกติจะกำหนดระยะเป็นรอบบัญชี 1 ปี โดยคำนวณจากต้นทุนสินค้าที่ขาย หารด้วย สินค้าคงคลังโดยเฉลี่ย ซึ่งปกติแล้ว ถ้าอัตราสินค้าหมุนเวียนสูง ก็จะแสดงให้เห็นประสิทธิภาพในการทำกำไรของกิจการว่าสูง นั่นคือ

$$\text{อัตราหมุนเวียนของสินค้า} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าที่ขาย}}{\text{สินค้าคงคลังโดยเฉลี่ย}}$$

การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

อาจกล่าวได้ว่าในศตวรรษที่ 21 นักการศึกษาหลายท่านต่างให้ความสนใจกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning, SDL) ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะของโลกเป็นลักษณะไร้พรมแดน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านข้อมูลสารสนเทศ อีกทั้งมีแหล่งแสวงหาความรู้ได้รวดเร็วมากมายโดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสำคัญ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม (humanism) (Hiemstra, 1998 อ้างถึงใน วิชาดา วัฒนานามกุล, 2547: 5) ซึ่งมีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อแผนการเรียนของตนเอง ผู้เรียนจะทำการวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล เลือกวิธีการเรียนรู้และการประเมินตนเองโดยจะมีผู้ช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ ลักษณะ self-directed learning มี 2 ประการคือ 1) ลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้เรียนที่มีค่านิยม เจตคติและจะรับผิดชอบควบคุมจัดการตนเองได้ 2) ลักษณะสภาพการจัดการเรียนการสอนมีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียนมีความพร้อมด้านแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการคิดการวางแผนการเรียน การลงมือปฏิบัติดำเนินไปตามแผนและการประเมินผลการเรียน

ความหมายการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

คำว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning, SDL) มีนักการศึกษาได้รวบรวมความหมายไว้หลายท่าน ในที่นี้จะนำมากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

Knowles (1975: 18) ว่าการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตัวเอง (โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ไม่ได้) โดยผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้และแยกแยะแจกแจงแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ทั้งที่เป็นคน และอุปกรณ์ คัดเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ๆ และการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองยังเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

Touge (1966 อ้างใน ศรีชัย ขจรไชยกุล, 2541: 12) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง หมายถึง การเรียนรู้สำหรับบุคคลที่มีความตั้งใจ จะเกิดขึ้นเมื่อคนใดคนหนึ่งผูกพันมุ่งมั่นกับการเรียนเรื่องใด เรื่องหนึ่งอย่างต่อเนื่องและพร้อมกันนั้นก็วางแผนการเรียนของตนเองด้วย

Skager (1977: 133) ว่าการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลของกิจกรรมการเรียน ในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน

Candy (1991: 5-23) ได้พยายามอธิบายและให้ความหมายของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ว่า เป็นการที่บุคคลโดยเฉพาะผู้ใหญ่จะมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นไม่ว่าการพูด การเขียน การคิด จินตนาการ มักจะมาจากประสบการณ์เป็นลักษณะที่เป็นตัวเอง ซึ่งบุคคลจะมีความสามารถเพิ่มขึ้นตลอดเวลาอย่างมีเป้าหมายและมีกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ชัยฤทธิ์ โภธิสุวรรณ (2541: 4-6) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ว่าหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียน จะด้วย ความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภายนอกตัวผู้เรียน หรือไม่ก็ตาม ริเริ่มการเรียนรู้ เลือกเป้าหมาย แสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองที่ได้แสดงแนวคิด และได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ ได้แก่ (Knowles, 1975 อ้างใน ศรีชัย ขจรไชยกุล: 6) ว่า 1) คนที่เรียนรู้ด้วยวิธีการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า จะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจ สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่า 2) การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า เป็นการพัฒนาไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเองและชี้นำตนเองได้มากขึ้น 3) พัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษาจะมีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดไว้แก่บุคคลภายนอก ฯลฯ ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนผลักดันให้ผู้เรียนรับผิดชอบตนเอง สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้มากขึ้น 4) การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์เพราะมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ ในโลกปัจจุบันจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนต้องแสวงหาการพัฒนาตนเองอันเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

Brockett and Hiemstra (1993: 11-16) ได้รวบรวมตำนาน (Myths) ในเรื่องของการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง (self-direction in learning) ไว้เพื่อให้เกิดความคิดเห็นที่เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษามานานกว่า 20 ปีแล้ว ซึ่งบอกได้ถึงลักษณะที่ชัดเจนหรือเป็นลักษณะเฉพาะของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สามารถนำมาสรุปไว้ได้ดังต่อไปนี้

1. จากความเชื่อที่ว่า การชี้นำตนเองเป็นเรื่องของมโนทัศน์ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับคนเพียงบางคนเท่านั้น แต่ผลการศึกษาพบว่า แม้รูปแบบของการเรียนรู้และวิธีการที่จะเข้าไปสู่สถานการณ์แห่งการเรียนรู้ของบุคคลแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันซึ่งบางคนอาจจะเห็นว่าการเผชิญหน้ากับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ เป็นเรื่องท้าทายกว่าอีกบุคคลหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามทุกคนก็ยังมี การชี้นำตนเองในการเรียนรู้เป็นประจำอยู่เสมอ แต่ระดับของการชี้นำตนเองจะมีมาก – น้อยไม่เท่ากันของแต่ละคน

2. จากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง หมายถึง การที่จะต้องปลีกตัวออกจากผู้คน ตลอดจนการเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างจำกัดกับบุคคลอื่นเท่านั้น จึงทำให้ผู้สอนบางคนคิดว่า ผู้เรียนที่มีการชี้นำตนเองในการเรียนรู้จะต้องถูกส่งให้ออกไปจากกลุ่ม หรือจากการเรียนตามปกติ เพราะคิดว่าเขาเหล่านั้นสามารถเรียนเองได้จากการอ่านหนังสือที่ห้องสมุด เรียนที่บ้าน หรือใช้โปรแกรมแบบเรียนด้วยตนเอง แต่ผลจากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีการชี้นำตนเองในการเรียนรู้จะมีลักษณะที่โดดเด่นในเรื่องของความรับผิดชอบ ในเรื่องของการตัดสินใจ ในเรื่องความสามารถ ในการวางแผนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การนำไปปฏิบัติและการประเมินผลด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เขาสามารถทำได้ทั้งที่อยู่ตามลำพังหรือต้องอยู่ในกลุ่มที่เรียนเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กตามที

3. จากความเชื่อที่ว่า การชี้นำตนเองก็เป็นเพียงเรื่องของความนิยมเพียงชั่วคราวของวงการศึกษายุคใหญ่เท่านั้น เพราะจากการที่มีผู้แสดงความเห็นว่าอาจจะ เป็นเพียงเรื่องของความคิดในจิตใจของคนบางคนเท่านั้น แต่จากการศึกษาในเรื่องนี้ในช่วงสองทศวรรษตั้งแต่ปี 1970s และปี 1980s ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการทำให้เกิดการแผ่ขยายต่อไปทั่วโลก ซึ่งจากความพยายามที่จะให้ผู้มีความสามารถในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ จนในที่สุดเรื่องของการชี้นำตนเองก็ไม่ได้เป็นเรื่องที่นิยมทำตามยุคตามสมัยดังที่มีการกล่าวสบประมาทไว้แต่อย่างใดเพราะจากงานวิจัยในสองทศวรรษที่ผ่านมาทำให้เชื่อได้ว่า บุคคลสามารถรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนได้และ

ถึงแม้ว่าในบางเวลาบุคคลจะขาดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ไปบ้าง แต่ผู้อำนวยการความสะดวกก็จะแนะแนวทางให้เขาเกิดความมุ่งมั่นขึ้นมาได้ ดังนั้นการชี้นำตนเองในการเรียนรู้หรือการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของมนุษย์อันเป็นศักยภาพของมนุษย์ และจะยังคงอยู่กับมนุษย์ตลอดไป เพราะศักยภาพของมนุษย์นั้นไม่มีวันหมดคราบใตที่ยังมีชีวิตอยู่

4. จากความเชื่อที่ว่า การสอนและกระบวนการเรียนรู้ในแบบของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองนั้นต้องใช้เวลาาน และไม่ได้เกิดผลอะไรที่น่าเชื่อถือเป็นพิเศษขึ้นเลยจึงดูเหมือนไม่คุ้มค่ากับเวลาที่ใช่ไป ถึงแม้ว่าจะได้ใช้ทั้งการสอน และใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการชี้นำตนเอง และมีการสนองตอบ การรับ - ส่ง กลับไปกลับมอย่างต่อเนื่องแล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงที่พบได้จากการวิจัยมีว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากความพยายามที่ผ่านมาเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการและการอำนวยความสะดวกของผู้อำนวยความสะดวกไม่ได้เป็นเรื่องที่เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งนี้เพราะมีตัวอย่างจากผลการศึกษาที่เกิดขึ้นในเชิงบวก เช่น ความสามารถจดจำได้ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น มีความสนใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น มีความสนใจในวิชาที่เรียนมากขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อผู้สอนมากขึ้น เป็นผลมาจากประสบการณ์ของผู้เรียน ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงความรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่ง หรือจากการเรียนในรายวิชาได้เป็นอย่างดี จึงกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ได้รับ เป็นความรู้ทั้งหมดที่ได้รับมาจากทักษะของการชี้นำตนเองในการเรียนรู้นั้นเอง

5. จากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นเรื่องที่จำกัดอยู่แต่เพียงเรื่องของการอ่าน หรือการเขียนเท่านั้น แต่แท้ที่จริงแล้วยังมีกิจกรรมการเรียนรู้อีกมากมายหลายรูปแบบและหาได้ทั่วไป ทั้งนี้ก็เพื่อสามารถใช้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งได้แก่ การอ่าน การอภิปราย การเขียน การสืบสวนโดยการสัมภาษณ์ การทัศนศึกษา การเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้สอน การใช้คอมพิวเตอร์หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อการเรียนการสอน เช่น ชุดการเรียนแบบโปรแกรม โปรแกรมการสอนสำเร็จรูป โปรแกรมช่วยสอนของคอมพิวเตอร์หรือสื่อการเรียนรูปแบบอื่น ๆ

6. จากความเชื่อที่ว่า การอำนวยความสะดวกเพื่อการชี้นำตนเองเป็นสิ่งที่จัดทำได้ง่ายสำหรับครู เพราะจากการที่ผู้สอนคิดว่าการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองก็เพียงบอกกับผู้เรียนว่า “จงก้าวไปข้างหน้าและทำอะไรก็ได้ที่คุณต้องการจะทำ” ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากการที่ผู้สอนเห็นว่า

การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองนี้ ผู้เรียนสามารถที่จะทำได้เองอยู่แล้วโดยปราศจากผู้แนะนำ ซึ่งผลจากความเชื่อนี้จึงมีผลให้ผู้เรียนต้องเสียประโยชน์ในสิ่งที่ผู้เรียนควรได้รับเพราะความเพิกเฉยของผู้สอน ในความเป็นจริงแล้วผู้สอนนั้นมีฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวก และมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้อย่างดี ฉะนั้นผู้สอนจึงมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ต้องเป็นตัวแทนของความกระตือรือร้นในการนำไปสู่การเจรจา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นแหล่งวิทยาการที่เชื่อถือได้ และทำให้ผลลัพธ์ของผู้เรียนเกิดคุณค่ามากที่สุด การที่ผู้อำนวยความสะดวกจะทำให้เกิดประสิทธิภาพขึ้นได้เป็นอย่างดีนั้น มีสิ่งที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เรียน ซึ่งในบางครั้งอาจจะพบว่ามีเรื่องที่ต้องขัดแย้งกันระหว่างผู้เรียนกับผู้อำนวยความสะดวก แต่ในที่สุด ก็ต้องเกิดการเรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพกันได้ นั้นหมายถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากทั้งฝ่ายผู้เรียนและฝ่ายผู้อำนวยความสะดวก เป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจในสถานการณ์การถ่ายโอนการเรียนการสอนและสิ่งที่จะละเลยไม่ได้สำหรับผู้อำนวยความสะดวกก็คือ จะต้องแน่ใจว่าได้ทำให้เกิดการเรียนจากประสบการณ์ที่มีคุณภาพแล้วด้วย ซึ่ง Brookfield (cited in Brockett and Hiemstrs, 1993: 14) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือพิจารณาไตร่ตรองด้วยเสมอ

7. จากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง จะเป็นตัวที่กำหนดให้ผู้เรียนทำที่ไหนก็ได้ขอแต่เพียงเป็นสถานที่ที่ทำให้ผู้เรียนมีอิสระ และมีความเป็นส่วนตัวก็พอแต่ในความเป็นจริงแม้ผู้เรียนที่ปรารถนาจะดำเนินชีวิตในแบบของการชี้นำตนเองในบางเวลาก็ยังมีความยากเกินไปที่จะทำให้ได้ด้วยตนเองแต่เพียงลำพัง เพราะเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นมาผู้เรียนก็มีความจำเป็นต้องพึ่งพาผู้แนะนำหรือผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำหรือชี้แนะแหล่งข้อมูลด้วยเป็นต้นว่าจากคู่มือที่ดี ๆ แม้จะเป็นเพียงคู่มือเล่มเล็ก ๆ เพียงหนึ่งเล่ม โดยที่ผู้เรียนอาจจะเริ่มต้นจากปัญหาที่ไม่ยากนักจนกระทั่งถึงปัญหาที่ยากขึ้นถึงต้องไปหาผู้แนะนำ อย่างไรก็ตามมักมีความเชื่อว่าคุณค่าของการชี้นำตนเองตนเองจะทำให้ผู้เรียนไม่ต้องแบกรับภาระที่มากจนเกินความจำเป็น เนื่องจากการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเป็นวิธีที่ผู้เรียนมีอิสระและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้

8. จากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นสิ่งที่พบได้เฉพาะชนชั้นกลางที่เป็นผู้ใหญ่ผิวขาวเท่านั้น ซึ่งความเชื่อนี้มาจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาในเรื่องการชี้นำตนเองซึ่งทำอยู่แต่เฉพาะในชนชั้นกลางที่เป็นผู้ใหญ่ผิวขาวเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีงานวิจัยที่ได้ศึกษากับบุคคลหลายกลุ่มชนที่ไม่ใช่เฉพาะคนผิวขาว

9. จากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ทำให้คุณภาพของการจัดการศึกษา ในสถานศึกษาลดคุณค่าลงไปในนั้น ในความเป็นจริงก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่สิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อ ดังกล่าวก็เนื่องมาจากสาเหตุของความบกพร่องในเรื่องของการทำความเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งมีผลให้ผู้สอนไม่อาจจะสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ได้อย่างที่ควรจะเป็น ตัวอย่างที่สามารถยกมากล่าวไว้ก็คือ การยึดติดกับความเชื่อที่เคยปฏิบัติกัน มานานว่า ครู คือ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เรียนควรจะรับความรู้ที่เกิดจากความเชี่ยวชาญนี้เท่านั้น จึงเป็นเหตุให้เกิดการเรียนรู้ที่ต้องย่ำอยู่กับที่ในกรณีเช่นนี้จึงเป็นการยากที่จะทำให้ครูกับนักเรียน จะได้รับการสนับสนุนให้เกิดการนำไปสู่การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้ และเป็นการยากที่จะทำ ให้ผู้สอนเชื่อมั่นได้ว่าผู้เรียนคนนี้มีควมรับผิดชอบกับการเรียนของตนได้แล้ว เพราะจะมีผู้เรียน บางคนมีความก้าวหน้าได้จากการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง โดยที่ยังไม่ได้ทุ่มเททำงานอย่างเต็ม ตามความสามารถของตน ดังนั้นผู้สอนจึงควรต้องมีใจกว้างและให้ความไว้วางใจแก่ผู้เรียนว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่จะทำงานอย่างเต็มที่ และแสวงหาประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ด้วยคุณภาพอย่างสูงแล้ว และผู้เรียนนั้นมีเจตคติในเชิงบวกในเรื่องของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

10. จากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อที่จะเข้าไปสู่ การศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าจะมีความเชื่อกันว่าในบางปัญหาไม่ใช่เรื่องยาก แต่หากนำ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเข้าไปแก้ปัญหาก็เกิดขึ้นมานั้น ก็จะเป็นการทำให้เกิดการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการนำการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองเข้าสู่การศึกษาผู้ใหญ่ แต่ก็ต้องยอมรับว่ามี ข้อจำกัดบ้างว่าจะสามารถใช้ได้ในบางเวลาและในบางสถานการณ์เท่านั้นและใช้ประโยชน์ได้กับ เฉพาะบุคคลเท่านั้นเช่นกัน ดังนั้น การใช้วิธีการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองจึงไม่สามารถแก้ปัญหา การเรียนรู้ทั้งหมดได้เพราะมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การจัดการด้วยเครื่องมือ หรือวิธีการที่แตกต่างกัน ไปในแต่ละบุคคลด้วย เพราะต้องยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคลนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

ศรัณย์ ขจร ไชยกุล (2542: 84-120) ได้วิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เรื่อง การใช้โปรแกรมการแนะแนวกลุ่ม ต่อการเพิ่มความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของ นักศึกษารอปริญญาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรม การแนะแนวกลุ่มเพื่อเพิ่มความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง มีคะแนนจากแบบวัด ระดับความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

กึ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร (2542: 27-46) ได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษา นอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีวิธีการเรียนรู้ด้วยการอ่าน ฟัง สอบถาม ดูและสังเกต และการลงมือปฏิบัติ ในระดับปานกลาง มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2546: 52-84) ได้ศึกษาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนการศึกษา ต่อเนื่องสายอาชีพ พบว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีองค์ประกอบในด้านความรักและความต้องการ เรียนรู้สิ่งใหม่ ความสามารถในการเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้ การแสวงหาคำตอบเพื่อการเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย การมีวินัยในตนเอง และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การทุ่มเทเพื่อการเรียนรู้ด้วยความพยายามอย่างเหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ ความสามารถริเริ่มการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ความสามารถตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการ การประเมินผลตนเองได้อย่าง ถูกต้องยุติธรรม และความอดทนในการแสวงหาความรู้

สร้อยทิพย์ อุจวาทิ (2539: 46-92) ได้ศึกษา เรื่องความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำ ตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสามารถในการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พบว่าหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความพร้อม ในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองระดับสูงเช่นเดียวกับความรู้สึกรู้เห็นคุณค่าในตนเอง และมีระดับ ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามความรู้สึกรู้เห็นคุณค่า ในตนเอง

วิภาดา วัฒนนามกุล (2544: 47-125) ได้พัฒนาระบบการเรียนด้วยตนเองสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาชีพสาธารณสุข พบว่า ระบบการเรียนด้วยตนเองสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาชีพ สาธารณสุขที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบและขั้นตอน 6 ประการ คือ การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียน การเตรียมผู้เรียนและผู้สอน การเตรียมสภาพแวดล้อมในการเรียน การเตรียมการเรียนด้วยตนเอง การดำเนินการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนการสอน ผลการประเมินระบบการเรียน ด้วยตนเองสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาชีพสาธารณสุขที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ประสิทธิภาพของการประเมินระบบที่กำหนดขึ้น คือคะแนนเฉลี่ยในการเรียนด้วยตนเองหลังเรียน โดยใช้ระบบการเรียนด้วยตนเองสูงกว่าคะแนน เฉลี่ยในการเรียนด้วยตนเองก่อนเรียน

ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

ความพร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของผู้เรียนที่จะเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองนั้น จะมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ ช่างสงสัย มีเป้าหมาย มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง มีวิสัยทัศน์เปิดกว้างต่อประสบการณ์ ยอมรับในความสามารถของตนเอง เป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ดี ความรับผิดชอบ และรักการเรียนรู้ มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเรียนตามขั้นตอนการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2541: 4-6) ได้อธิบายความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning readiness, SDLR) ว่า...หมายถึง การที่ผู้ใหญ่มีความรู้สึกรู้สึกหรือความเห็นว่า ตนเองมีความสามารถเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง แยกเป็นแปดองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพ ต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและมีความมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมอง อนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

Guglielmino (1977) อธิบายความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองว่า บุคคลจะมี คุณลักษณะที่พร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ ได้แก่ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มและมีความมีอิสระในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง รักการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การมองอนาคตในแง่ดี ความสามารถในการใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และ ทักษะในการแก้ปัญหา

Long (1983) ได้ให้ทรรศนะที่สอดคล้องว่า บุคคลที่มีคุณลักษณะการเรียนรู้โดยการนำ ตนเองจะเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความมั่นใจในตนเองมี ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้ และเห็นว่าอุปสรรคเป็นเรื่องท้าทายให้ค้นหาให้เรียนรู้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะสามารถจัดแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม วางแผนในการทำงานอย่างมีระบบ มีความพอใจจากการเรียนรู้และชอบที่จะกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้

พรรณิ ชุทัย เจนจิต (2538: 47-51) อธิบายความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองว่าเป็นสภาวะของบุคคลในการที่จะเรียนรู้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ซึ่งจะเป็นคุณลักษณะของบุคคลในสภาวะที่สามารถเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างบังเอิญด้วยความริเริ่ม ความใฝ่เรียนใฝ่รู้ของตัวบุคคลเอง

Guglielmino (1977: 61-69) ได้คิดและสร้างแบบวัดคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่เรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เรียกว่า Self Directed Learning Readiness Scale (SDLRS) วัดได้จากความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น หรือทัศนคติของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่ง Guglielmino เชื่อว่าบุคคลซึ่งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองจะมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ 1) การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (openness of learning opportunities) 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (self-concept as an effective learner) 3) ความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ (initiative and independence in learning) 4) ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (informed acceptance of responsibility for one's own learning) 5) รักการเรียนรู้ (love of learning) 6) ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) 7) การมองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future) 8) ความสามารถในการใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem – solving skills)

ฉะนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ที่วัดได้จากความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็นหรือทัศนคติ

สร้อยทิพย์ อุจวาที (2539: 26-28) นำเสนอว่า Guglielmino ได้ศึกษาการสร้างแบบวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองจำนวน 14 คน โดยใช้เทคนิค Delphi ทำการสำรวจ 3 ครั้ง และนำผลการสำรวจทั้ง 3 ครั้ง มาเป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบวัด Self Directed Learning Readiness Scale (SDLRS) ซึ่งเป็นแบบวัดลักษณะการประเมินตนเอง โดยมีตัวเลือกลักษณะมาตราประมาณค่า (likert-type item) จำนวน 41 ข้อ และได้้นำเครื่องมือนี้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่แตกต่างกัน นำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์เป็นรายข้อ (item analysis) และประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบวัด SDLRS ได้ค่าความเชื่อมั่น .87 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ครั้งนี้พบว่า ลักษณะการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ (openness to learning opportunities) หมายถึง มีความสนใจในการเรียนรู้ มีความคาดหวังที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ความพึงพอใจกับความคิดริเริ่ม เห็นว่าแหล่งความรู้มีแรงดึงดูดใจ อดทนในการค้นหาคำตอบ ยอมรับและใช้ประโยชน์จากคำวิจารณ์ได้

องค์ประกอบที่ 2 มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (self – concept as an effective learner) หมายถึง การมีความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถจัดเวลาในการเรียนรู้ได้ มีระเบียบวินัยในตนเอง ตระหนักในความจำเป็นของการเรียนรู้ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นผู้อยากรู้ อยากเห็น ใฝ่เรียนรู้

องค์ประกอบที่ 3 ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ (initiative and independence in learning) หมายถึง สามารถติดตามปัญหาที่ยากได้อย่างคล่องแคล่ว ชื่นชอบในการมีส่วนร่วมจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เชื่อมั่นในความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี มีทักษะในการอ่านทำความเข้าใจและสามารถวางแผนการทำงานเรียนรู้ของตนเองได้

องค์ประกอบที่ 4 การมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง (informed acceptance of responsibility for one' s own learning) หมายถึง การยอมรับความสามารถด้านสติปัญญาของตนเอง มีความพร้อมในการศึกษาเรื่องที่ยากในขอบเขตที่ตนสนใจ มีความเชื่อในจุดมุ่งหมายของการศึกษา กระตือรือร้นในการเรียนรู้ของตนเอง รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและสามารถในการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

องค์ประกอบที่ 5 รักการเรียนรู้ (love of learning) หมายถึง การเป็นผู้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ รักและใฝ่ใจในการเรียนรู้อยู่เสมอ ชื่นชอบในผู้รักการเรียนรู้สิ่งใหม่ สนุกสนานกับการแสวงหาความรู้

องค์ประกอบที่ 6 ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) หมายถึง มีความสามารถคิดค้นหาวิธีแปลกใหม่ในการแก้ปัญหา สามารถที่จะคิดวิธีที่หลากหลายในการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 7 การมองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future) หมายถึง การเข้าใจตนเองว่ามีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมองอนาคตในทางบวก การมองปัญหาว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายมิใช่สัญญาณให้หยุดการกระทำ

องค์ประกอบที่ 8 ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem-solving skills) หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ทักษะพื้นฐานในการศึกษา ได้แก่ ทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน การจำและทักษะในการแก้ปัญหา

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามความเชื่อมนุษยนิยม การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975: 269-297) ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ :- 1.1) การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแนวคิดการประกอบ การ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 1.2) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง – SDLR 1.3) ออกแบบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด และแนวคิดการประกอบการ โดยใช้วิธีกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และพัฒนาเป็นแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบคำถามให้เลือกตอบ คิด/ถูก มีจำนวนทั้งสิ้น 90 ข้อ 1.4) เตรียมแบบสำรวจความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง - SDLRS ใช้แบบที่ศศิธร กุลศิริ สวัสดิ์ (2537: 51 อ้างถึงใน สร้อยทิพย์ อุจาวาที, 2539: 41) พัฒนามาจากแบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scales-SDLRS ตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) ซึ่งมีคำถาม 58 ข้อ มี 8 องค์ประกอบ 1.5) ออกแบบแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชนเพื่อให้ได้ตัวเลข 1) สินทรัพย์ 2) หนี้สิน 3) ทุนหรือส่วน ของเจ้าของ 4) รายได้ 5) ค่าใช้จ่าย 6) ต้นทุนสินค้าที่ขาย 7) สินค้าคงคลัง 8) ขายสุทธิ 9) การรับคืน และ 10) จำนวนที่ยอมลดให้ 1.6) นำ 1.1 -1.5 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและขอบเขตของเนื้อหา (content validity) 1.7) ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 ทำการทดลอง กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนกับประชากรที่ศึกษาตามตารางกำหนดรวม 5 วัน ได้แก่:-
1. Pre-test วัดด้วย 1.1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 1.2) แบบสำรวจ Self- Directed Learning Readiness Scales- SDLRS และ 1.3) แบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน (ครั้งที่ 1 ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน) 2. ฟังการบรรยายประกอบสื่อทันสมัยในความรู้ธุรกิจ 4 ด้านจากวิทยากร และทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง- SDLR ตามตารางกำหนดการ 3. Post-test วัด ด้วย 3.1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 3.2) แบบสำรวจ Self- Directed Learning Readiness Scales – SDLRS ก่อนไปเยี่ยมชมธุรกิจชุมชน และเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 3 การติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจ และการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจของประชากรที่ศึกษา ตลอดระยะเวลา 2 ไตรมาส ด้วยแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน (ครั้งที่ 2 หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน)
2. วิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 3 ระยะการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นที่ทำธุรกิจในกลุ่มชนรับเฉพาะที่สมัครใจ มีปัญหา และต้องการพัฒนาตนเอง ได้มาจากกลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช และกลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ให้การรับรอง โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ให้การรับรองจำนวน 26 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 5 ชนิด ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต และด้านแนวคิดการประกอบการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ คือ 1) 5 ส. ประกอบด้วย 1.ส - สะสาง 2.ส - สะดวก 3. ส - สะอาด 4. ส - สุขลักษณะ 5. ส - สร้างนิสัย 2) SWOT เป็นคำที่มาจากอักษรตัวแรกใน 4 คำของภาษาอังกฤษที่นิยมนำมาพิจารณาซึ่งจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) 3) 5 W 1 H ประกอบด้วย อะไร (What) ใคร (Who) ที่ไหน (Where) เมื่อใด (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How) 4) แผนภูมิ(ผัง)ก้างปลา- เหตุผล เพื่อหาว่าปัญหานั้นมีสาเหตุจากสิ่งใดบ้างจะทำให้มองเห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และจะได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา 5) I-P-O ซึ่งนำมาจากอักษรตัวแรกของปัจจัยนำเข้า (Input) – กระบวนการ (Process) – ปัจจัยนำออกหรือผลลัพธ์ (Output) 6) P-D-C-A ประกอบด้วย วางแผน (Plan) – ปฏิบัติ (Do) - ตรวจสอบ (Check) - ปรับปรุงแก้ไข (Action) (ดังตารางที่ 2 – ตารางที่ 5)

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนและเกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (self-directed learning readiness, SDLR) และมีทัศนคติที่เป็นบวกในการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและความมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ดังตารางที่ 6)

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เพื่อวัดผลการเรียนรู้ ความรู้ธุรกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต และด้านแนวคิดการประกอบการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ (ดังภาคผนวก ข)

4. แบบสำรวจความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง ใช้แบบที่ศศิธร กุลศิริสวัสดิ์ (2537: 51 อ้างถึงใน สร้อยทิพย์ อุจวาทิ, 2539: 41) พัฒนามาจากแบบสอบถามSelf-Directed Learning Readiness Scales –SDLRS ตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) ซึ่งมีคำถาม 58 ข้อ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและควมมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ดังภาคผนวก ข)

5. แบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชนเพื่อให้ได้ตัวเลข 1) สินทรัพย์ 2) หนี้สิน 3) ทุน หรือส่วนของเจ้าของ 4) รายได้ 5) ค่าใช้จ่าย 6) ต้นทุนสินค้าที่ขาย 7) สินค้าคงคลัง 8) ขายสุทธิ 9) การรับคืน 10) จำนวนที่ยอมลดให้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์อัตราส่วนการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) และ อัตรากาารหมุนเวียนของสินค้า (ดังภาคผนวก จ)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้:-

ระยะที่ 1 ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

ระยะที่ 2 ทำการทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนและเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 3 การติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจ และการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการออกแบบตามความเชื่อมนุษยนิยม (humanistic) ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975: 269-297) ในเนื้อหาธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศ 2) จัดโครงสร้างทางกายภาพให้อำนวยความสะดวกในการร่วมกันวางแผน 3) ผู้สอนอำนวยความสะดวกหรือช่วยผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตน 4) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 5) ร่วมกันตัดสินใจเลือกและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ 6) ดำเนินการตามแผน 7) ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะจนกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนประเมินตนเองในขั้นสุดท้าย

สำหรับการวิเคราะห์ความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน ตามความเชื่อมนุษยนิยม ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975: 269-297) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเขียนไว้ทีละด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านการบริหารจัดการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ 1.2) ด้านการตลาด 1.3) ด้านการผลิต 1.4) ด้านแนวคิดการประกอบการ

2. วิเคราะห์เนื้อหาความรู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ได้แก่ เนื้อหาความรู้ในด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ เนื้อหาความรู้ด้านการตลาด เนื้อหาความรู้ด้านการผลิต และเนื้อหาความรู้ด้านแนวคิดการประกอบการ

3. ในการออกแบบได้ตระหนักตามความเชื่อมนุษยนิยมที่ว่า “มนุษย์รักดี ต้องการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบและเป็นอิสระ” ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975:269-297) มี 7 ขั้นตอนนั้นได้ดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) การสร้างบรรยากาศ โดยการพูดคุยชวนยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เคร่งเครียด

เป็นกันเองและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เช่น การใช้ภาษาถิ่นในบางหัวข้อเพื่อให้มีความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ เป็นต้น 2) จัดโครงสร้างทางกายภาพให้อื้ออำนวยในการร่วมกันวางแผน ได้แก่ การใช้สถานที่ที่มีบรรยากาศอิสระ สภาพแวดล้อมสงบ สะอาด เป็นสัดส่วนเฉพาะไม่มีเสียงรบกวน และกว้างขวางเพื่อให้ทำกิจกรรมกลุ่มได้สะดวก 3) ผู้สอนอำนวยความสะดวกหรือช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ได้แก่ ผู้สอนเตรียมเครื่องเขียน คอมพิวเตอร์ พร้อมเครื่องฉาย ภาพทึบแสง บอร์ด และเอกสารประกอบการบรรยาย เป็นต้น และถามคำถามเพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ความต้องการของตนเองนั้นโดยถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง 4) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ได้แก่ การปรึกรหรือและชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนว่ามีวัตถุประสงค์ให้เกิดการเรียนรู้ธุรกิจโดยมุ่งให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น 5) ร่วมกันตัดสินใจเลือกและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้สอนและผู้เรียนหารือและตัดสินใจร่วมกันในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ว่ามี ความเห็นเป็นอย่างไรบ้าง และผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 6) ดำเนินการตามแผน ได้แก่ การดำเนินการตามที่ได้กำหนด และผู้สอนได้ปรึกรหรือชี้แจงทำความเข้าใจแล้ว 7) ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะ จนกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามลำดับ ๆ ที่กำหนดตามตาราง ทำให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะ และเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และแบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scales –SDLRS ที่ศศิธร กุลศิริสวัสดิ์ (2537: 51 อ้างใน สร้อยทิพย์ อุจาวาที, 2539: 41) พัฒนามาจากตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) ซึ่งมีคำถาม 58 ข้อ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและความมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะ การศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ดังภาคผนวก ข)

4. การประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการที่ผู้สอนสร้างสภาพเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง 8 องค์ประกอบ (ดังภาคผนวก ค) ได้แก่:-

1)การเปิดโอกาสในการเรียนรู้	2)มีบทบาทต่อตนเองในด้าน การเป็นผู้เรียน ที่มีประสิทธิภาพ	3)การมีความคิดริเริ่ม และความมีอิสระในการเรียนรู้	4)ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง	5)รักการเรียนรู้	6)ความคิดสร้างสรรค์	7)การมองอนาคตในแง่ดี	8)ความสามารถใช้ทักษะ การศึกษาหาความรู้และ ทักษะการแก้ปัญหา
ให้ผู้เรียน รับผิดชอบ โดยการ) SWOT	ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ 1) 5 ส. 2) SWOT 3) P-D-C-A	ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ 1) 5w 1 H 2) I-P-O 3) P-D-C-A	ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ 1) I-P-O 2) P-D-C-A	ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ 1) I-P-O 2) P-D-C-A	ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ 1) แผนภูมิ ก้างปลา - เหตุผล 2) I-P-O 3) P-D-C-A	ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ 1) I-P-O 2) P-D-C-A	ให้ผู้เรียนเขียน โครงการ/เขียน แผนการตลาด/เขียนและเสนอ แผนธุรกิจตาม แบบที่กำหนด

5. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยการชี้นำตนเอง-SDLR นั้น โดยผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นตารางกิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรกเข้ากับการเรียนรู้เนื้อหา ด้านธุรกิจโดยกำหนดเป็นเวลา (ดังตารางที่ 6- 7) มีกิจกรรมดังต่อไปนี้:-

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ประเมินผลกิจกรรม
1) กลุ่มสัมพันธ์ กำหนดไว้ทุกวัน วันละ 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) เช้า เริ่มวันก่อนฟังบรรยายเนื้อหาความรู้จากวิทยากร(เป็นการเปิดวัน) 2) หลังฟังการบรรยายเนื้อหาความรู้จากวิทยากร (เป็นการขอบคุณวิทยากร) 3) ตอนเย็นก่อนกลับ (เป็นการปิดวัน)	1) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ได้พัฒนาทักษะการฟัง การคิด การพูด การเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่ม ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา	1) โดยการสังเกตความสนใจ ความตั้งใจ การมีส่วนร่วม และผลการปฏิบัติงาน
2) กิจกรรมพบปราชญ์ชาวบ้าน	2)ให้เกิดการเรียนรู้วิธีเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน มุ่งพัฒนาทักษะการฟัง การคิด การพูด การเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่ม ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การเรียนรู้วิธีเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง การมีปราชญ์ชาวบ้านให้ข้อมูลถือเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง	2)ประเมินผลกิจกรรมโดยการสังเกตความสนใจ ความตั้งใจ การมีส่วนร่วม และการซักถาม
3)ฟังบรรยายความรู้ ด้วยสื่อทันสมัยแบบกระชับจากวิทยากรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และกิจกรรมหลังฟังการบรรยาย ได้แก่ 3.1 เขียนโครงการเป็นกลุ่มตามแบบที่กำหนด 3.2 เขียนแผนการตลาดตามแบบที่กำหนดจากข้อมูลที่เป็น ประสพการณ์ของตนเอง 3.3 เขียนแผนธุรกิจและเสนอแผนธุรกิจตามแบบที่กำหนด	3) เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ธุรกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ ด้าน	3) จากการเขียน โครงการ การเขียนแผนการตลาด และการเขียนแผนธุรกิจ และนำเสนอต่อวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และเพื่อวัดผลการเรียนรู้และพัฒนาทักษะจากการแนะนำของวิทยากรโดยตรง

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ประเมินผลกิจกรรม
4) ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ได้แก่ การประยุกต์ใช้ SW I H กับการเขียนโครงการ/ SWOT/ SW I H กับการเขียนแผนการตลาด SWOT/ แผนภูมิ ก้างปลา-เหตุผล SW I H/ I-P-O/ P-D-C- A กับการเขียนแผนธุรกิจ	การผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิด การประกอบการ 4)) ให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีอิสระในการเรียนรู้ คิดสร้างสรรค์ การมองอนาคตในแง่ดี ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา 5) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การแบ่งปัน ประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้วิธีเรียนรู้ พัฒนาทักษะการฟัง การคิด การพูด การเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่ม ความรับผิดชอบ	4) โดยการสังเกต ความสนใจ ความตั้งใจ การมีส่วนร่วม และผลการปฏิบัติงาน 5) โดยการสังเกต ความสนใจ ความตั้งใจ การมีส่วนร่วม และผลการปฏิบัติงาน
5) ศึกษางานธุรกิจชุมชน		

การจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน จำแนกเป็นแต่ละวัน รวมทั้งสิ้น 5 วัน โดยกำหนดให้มีกิจกรรมการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เน้นการประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการมาผสมผสานกับความรู้ธุรกิจ ใน 4 ด้าน โดยกำหนดให้วันพฤหัสบดีเป็นวันแรกของการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนพบปราชญ์ชาวบ้าน วันที่สองคือวันศุกร์ มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนฟังการบรรยายเนื้อหาความรู้ธุรกิจด้านการบริหารจัดการจากวิทยากร ฟังคำอธิบายปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ให้ทำกิจกรรมเขียนโครงการ ตามแบบที่กำหนดเป็นกลุ่ม หยุด 2 วันคือวันเสาร์ และวันอาทิตย์ เพื่อให้ปรับตัวและเป็นการให้เวลาเพิ่มสำหรับการเขียนโครงการตามแบบที่กำหนด วันที่สามคือวันจันทร์ มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนฟังการบรรยายเนื้อหาความรู้ธุรกิจด้านการตลาด ให้ทำกิจกรรมเขียนแผนการตลาด ตามแบบที่กำหนดเป็นกลุ่ม วันที่สี่คือวันอังคาร มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนฟังการบรรยายเนื้อหาความรู้ธุรกิจด้านการผลิต ให้ทำกิจกรรมเขียนแผนธุรกิจตามแบบที่กำหนดเป็นกลุ่ม วันที่ห้าคือวันพุธมีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนกิจกรรมการเสนอแผนธุรกิจและรับฟังข้อเสนอแนะจากวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถด้านแผนธุรกิจ และทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และแบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scales –SDLRS ที่ศศิธร กุลศิริสวัสดิ์ (2537: 51 อ้างถึงใน สร้อยทิพย์ อูจวาที, 2539: 41) พัฒนามา จากตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) ซึ่งมีคำถาม 58 ข้อ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและความมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้

6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา (ดังภาคผนวก ข) ก่อนออกไปเยี่ยมชมธุรกิจชุมชนตามกำหนดการ

6. ออกแบบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เพื่อวัดผลการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วออกแบบเป็นคำถามให้เลือกตอบแบบถูก/ ผิด รวมทั้งสิ้น 90 ข้อ ๆ ละ 1 คะแนน (Kerlinger, 1986: 500 อ้างใน บุญธรรม, 2537: 184) รวมคะแนนทั้งสิ้น 90 คะแนน (ดังภาคผนวก ข) ต่อไปนี้:-

เนื้อหาความรู้	จำนวนหัวข้อ	จำนวนข้อสอบ
1) การบริหารจัดการ	1) มี 3 หัวข้อใหญ่ และ 7 หัวข้อย่อย	20 ข้อ
2) การตลาด	2) มี 5 หัวข้อใหญ่	20 ข้อ
3) แนวคิดการประกอบการ	3) มี 4 หัวข้อใหญ่	20 ข้อ
4) การผลิต การบริหารจัดการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ	4) มี 5 หัวข้อใหญ่ และ 6 หัวข้อย่อย	30 ข้อ

7. เตรียมแบบสำรวจความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ซึ่งศศิธร กุลสิริสวัสดิ์ (2537:51 อ้างถึงใน สร้อยทิพย์ อุจวาที, 2539: 41) พัฒนามาจากแบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scale-SDLRS ตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) มีคำถามจำนวน 58 ข้อ มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและความมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา (ดังภาคผนวก ข)

8. การออกแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน ผู้วิจัยออกแบบเป็นตาราง เพื่อให้กรอกข้อมูลเป็นตัวเลขตามเดือนที่กำหนด ได้แก่ ระหว่างเดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 (ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน) และระหว่างเดือน มกราคม ถึง มิถุนายน 2550 (หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาคำนวณ อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาด โดยต้องการรายละเอียดเกี่ยวกับ 1) สินทรัพย์ 2) หนี้สิน 3) ทุนหรือส่วนของเจ้าของ 4) รายได้ 5) ค่าใช้จ่าย 6) ต้นทุนสินค้าที่ขาย 7) สินค้าคงคลัง 8) ขายสุทธิ 9) การรับคืน 10) จำนวนที่ยอมลให้ผู้วิจัยติดตามผลการทำธุรกิจชุมชนของประชากรที่ศึกษา หลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนแล้ว ทุกเดือน เป็นระยะเวลา 2 ไตรมาส ด้วยแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน

การทดสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านละ 1 – 2 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและขอบเขตของเนื้อหา (content validity) ในแต่ละด้าน มีรายนาม และคุณวุฒิของผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏไว้ด้วยแล้ว (ดังภาคผนวก ก) ต่อไปนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ได้แก่ นางสาวจันทนา แก้วพิบูลย์ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการผลิต ได้แก่ ดร.สุนทร นาคโนนหัน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการตลาด และอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาด ได้แก่ นางสาวนทยา กัมพลานนท์ 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านแนวคิดการประกอบการ ได้แก่ ดร.ศุภชัย ปทุมนากุล 5) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ นายสมพงษ์ พันธุ์รัตน์ 6) ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ได้แก่ 6.1) ดร.วิกร ตันฑะทโท 6.2) ดร.วิภาดา วัฒนนามกุล 7) ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับ แผนธุรกิจ ได้แก่ นายอุเทน โชติชัย มีจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งสิ้น 8 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ และแนะนำให้ตัดเนื้อหาบางตอนออก และปรับแก้ภาษาให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ ก่อนนำไปทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน และการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองสำหรับการบรรยายเนื้อหาความรู้ธุรกิจแต่ละด้านนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากรให้ โดยบรรยายตามหัวข้อ (ดังตารางที่ 2, ตารางที่ 3, ตารางที่ 4) แบบกระชับ ประกอบการใช้สื่อทันสมัยด้วยตนเอง ได้แก่ 1) นางสาวจันทนา แก้วพิบูลย์ บรรยายเนื้อหาด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ 2) นางสาวนทยา กัมพลานนท์

บรรยายเนื้อหาด้านการตลาด 3) ดร.สุนทร นาคโนนหัน บรรยายเนื้อหาด้านการผลิต

4) นายอุเทน โชติชัย ฟังผลการเขียนแผนธุรกิจ พร้อมให้คำแนะนำ การเขียน/การเสนอแผนธุรกิจ

2. ผู้วิจัยเป็นวิทยากรบรรยายเนื้อหาด้านแนวคิดการประกอบการ โดยใช้สื่อทันสมัยและเอกสารประกอบการบรรยาย ตามหัวข้อ (ดังตารางที่ 5) และการประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ เพื่อประโยชน์ในการเขียนโครงการ การเขียนแผนการตลาด และการเขียนแผนธุรกิจ

ในการทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน มีผู้ช่วยผู้วิจัยอีก 1 คน มีส่วนช่วยในการสร้างสภาพเอื้อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ตามตารางที่กำหนดไว้ (ดังตารางที่ 6 และตารางที่ 7) ตามความเชื่อมนุษย์นิยมที่ว่า “มนุษย์รักดี ต้องการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบและเป็นอิสระ” ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975:269-297) มี 7 ขั้นตอน รวมเวลาทั้งสิ้น 5 วันทำการ คือ ระหว่างวันที่ 18 ถึง 24 มกราคม 2550

ทำการวัดก่อน (Pre test) เข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และแบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scale-SDLRS และทำการวัดหลัง (Post test) เข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และแบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scale-SDLRS ถือเป็น การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 3 การติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจ และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจหลังการทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ด้วยแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชนเป็นตาราง เพื่อให้กรอกข้อมูลเป็นตัวเลขตามเดือนที่กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาคำนวณ อัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ทางการตลาด ต้องการให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับ 1) สินทรัพย์ 2) หนี้สิน 3) ทุนหรือส่วนของเจ้าของ 4) รายได้ 5) ค่าใช้จ่าย 6) ต้นทุนสินค้าที่ขาย 7) สินค้าคงคลัง 8) ขายสุทธิ 9) การรับคืน และ 10) จำนวนที่ยอมลดค่าให้ (ดังภาคผนวก จ)

การติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจหลังการทดลองกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนเป็นการติดตามผลทุกเดือน ตลอดระยะเวลา 2 ไตรมาส ระหว่าง มกราคม 2550 ถึง มิถุนายน 2550

2. ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบการทำธุรกิจชุมชนของประชากรที่ศึกษา ด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) ครั้งที่ 1(ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม 2549) และครั้งที่ 2 (หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน 2550) (ดังตารางที่ 26-32)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบสอบถาม Self-Directed Learning Readiness Scale-SDLRS และแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน ของประชากรที่ศึกษา ด้วยสถิติพื้นฐานทำการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

เกณฑ์ในการตีความค่าเฉลี่ย ของระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง-SDLR กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับSDLR
4.50 – 5.00	สูงสุด
3.50 – 4.49	สูง
2.50 – 3.49	ปานกลาง
1.50 – 2.49	ต่ำ
1.00 – 1.49	ต่ำสุด

เกณฑ์ในการตีความค่าเฉลี่ยของระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้รวม (90คะแนน)	ผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ด้านที่1-3 (20 คะแนน)	ผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ ด้านที่ 4 (30 คะแนน)	ระดับผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้
72.01 – 90.00	16.01 -20.00	24.01 – 30.00	ดีที่สุด
54.01 – 72.00	12.01 – 16.00	18.01 – 24.00	ดี
36.01 - 54.00	8.01 – 12.00	12.01 – 18.00	ปานกลาง
18.01 - 36.00	4.01 – 8.00	6.01 - 12.00	อ่อน
0.00 - 18.00	0.00 – 4.00	0.00 – 6.00	อ่อนที่สุด

หมายเหตุ: ด้านที่ 1, 2, 3 หมายถึง ความรู้ด้านการบริหารจัดการ, ด้านการตลาด, ด้านแนวคิด
การประกอบการ

ด้านที่ 4 หมายถึง การผลิต, การบริหารจัดการ และปัจจัยความสำเร็จ 6 ประการ

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ ครั้งนี้ได้ผลการศึกษาและวิเคราะห์แบ่งเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเนื้อหาความรู้ธุรกิจ ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 4 ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (ระดับ SDLR) ในภาพรวม และในแต่ละองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ(8 ด้าน) ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 5 ผลการทำธุรกิจชุมชนของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นที่วัดด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) ครั้งที่ 1 ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน และครั้งที่ 2 หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ซึ่งเป็นการติดตามผลการทำธุรกิจชุมชน ทุกเดือนตลอดระยะเวลา 2 ไตรมาส

ตอนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ และการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ผสมผสานตามความเชื่อมนุชนิยมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ที่ยึดแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975: 269-297) โดยเนื้อหาความรู้ธุรกิจ ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและขอบเขตของเนื้อหา (content validity) และผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว มีหัวข้อเนื้อหาความรู้ธุรกิจ 4 ด้านและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ปรากฏดังตารางที่ 2-3-4 ตารางที่ 5 และตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงหัวข้อ-เนื้อหาความรู้ เฉพาะ ด้านการบริหารจัดการ

ที่	ด้าน	หัวข้อ-เนื้อหาความรู้
1	การบริหารจัดการ	1) ความรู้การบริหารจัดการ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 หลักการบริหารจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์- M.B.O. (Management By Objective) 1.2 ความหมายของคำว่า “วัตถุประสงค์” 1.3 ความหมายของคำว่า “เป้าหมาย” 1.4 ทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ 5M’s+I+T(Man,Money,Material,Management,Machine +Information+Technology) 1.5 กระบวนการบริหารหรือกระบวนการจัดการ (Planning-Organizing-Leading-Controlling) ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - การวางแผน (P) - การจัดองค์การ(O) และการจัดคนเข้าทำงาน - การนำ (L) - การควบคุม (C)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	ด้าน	หัวข้อ-เนื้อหาความรู้
1	การบริหารจัดการ(ต่อ)	2) การบริหารด้วยข้อเท็จจริง 2.1 ตัวเลข (สินทรัพย์ ต้นทุน รายได้ รายจ่าย) 2.2 สถิติ (ขายสุทธิ รับคืน ส่วนลด ลูกหนี้ เจ้าหนี้ สินค้าคงคลัง) 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ได้แก่ 3.1) 5 ส. 3.2) SWOT 3.3) 5W 1H 3.4) แผนภูมิแก๊งปลา- เหตุผล 3.5) I-P-O (Input-Process-Output) 3.6) P-D-C-A (Plan-Do- Check-Action)

ตารางที่ 3 แสดงหัวข้อ-เนื้อหาความรู้ เฉพาะด้านการผลิต

ที่	ด้าน	หัวข้อ-เนื้อหาความรู้
2	การผลิต	1) ความหมายกระบวนการผลิต 2) หลักการบริหารการผลิต 3) การคิดต้นทุนผลิตต่อหน่วย 4) การควบคุมกระบวนการผลิตโดยใช้หลัก P-D-C-A 5) การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาโดยใช้ แผนภูมิ-ผังแก๊งปลา เหตุผล

ตารางที่ 4 แสดงหัวข้อ-เนื้อหาความรู้ เฉพาะด้านการตลาด

ที่	ด้าน	หัวข้อ-เนื้อหาความรู้
3	การตลาด	1) องค์ประกอบของการตลาด 3 ประการ - กิจกรรมที่มนุษย์ทำขึ้น - ตอบสนองความจำเป็นตามต้องการของมนุษย์ - ต้องมีการแลกเปลี่ยน 2) หลักการตลาด 3) กระบวนการการตลาด 4) ส่วนประสมการตลาด 5) กลยุทธ์และการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

ตารางที่ 5 แสดงหัวข้อ-เนื้อหาความรู้ เฉพาะด้านแนวคิดการประกอบการ

ที่	ด้าน	หัวข้อ-เนื้อหาความรู้
4	แนวคิดการประกอบการ	1) แนวคิดประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตและสามารถ นำเสนอต่อลูกค้าโดยมีเป้าหมาย คือผลตอบแทนจากการ ลงทุน(กำไร) 2) แนวคิดที่ทำให้เกิดความยั่งยืนกับธุรกิจ - สร้างความพึงพอใจกับลูกค้า - ผลิตผลผลิตคุณภาพ - ต้นทุนผลิตที่ประหยัดเพื่อแข่งขันได้ - ส่งมอบผลผลิตทันเวลาที่ลูกค้ากำหนด - คำนึงถึงความปลอดภัยทั้งคนในกิจการและผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย - ใฝ่ใจในสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ที่	ด้าน	หัวข้อ-เนื้อหาความรู้
4	แนวคิดการประกอบการ(ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - มีจรรยาบรรณในการประกอบการ - สร้างขวัญและกำลังใจใน การปฏิบัติงาน - เป็นมิตรกับคู่ค้าตลอดกระบวนการ (พันธมิตรทั้งแนวดิ่งและแนวราบ) <p>3) กำหนดแนวคิดโดยใช้ “แผนที่ชีวิต” (Map of life) โดยประยุกต์ใช้แผนภูมิ ก้างปลา</p> <p>4) คุณสมบัติพื้นฐานที่ ผู้ประกอบการต้องมี ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - อ่าน, พุด, ฟัง และเขียน เพื่อประโยชน์การประกอบการ - มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า - มีความอดทนทำงานให้สำเร็จและทำงานหนัก - รู้จักควบคุมอารมณ์ - ซื่อสัตย์ต่ออาชีพและลูกค้า - ตรงต่อเวลา - กล้าเสี่ยง กล้าตัดสินใจ - รักความสะอาด คำนึงถึงคุณภาพของงาน - รู้จักประหยัด - มีความคิดริเริ่ม - เชื่อมั่นในตนเอง - ต้องการประสบความสำเร็จในการประกอบการสูง - คิดในเชิงบวก - คิดอย่างเป็นระบบ (System thinking) <p>จาก 1→ 2→3 →4...</p>

ตารางที่ 6 แสดงรายการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
รวมทั้งสิ้น 5 วัน แยกเป็นกิจกรรมประจำวันและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้

วัน/ เวลา	เวลา 9.00-10.30 น	เวลา 10.30-12.00 น.	เวลา 13.00-16.30 น.	กิจกรรมประจำวัน
1	<p>1. ลงทะเบียนรับเอกสาร 2. รับแบบทดสอบฯ 3. จับสลากแบ่งสี</p> <p>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม: -</p> <p><u>เพื่อให้ประชากร</u> เกิดการรับรู้และริเริ่มเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจ ชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างสภาพ เอื้อ เป็นลำดับ ๆ ไป</p>	<p>1.หารือระหว่างผู้วิจัยและ ประชากร 2. ผู้วิจัยชี้แจงกระบวนการ เรียนรู้กำหนดให้มีกิจกรรม กลุ่มวันละกลุ่ม 3. ประชากรทำแบบสอบถาม</p> <p>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม :-</p> <p><u>เพื่อให้ประชากร</u> เกิดการรับรู้และริเริ่มเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจ ชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างสภาพเอื้อ เป็นลำดับ ๆ ไป</p>	<p>1. ฟังปราชญ์ชาวบ้าน ดำเนินรายการโดยผู้วิจัย อย่างน้อย 2 คำถาม (คิดและปฏิบัติอย่างไร) ให้ประชากรได้ถามคำถามใน รอบหลัง ได้อีก</p> <p>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม :-</p> <p>(เป็นการสร้างสภาพเอื้อ) <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1.เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการชี้นำ ตนเองในการเรียนรู้ 2. ได้ฟัง คิด พุด(ซักถาม)เขียน ถามคำถามต่อที่ประชุม 3. ได้เรียนรู้วิธีเรียนรู้จาก ปราชญ์ชาวบ้าน</p>	<p>1.ประชากรเข้ากลุ่มตามสี 5กลุ่ม และ เลือกประธาน เลขฯ กลุ่ม คิดคำขวัญกลุ่มนำไปติดไว้ที่ บอร์ดประจำกลุ่ม 2. ตัวแทนกลุ่มจับสลากเพื่อ รับผิดชอบดำเนินรายการ ประจำวันตลอด 5 วัน (กลุ่ม 1 รับผิดชอบวันที่1 ขอบคุณปราชญ์ชาวบ้าน/ปิด วัน) 3.ผู้วิจัยหารือกับประชากร <u>เพื่อให้ประชากร</u> มีส่วนร่วมและเข้าใจตรงกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพ ของแต่ละบุคคล <u>เพื่อให้เกิดการรับรู้</u>เกี่ยวกับการ ชี้นำตนเองในการเรียนรู้ 2.ได้ฟัง คิด พุด(ซักถาม)เขียน 3. ได้เรียนรู้วิธีเรียนรู้จากปราชญ์ ชาวบ้าน</p>
2	<p>กิจกรรมกลุ่มตามที่ตกลง (กลุ่มที่ 2รับผิดชอบ 2-5 นาที /เปิดวัน) (ก่อนเรียนรู้เนื้อหา) ประชากรเรียนรู้เนื้อหาการ บริหารจัดการและปัจจัย แห่งความสำเร็จในการ บริหาร 6 ประการ</p> <p>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม: -</p> <p><u>เพื่อให้ประชากร</u> 1. เรียนรู้เนื้อหาการบริหาร 2.เรียนรู้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ความสำเร็จในการบริหาร จัดการ 6ประการ</p>	<p>ประชากรเรียนรู้เนื้อหาการ บริหารจัดการและปัจจัยแห่ง ความสำเร็จในการบริหาร 6 ประการ (ต่อ) (กลุ่มที่ 2รับผิดชอบ-ขอบคุณ วิทยากร เมื่อบรรยายจบ)</p> <p>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม: -</p> <p><u>เพื่อให้ประชากร</u> 1.เรียนรู้เนื้อหาการบริหารฯ 2.เรียนรู้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ 3..ได้ศึกษาเอกสาร เรียนรู้ จากแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้าง สภาพเอื้อไว้ 4.มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ 5.มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น</p>	<p>ประชากรฝึกปฏิบัติการ บริหารจัดการ</p> <p>1.การใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการบริหารจัดการ 6 ประการ กับปัญหาที่ ประชากรยกมาเป็นกรณีงาน</p> <p>2.การเขียนโครงการเป็นกลุ่ม 3. ผู้วิจัยเชื่อมโยงผลงานของ ประชากรให้เกิดการเรียนรู้ โดยชี้นำตนเอง-SDLR 4.มีส่วนร่วมในการแบ่งปัน ประสบการณ์ทำให้ ประเมินผลเชิงประจักษ์ได้ว่า เกิดการเรียนรู้โดยชี้นำตนเอง – SDLR</p>	<p>วิทยากรบรรยายประกอบสื่อ</p> <p>1.เนื้อหาการบริหารจัดการ 2.ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการ บริหารจัดการ 6 ประการ <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1.ได้ฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการ ผ่าน ปัจจัยแห่งความสำเร็จฯ 6 ประการ 2. ได้ฝึกการเขียนโครงการ 3. กลุ่มที่รับผิดชอบ /ปิดวัน</p> <p><u>เพื่อให้ประชากร</u> 1.นำความรู้เนื้อหาและปัจจัยฯ 6 ประการ มาใช้วิเคราะห์ปัญหา 2. มองปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย ศึกษาหาความรู้และพัฒนา ทักษะในการแก้ปัญหา 3. มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

วัน/ เวลา	เวลา 9.00-10.30 น	เวลา 10.30-12.00 น.	เวลา 13.00-16.30 น.	กิจกรรมประจำวัน
3	กิจกรรมกลุ่มตามที่ตกลง (กลุ่มที่ 3 รับผิดชอบ 2-5 นาที /เปิดวัน) (ก่อนเรียนรู้เนื้อหา) ประชากรเรียนรู้เนื้อหา การตลาด <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1. เรียนรู้เนื้อหาการตลาด 2. เรียนรู้กลยุทธ์การตลาด 3. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการตลาด	เรียนรู้เนื้อหาการตลาด (ต่อ) (กลุ่มที่ 3 รับผิดชอบ - ขอบคุณวิทยากร เมื่อบรรยายจบ) <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1. เรียนรู้เนื้อหาการตลาด 2. เรียนรู้กลยุทธ์การตลาด 3. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการตลาด 4. มีความรับผิดชอบ และ กระตือรือร้น 5. มีทักษะการฟัง การพูด	ประชากรฝึกปฏิบัติงาน การตลาด 1. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการตลาด 2. การเขียนแผนการตลาด 3. ผู้วิจัยเชื่อมโยงผลงาน ประชากรให้เกิดการเรียนรู้ โดยชี้หน้าตนเอง-SDLR 4. มีส่วนร่วมในการแบ่งปัน ประสบการณ์ทำให้ ประเมินผล เชิงประจักษ์ได้	<u>วิทยากรบรรยายประกอบสื่อ</u> 1. เนื้อหาการตลาด 2. นำปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ มาประยุกต์ใช้กับ งานการตลาด 3. การเขียนแผนการตลาด <u>เพื่อให้ประชากรได้ฝึกปฏิบัติ</u> 1. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการตลาด 2. การเขียนแผนการตลาดตาม แบบที่กำหนด (กลุ่มที่ 4 รับผิดชอบ/ ปิดวัน)
4	1. กิจกรรมกลุ่มตามที่ตกลง (กลุ่มที่ 4 รับผิดชอบ 2-5 นาที /เปิดวัน) (ก่อนเรียนรู้เนื้อหา) ประชากรเรียนรู้เนื้อหา การผลิต <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1. เรียนรู้เนื้อหาการผลิต 2. เรียนรู้การวางแผนการ ผลิต 3. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการผลิต	ประชากรเรียนรู้เนื้อหา การผลิต (ต่อ) (กลุ่มที่ 4 รับผิดชอบ ขอบคุณวิทยากร เมื่อบรรยายจบ) <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1. เรียนรู้เนื้อหาการผลิต 2. เรียนรู้การวางแผนการผลิต 3. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการผลิต 4. มีความ รับผิดชอบ และกระตือรือร้น 5. มีทักษะการฟัง การพูด	.ประชากรฝึกปฏิบัติ 1.เขียนแผนธุรกิจ 2.เสนอแผนธุรกิจต่อที่ประชุม 3.ผู้วิจัยเชื่อมโยงให้เกิดการ เรียนรู้โดยการชี้หน้าตนเอง <u>เพื่อให้ประชากร</u> 1.เรียนรู้วิธีแก้ปัญหา 2. มองปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย 3. คาดหวังที่จะเรียนรู้ต่อเนื่อง 4.มีทักษะการฟัง การพูด การเขียน การอ่านและการ แก้ปัญหา 5.มีความ รับผิดชอบ และกระตือรือร้น	<u>วิทยากรบรรยายประกอบสื่อ</u> 1. เนื้อหาการผลิต 2. นำปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ มาประยุกต์ใช้กับ งานการผลิต 3. การเขียนแผนธุรกิจตาม แบบที่กำหนด <u>เพื่อให้ประชากรได้ฝึกปฏิบัติ</u> 1. ประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ 6 ประการกับ งานการผลิต 2. การเขียนแผน ธุรกิจตามแบบที่กำหนด (กลุ่มที่ 5 รับผิดชอบ /เปิดวัน)
5	1. กิจกรรมกลุ่มตามที่ตกลง กลุ่มที่ 5 รับผิดชอบ 2-5 นาที /เปิดวัน) <u>ประชากรฝึกปฏิบัติ (ต่อ)</u> 1.เขียนแผนธุรกิจ 2.เสนอแผนธุรกิจ 3.ผู้วิจัยเชื่อมโยงให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้โดยการชี้หน้า ตนเอง	ประชากรเสนอแผนธุรกิจ(ต่อ) ประชากรทำแบบทดสอบฯ/ รับเกียรติบัตร การผ่าน กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจ ชุมชน (กลุ่ม 2 รับผิดชอบ จัดการเกี่ยวกับการรับเกียรติ บัตร)	ประชากรดูงานธุรกิจชุมชน / และ <u>ผู้วิจัย</u> เชื่อมโยงให้เกิด การเรียนรู้โดยการชี้หน้าตนเอง และร่วมแบ่งปันประสบการณ์ (กลุ่ม 3 รับผิดชอบขอบคุณ ธุรกิจชุมชนเมื่อดูงานเสร็จ/ และ กลุ่ม 4 รับผิดชอบ / ปิดวัน)	1. ประชากรเสนอแผนธุรกิจ 2. ประชากรทำแบบทดสอบฯ หลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ ธุรกิจชุมชน 3. ประชากรรับ เกียรติบัตร 4. ประชากรศึกษาดู งานธุรกิจชุมชน 5. ผู้วิจัย เชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้โดย การชี้หน้าตนเองและร่วม แบ่งปันประสบการณ์ 6. จบรายการ / แยกย้ายกลับ

ตารางที่ 7 แสดงตารางกำหนดการกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระหว่าง 18 – 24

มกราคม 2550

ตารางกำหนดการกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

รวม 5 วัน ระหว่าง 18 มกราคม ถึง 24 มกราคม 2550(หยุดเสาร์-อาทิตย์)

ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น

150 ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น(40000) โทร.043-336371

วัน/ เวลา	09.00 น. ถึง 10.30น.	10.30 น. ถึง 12.00 น.	12.00น. ถึง 13.00น.	13.30 น. ถึง 16.30 น.
พ.ศ. 18 มค. 50	ลงทะเบียนและทำแบบทดสอบก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้	ชี้แจง/หารือตกลงร่วมกัน	พัก กลางวัน	พบปราชญ์ชาวบ้านและซักถาม
ศ. 19 มค. 50	เรียนรู้เนื้อหาการบริหารจัดการและปัจจัยความสำเร็จในการบริหาร6ประการ	เรียนรู้เนื้อหาการบริหารจัดการและปัจจัยความสำเร็จ 6 ประการ (ต่อ)	พัก กลางวัน	ฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการ 1. การใช้ปัจจัยความสำเร็จกับปัญหาที่ประชานนำมาเป็นกรณีศึกษา 2.การเขียนโครงการตามแบบที่กำหนดเป็นกลุ่ม
จ. 22 มค. 50	เรียนรู้เนื้อหาการตลาดและการประยุกต์ใช้ปัจจัยความสำเร็จฯ 6 ประการ	เรียนรู้เนื้อหาการตลาดและการประยุกต์ใช้ปัจจัยความสำเร็จฯ6ประการ(ต่อ)	พัก กลางวัน	ฝึกปฏิบัติ1.การประยุกต์ใช้ปัจจัยความสำเร็จฯ 6ประการกับงานการตลาด 2. การเขียนแผนการตลาดตามแบบที่กำหนดเป็นกลุ่ม
อ. 23 มค. 50	เรียนรู้เนื้อหาการผลิตและประยุกต์ใช้ปัจจัยความสำเร็จฯ 6ประการ	เรียนรู้เนื้อหาการผลิตและประยุกต์ใช้ปัจจัยความสำเร็จ 6ประการ(ต่อ)	พัก กลางวัน	เขียนแผนธุรกิจตามแบบที่กำหนดเป็นกลุ่ม
พ. 24 มค. 50	เขียนแผนธุรกิจเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (ต่อ)	เสนอแผนธุรกิจเป็นกลุ่ม / ประชากรทำแบบทดสอบฯ/ รับเกียรติบัตร การผ่านกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน	พัก กลางวัน	ดูงานธุรกิจชุมชน/ ผู้วิจัยเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและ ประชากรร่วมแบ่งปันประสบการณ์ /จบรายการ

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น จำนวน 26 คน โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ให้การรับรองมาจาก 3 กลุ่มใน 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช และกลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม พบว่าเป็น เฉพาะเพศหญิงอายุมากที่สุด 66 ปี อายุน้อยที่สุดคือ 35 ปี เมื่อแบ่งเป็นช่วงอายุ จำนวน 12 คน (38.5%) อยู่ในช่วงอายุ 46-55 ปี จำนวน 10 คน 46.2%) อยู่ในช่วงอายุ 35-45 ปี จำนวน 4 คน (15.4%) อยู่ในช่วงอายุ 56 ปี ขึ้น ดังรายละเอียดตารางที่ 8 - 10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงจำนวน ร้อยละ และลักษณะประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

(N=26)

ที่	ลักษณะของกลุ่ม	จำนวน(คน)	ร้อยละ(%)
1	ผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช	6	23
2	ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	14	54
3	ผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และ หัตถกรรม	6	23
รวม		26	100.0

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็นช่วงอายุ และร้อยละ

(N=26)

ช่วงอายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ(%)
35-45	10	38.5
46-55	12	46.2
56 ขึ้นไป	4	15.4
รวม	26	100.0

ตารางที่ 10 แสดงสถานภาพครอบครัว จำนวนและร้อยละประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

(N=26)

สถานภาพครอบครัว	จำนวน(คน)	ร้อยละ(%)
โสด	3	11.5
สมรส	18	69.2
หม้าย	5	19.2
รวม	26	100.0

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเนื้อหาความรู้ธุรกิจในการบริหารจัดการ ด้านการผลิตด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

เนื้อหาความรู้ในการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการวัดผลด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้กับประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน มีคำถามทั้งสิ้น 90 ข้อและน้ำหนักคะแนนข้อละ 1 คะแนน รวมคะแนนทั้งสิ้น 90 คะแนน

หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น โดยรวม มีค่าเฉลี่ยของระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดีที่สุดใน $(\mu = 82.23)$ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการค่าเฉลี่ยของระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ดีที่สุด $(\mu = 17.46)$ ด้านการตลาดค่าเฉลี่ยของระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดีที่สุดใน $(\mu = 17.88)$ ด้านแนวคิดการประกอบการ ค่าเฉลี่ยของระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดีที่สุดใน $(\mu = 18.69)$ ด้านการผลิต การบริหารจัดการและปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ มีค่าเฉลี่ยของระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดีที่สุดใน $(\mu = 28.19)$ สรุปผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ความรู้ทั้ง 4 ด้านของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน พบว่าระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รวมเฉลี่ยทุกด้านเพิ่มขึ้น $(\mu = 82.23)$ ทั้งนี้โดยการพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนกับก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนซึ่งเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น นั่นคือ ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รวมทุกด้านเป็น $\mu = 77.35$ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 11 - 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงรายละเอียดจำนวนข้อ และจำนวนคะแนนของเนื้อหาความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน

ที่	เนื้อหา /ด้าน	จำนวนข้อ	คะแนน
1	การบริหารจัดการ	ข้อ 1 – 20	20
2	การตลาด	ข้อ 21 – 40	20
3	แนวคิดการประกอบการ	ข้อ 41 – 60	20
4	การผลิต การบริหารจัดการและปัจจัยความสำเร็จใน การบริหารจัดการ 6 ประการ	ข้อ 61 – 90	30
		รวม 90 ข้อ	90 คะแนน

ตารางที่ 12 แสดงความรู้ คะแนนเต็ม ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจ
ชุมชนในภาพรวม

(N=26)

ที่	ความรู้(ภาพรวม)	คะแนน เต็ม	ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้		หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้	
			μ	σ	μ	σ
1.	การบริหารจัดการ	20	15.23	1.48	17.46	1.05
2.	การตลาด	20	16.57	2.34	17.88	1.97
3.	ประกอบการ	20	18.19	1.33	18.69	1.02
4.	การผลิต, การบริหาร จัดการและปัจจัย ความสำเร็จ 6 ประการ	30	27.35	4.44	28.19	4.29
	รวม	90	77.35	7.34	82.23	5.38

ตอนที่ 4 ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง(ระดับ SDLR)ในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ภาพรวมระดับ SDLR

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ รุรกิจชุมชน พบว่า ระดับ SDLR ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมองค์ประกอบ ทั้ง 8 องค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.11$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ คือ การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง รักการเรียนรู้ ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ส่วนอีก 2 องค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.28, 2.52$) คือ การมองอนาคตในแง่ดี ความคิดสร้างสรรค์

หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้รุรกิจชุมชนพบว่า ระดับ SDLR ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลางที่ระดับ ($\mu = 3.06$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อย พบว่า 4 องค์ประกอบ คือ การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์ การมองอนาคตในแง่ดี ส่วนอีก 4 องค์ประกอบย่อย ระดับ SDLR ลดลงเมื่อเปรียบเทียบก่อน และหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้รุรกิจชุมชน คือ ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง รักการเรียนรู้ และความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหาดังรายละเอียดในตารางที่ 13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ของประชากรกลุ่มสตรี
จังหวัดขอนแก่น จำแนกก่อนและหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ในภาพรวม
(N=26)

ที่	ข้อองค์ประกอบ/ข้อความ	SDLR ก่อน			SDLR หลัง			ผลต่าง μ
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ	σ	ระดับ SDLR	
1.	การเปิดโอกาสในการเรียนรู้	3.11	1.39	ปานกลาง	3.15	1.46	ปานกลาง	0.04
2.	มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็น ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ	3.04	1.37	ปานกลาง	3.35	1.23	ปานกลาง	0.31
3.	ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้	3.46	1.37	ปานกลาง	3.23	1.31	ปานกลาง	-0.23
4.	มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของ ตนเอง	3.31	1.32	ปานกลาง	3.26	1.48	ปานกลาง	-0.05
5.	รักการเรียนรู้	3.58	1.00	ปานกลาง	3.46	1.30	ปานกลาง	-0.12
6.	ความคิดสร้างสรรค์	2.52	1.45	ปานกลาง	2.54	1.33	ปานกลาง	0.02
7.	การมองอนาคตในแง่ดี	2.28	1.31	ปานกลาง	2.35	1.35	ปานกลาง	0.07
8.	ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหา ความรู้และทักษะการแก้ปัญหา	3.56	1.29	ปานกลาง	3.15	1.25	ปานกลาง	-0.41
รวม		3.11	1.31	ปานกลาง	3.06	1.33	ปานกลาง	-0.05

สำหรับคำถาม ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) จำนวน 58 ข้อ
ตามองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ในตารางที่ 14 ต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนข้อรวม 58 ข้อของระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) ตามองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ

ที่	องค์ประกอบ/ ข้อความ	จำนวนข้อ
1	การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ (openness to learning opportunities)	9
2	มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-concept as an effective learner)	8
3	ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ (initiative and independence in learning)	12
4	มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง (informed acceptance of responsibility for one's own learning)	7
5	รักการเรียนรู้ (love of learning)	9
6	ความคิดสร้างสรรค์ (creativity)	4
7	การมองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future)	7
8	ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ability to use basic study and problem solving skills)	2
รวมทั้งสิ้น		58 ข้อ

เมื่อพิจารณารายข้อทั้ง 58 ข้อของระดับ SDLR พบว่า หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับSDLR ปานกลางที่ $\mu=3.07-4.12$ จำนวน 47 ข้อ และระดับ SDLR ปานกลางที่ $\mu=2.53-2.88$ จำนวน 7 ข้อ ระดับ SDLR ต่ำที่ $\mu=2.23-2.46$ จำนวน 4 ข้อ พิจารณาได้ว่าประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นมีระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) อยู่ในระดับปานกลางที่น่าสนใจ มีระดับSDLR ต่ำเพียง 4 ข้อเท่านั้น คือ ข้อ 48 ข้อ 22 ข้อ 7 และข้อ 34 ดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางที่ 15 ต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ทั้งหมด 58 ข้อ
ก่อน และหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

(N=26)

ที่	ข้อความ	SDLR ก่อน		SDLR หลัง		ผลต่าง
		μ	σ	μ	σ	
1	ฉันต้องการเรียนรู้อยู่เสมอตลอดชีวิต	3.12	1.39	3.15	1.46	0.03
2	ฉันทราบดีว่าฉันต้องการเรียนอะไร	3.04	1.37	3.35	1.23	0.31
(3)	เมื่อประสบกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เข้าใจ ฉันไม่เคยหลีกเลี่ยงไปจากสิ่งนั้น	3.46	1.33	3.23	1.31	-0.23
4	ถ้าฉันต้องการเรียนรู้สิ่งใด ฉันจะหาทาง เรียนรู้ให้ได้	3.31	1.32	3.26	1.45	-0.05
5	ฉันรักที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ	3.58	1.24	3.46	1.30	-0.12
6	ฉันต้องการใช้เวลาพอสมควรในการเริ่ม ศึกษาเรื่องใหม่ ๆ	2.52	1.44	2.54	1.33	0.02
(7)	ในชั้นเรียนฉันไม่หวังจะให้ผู้สอนบอก ผู้เรียนทั้งหมดอย่างชัดเจนว่าต้องทำ อะไรบ้าง	2.28	1.31	2.35	1.35	0.07
8	ฉันเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตัวเราเป็นใคร อยู่ที่ไหนและจะทำอะไรเป็นหลักรสำคัญของ การเรียนรู้ของทุกคน	3.56	1.29	3.15	1.25	-0.41
(9)	ฉันทำงานด้วยตนเองได้ดี	3.23	1.11	3.35	.89	0.12
10	ฉันต้องการข้อมูลบางอย่างที่ยังไม่มี ฉันทราบดีว่าจะไปหาได้ที่ไหน	3.38	1.39	3.23	1.21	0.15
11	ฉันสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ ดีกว่าคนส่วนมาก	3.15	1.08	2.69	1.05	-0.64

ตารางที่ 15 (ต่อ)

		(N=26)				
ที่	ข้อความ	SDLR ก่อน		SDLR หลัง		ผลต่าง
		μ	σ	μ	σ	
(12)	แม้ฉันจะมีความคิดที่ดี แต่ดูเหมือนไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้	2.88	1.11	2.81	1.33	-0.07
13	ฉันต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า ควรเรียนอะไรและจะเรียนอย่างไร	3.19	1.47	3.12	1.45	-0.07
14	ฉันไม่เคยทอดทิ้งต่อการเรียนสิ่งที่ยากถ้าเป็นเรื่องที่ฉันสนใจ	3.28	1.49	3.54	1.36	0.26
15	ไม่มีใครอื่นนอกจากตัวฉันที่จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ฉันเลือกเรียน	3.19	1.23	3.35	1.47	0.16
16	ฉันสามารถบอกได้ว่าฉันเรียนสิ่งใดได้ดีหรือไม่	3.23	1.24	3.31	1.19	0.08
17	สิ่งที่ฉันต้องการเรียนรู้มีอยู่มากมาย จนฉันอยากให้แต่ละวันมีมากกว่า 24 ชม.	3.35	1.38	3.12	1.14	0.23
18	ถ้าฉันตัดสินใจจะเรียนรู้อะไรก็ตามฉันจะสามารถจัดเวลาเรียนรู้สิ่งนั้นให้ได้ไม่ว่าจะมีภารกิจมากมายเพียงใดก็ตาม	3.31	1.35	3.54	1.21	0.23
(19)	ฉันไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่าน	3.04	1.46	3.08	1.06	0.04
(20)	ถ้าฉันไม่เรียน ฉันจะรู้สึกว่าคุณคิด	3.31	1.29	4.00	1.36	0.69
21	ฉันทราบว่าเมื่อใดที่ฉันต้องการจะเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากขึ้น	3.23	1.37	3.38	1.29	0.15
(22)	ฉันต้องการเรียนรู้ให้เข้าใจองแท้ ไม่ใช่เรียนเพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ	2.88	1.30	2.38	1.47	-0.50
(23)	ฉันคิดว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่น่าพอใจ	4.04	1.22	3.85	1.41	0.19
24	ฉันชื่นชมผู้ที่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ	3.38	1.44	3.54	1.55	0.16

ตารางที่ 15 (ต่อ)

		(N=26)				
ที่	ข้อความ	SDLR ก่อน		SDLR หลัง		ผลต่าง
		μ	σ	μ	σ	
25	ฉันสามารถคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ได้หลายแบบ สำหรับการเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ	3.07	1.41	3.50	1.27	0.43
26	ฉันพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนกับเป้าหมาย ระยะยาวที่ตั้งไว้	3.58	1.10	3.85	1.29	0.27
27	ฉันสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องที่ต้องรู้ได้เกือบ ทุกเรื่อง	3.12	.95	3.19	1.20	0.07
28	ฉันรู้สึกสนุกสนานในการค้นหาคำตอบสำหรับ คำถามต่าง ๆ เสมอ	3.19	1.36	3.54	1.36	0.35
(29)	ฉันชอบคำถาม ที่มีคำตอบถูกต้องมากกว่าหนึ่ง คำตอบ	2.92	1.41	3.08	1.16	0.16
30	ฉันมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ มากมาย	3.62	1.17	3.62	1.33	0
(31)	ฉันไม่ใส่ใจหากการเรียนรู้ของฉันได้สิ้นสุด	3.31	1.59	4.00	1.44	0.69
(32)	ฉันสนใจการเรียนรู้เมื่อเทียบกับผู้อื่น	3.54	1.21	3.77	1.45	0.23
33	ฉันไม่มีปัญหาเกี่ยวกับทักษะเบื้องต้นใน การศึกษาขั้นคว่ำ ได้แก่ ทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน และการจำ	2.52	1.33	2.96	1.71	0.44
34	ฉันชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ แม้ไม่แน่ใจว่าผลจะ ออกมาอย่างไรก็ตาม	2.88	1.42	2.46	1.24	-0.42
(35)	ฉันชอบที่จะให้ใครมาระบุข้อผิดพลาดในสิ่งที่ ฉันกำลังทำอยู่	3.46	1.42	3.85	1.12	0.42
36	ฉันมีความสามารถในการคิดค้นหาวิธีแปลก ๆ ใหญ่ ๆ ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ	2.85	1.41	3.23	1.34	0.38

ตารางที่ 15 (ต่อ)

		(N=26)				
ที่	ข้อความ	SDLR ก่อน		SDLR หลัง		ผลต่าง
		μ	σ	μ	σ	
37	ฉันชอบคิดถึงอนาคต	3.46	1.30	3.38	1.53	-0.08
38	ฉันมีความพยายามในการค้นหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการรู้ได้ดี เมื่อเทียบกับผู้อื่น	3.31	1.29	3.23	1.36	-0.08
39	ฉันเห็นว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ทำทายเป็นไม่ใช่สัญญาณให้หยุดการกระทำ	3.38	1.29	2.85	1.74	-0.53
40	ฉันสามารถบังคับตนเองให้กระทำในสิ่งที่คิดว่าควรจะทำ	3.15	1.26	3.31	1.41	0.16
41	ฉันชอบทำการสำรวจตรวจสอบปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีการของตนเอง	3.54	1.42	3.58	1.21	0.04
42	ฉันมักเป็นผู้นำกลุ่มในการเรียนรู้	3.12	1.45	2.85	1.29	-0.27
43	ฉันสนุกที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น	3.04	1.31	3.42	1.50	0.38
(44)	ฉันชอบสถานการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย	3.38	1.29	2.88	1.34	0.50
45	ฉันมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	3.52	1.50	3.62	1.25	0.10
46	ยิ่งได้เรียนรู้มาก ฉันยิ่งรู้สึกว่าโลกนี้น่าตื่นเต้น	3.12	1.51	3.58	1.24	0.46
47	การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก	3.50	1.33	3.35	1.41	-0.15
(48)	การลองใช้วิธีการใหม่ๆ ดีกว่าใช้วิธีเดิม	2.92	1.35	2.23	1.34	-0.69
49	ฉันต้องการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้เป็นคนที่มีความเจริญก้าวหน้า	3.31	1.41	3.88	1.37	0.57
50	ฉันเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของฉันเอง ไม่มีใครมารับผิดชอบแทนได้	3.38	1.42	3.08	1.57	-0.3

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(N=26)

ที่	ข้อความ	SDLR ก่อน		SDLR หลัง		ผลต่าง
		μ	σ	μ	σ	
51	การเรียนรู้ถึงวิธีการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับฉัน	3.38	1.39	3.46	1.39	0.08
52	ฉันไม่มีวันแก่เกินไปในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	3.72	1.21	3.38	1.58	-0.34
(53)	การเรียนรู้ใช้เวลาเป็นเรื่องสนุก	3.73	1.31	4.12	1.14	0.39
54	การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต	3.38	1.47	3.73	1.37	0.35
55	ในแต่ละปีฉันได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หลายๆ อย่างด้วยตนเอง	3.54	1.24	3.27	1.12	-0.27
(56)	การเรียนรู้ทำให้ชีวิตของฉันแตกต่างไปจากเดิม	3.46	1.55	3.76	1.18	0.30
57	ฉันเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพทั้งในชั้นเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.96	1.04	2.58	1.42	0.38
58	ฉันเห็นด้วยกับความคิดที่ว่า"ผู้เรียนคือผู้นำ"	3.50	1.45	3.88	1.45	0.38

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมาน และปรับการให้คะแนนแล้ว

เมื่อพิจารณาระดับ SDLR สูง และ SDLR ต่ำ 10 อันดับ หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น พบว่าระดับ SDLR สูง 10 อันดับที่มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.12 - 3.50$) ส่วน SDLR ต่ำ 10 อันดับที่มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 2.23 - 2.88$) ดังตารางที่ 16 และตารางที่ 17 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR สูง ใน 10 อันดับ
หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

(N=26)

ที่	ข้อที่	ข้อความ	ระดับ SDLR	
			μ	σ
1	(53)	การเรียนรู้ใช้เวลาเป็นเรื่องสนุก	4.12	1.14
2	31	ฉันไม่ใส่ใจหากการเรียนรู้ของฉันได้สิ้นสุด	4.00	1.44
	(20)	ถ้าฉันไม่เรียนฉันจะรู้สึกท้อ	4.00	1.36
3	58	ฉันเห็นด้วยกับความคิดที่ว่า “ผู้เรียนคือผู้นำ”	3.88	1.45
	49	ฉันต้องการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้เป็นคนที่มีความ เจริญก้าวหน้า	3.88	1.37
4	26	ฉันพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนกับเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้	3.85	1.29
	(23)	ฉันคิดว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่น่าพอใจ	3.85	1.41
	(35)	ฉันชอบที่จะให้ใครมาระบุข้อผิดพลาดในสิ่งที่ฉันกำลังทำอยู่	3.85	1.12
5	(32)	ฉันสนใจการเรียนรู้เมื่อเทียบกับผู้อื่น	3.77	1.45
	(56)	การเรียนรู้ทำให้ชีวิตของฉันแตกต่างจากเดิม	3.76	1.18
6	54	การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต	3.73	1.37
7	45	ฉันมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.62	1.25
	30	ฉันมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ มากมาย	3.62	1.33
8	46	ยังได้เรียนรู้มาก ฉันยังรู้สึกว่าโลกนี้น่าตื่นเต้น	3.58	1.24
	41	ฉันชอบทำการสำรวจตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีของตนเอง	3.58	1.21
9	18	ถ้าฉันตัดสินใจจะเรียนรู้อะไรก็ตามฉันจะสามารถจัดเวลาเรียนรู้สิ่ง นั้นให้ได้ไม่ว่าจะมีภารกิจมากมายเพียงใดก็ตาม	3.58	1.21
	24	ฉันชื่นชอบผู้ที่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ	3.54	1.55
	28	ฉันรู้สึกสนุกสนานในการค้นหาคำตอบสำหรับคำถามต่าง ๆ เสมอ	3.54	1.36
10	25	ฉันสามารถคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ได้หลายแบบสำหรับการเรียนรู้ หัวข้อใหม่ ๆ	3.50	1.27

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมาน และปรับการให้คะแนนแล้ว

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ต่ำ ใน 10 อันดับ
หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

(N=26)

ที่	ข้อที่	ข้อความ	ระดับ SDLR	
			μ	σ
1	(48)	การลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ดีกว่าใช้วิธีเดิม	2.23	1.34
2	(7)	ในชั้นเรียนฉันไม่หวังจะให้ผู้สอนบอกผู้เรียนทั้งหมดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง	2.35	1.35
3	(22)	ฉันต้องการเรียนรู้ให้เข้าใจถ่องแท้ไม่ใช่เรียนเพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ	2.38	1.47
4	34	ฉันชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ แม้ไม่แน่ใจว่าผลจะออกมาอย่างไรก็ตาม	2.46	1.24
5	6	ฉันต้องการใช้เวลาพอสมควรในการเริ่มศึกษาเรื่องใหม่ ๆ	2.54	1.33
6	57	ฉันเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพทั้งในชั้นเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.58	1.42
7	11	ฉันสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ดีกว่าคนส่วนมาก	2.69	1.05
8	(12)	แม้ฉันจะมีความคิดที่ดีแต่ดูเหมือนไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้	2.81	1.33
9	42	ฉันมักเป็นผู้นำกลุ่มในการเรียนรู้	2.85	1.29
	39	ฉันเห็นว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายไม่ใช่สัญญาณให้หยุดการกระทำ	2.85	1.74
10	(44)	ฉันชอบสถานการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย	2.88	1.34

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมิต และปรับการให้คะแนนแล้ว

ระดับ SDLR ในแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 : การเปิดโอกาสในการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ ศึกษารวม พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับ SDLR อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\mu = 3.37$) แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ ศึกษารวมแล้ว ระดับ SDLR ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้นที่ ($\mu = 3.43$) มีผลต่างที่ $\mu 0.06$ เมื่อพิจารณาความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในข้อย่อยขององค์ประกอบ พบว่า หลังเข้า กระบวนการเรียนรู้ ศึกษารวม ระดับ SDLR สูง คือ ข้อ 23 ข้อ 32 ข้อ 35 และข้อ 31 ระดับ SDLR ปานกลาง คือ ข้อ 52 ข้อ 15 ข้อ 38 และข้อ 29 ระดับ SDLR ต่ำ คือ ข้อ 22 รายละเอียดดังตารางที่ 18 ต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 1

ข้อที่	ข้อความ	ก่อน		หลัง		ผลต่าง μ		
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ		σ	ระดับ SDLR
52	ฉันไม่มีวันแก่เกินไปในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.72	1.21	สูง	3.38	1.58	ปาน	-0.34
15	ไม่มีใครอื่นนอกจากตัวฉันที่จะต้อง รับผิดชอบในสิ่งที่ฉันเลือกเรียน	3.19	1.23	ปานกลาง	3.35	1.47	ปาน	0.16
(23)	ฉันคิดว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่น่าพอใจ	4.04	1.22	สูง	3.85	1.41	กลาง	0.19
(32)	ฉันสนใจการเรียนรู้เมื่อเทียบกับผู้อื่น	3.54	1.21	สูง	3.77	1.45	สูง	0.23
(35)	ชอบที่จะให้ใครมาระบุข้อผิดพลาดในสิ่งที่ ฉันกำลังทำอยู่	3.46	1.42	ปานกลาง	3.85	1.12	สูง	0.42
(22)	ฉันต้องการเรียนรู้ให้เข้าใจต้องแท้ไม่ใช่เรียน เพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ	2.88	1.30	ปานกลาง	2.38	1.47	ต่ำ	-0.50
(31)	ฉันไม่คิดหากการเรียนรู้ของฉันได้สิ้นสุด	3.31	1.59	ปานกลาง	4.00	1.44	สูง	0.69
38	ฉันมีความพยายามในการค้นหาคำตอบในสิ่ง ที่ต้องการรู้ได้ดีเมื่อเทียบกับผู้อื่น	3.31	1.29	ปานกลาง	3.23	1.36	ปาน	-0.08
(29)	ฉันชอบคำถามที่มีคำถามที่มีคำตอบถูกต้อง มากกว่าหนึ่งคำตอบ	2.91	1.41	ปานกลาง	3.08	1.16	ปาน	0.16
							กลาง	
รวมองค์ประกอบที่ 1		3.37	1.32	ปานกลาง	3.43	1.38	ปาน	0.06
							กลาง	

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมิต และปรับการให้คะแนนแล้ว

องค์ประกอบที่ 2 : มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ในองค์ประกอบนี้ พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ระดับ SDLR ปานกลาง ($\mu = 3.26$) หลังเข้า กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับ SDLR ปานกลาง ($\mu = 3.29$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ระดับ SDLR สูง ($\mu = 3.62$) คือ ข้อ 30 ดังตารางที่ 19 ต่อไปนี้

ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 2

ข้อที่	ข้อความ	ก่อน		หลัง		ผลต่าง μ		
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ		σ	ระดับ SDLR
30	ฉันมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ มากมาย	3.62	1.17	สูง	3.62	1.33	สูง	0
51	การเรียนรู้ถึงวิธีการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับฉัน	3.38	1.39	ปานกลาง	3.46	1.39	ปานกลาง	0.08
40	ฉันสามารถบังคับตนเองให้กระทำในสิ่งที่คิดว่าควรจะทำ	3.15	1.26	ปานกลาง	3.31	1.41	ปานกลาง	0.16
4	ถ้าฉันต้องการเรียนรู้สิ่งใด ฉันจะหาทางเรียนรู้ให้ได้	3.31	1.32	ปานกลาง	3.26	1.45	ปานกลาง	-0.05
21	ฉันทราบดีว่าเมื่อใดที่ฉันต้องการจะเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากขึ้น	3.23	1.37	ปานกลาง	3.38	1.29	ปานกลาง	0.15
27	ฉันสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องที่เป็นต้องรู้ได้เกือบทุกเรื่อง	3.12	.95	ปานกลาง	3.19	1.20	ปานกลาง	0.07
18	ถ้าฉันตัดสินใจจะเรียนรู้อะไรก็ตามฉันจะสามารถจัดเวลาเรียนรู้สิ่งนั้นให้ได้	3.31	1.35	ปานกลาง	3.54	1.21	ปานกลาง	0.23
57	ฉันเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพทั้งในชั้นเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.96	1.04	ปานกลาง	2.58	1.42	ปานกลาง	0.38
รวมองค์ประกอบที่ 2		3.26	1.32	ปานกลาง	3.29	1.04	ปานกลาง	0.03

องค์ประกอบที่ 3 : ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ ชุรกิจชุมชน พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับ SDLR ระดับปานกลาง ($\mu = 3.09$) ส่วนหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ ระดับ SDLR ลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ ($\mu = 3.08$) เมื่อพิจารณารายข้อย่อยขององค์ประกอบ พบว่า หลังการเข้ากระบวนการเรียนรู้ 10 ข้อ ระดับ SDLR ปานกลาง แต่ระดับ SDLR ต่ำ ($\mu = 2.23$) คือ ข้อ 7 ดังรายละเอียดตารางที่ 20 ต่อไปนี้

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 3

(N=26)

ข้อที่	ข้อความ	ก่อน			หลัง			ผลต่าง μ
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ	σ	ระดับ SDLR	
43	ฉันสนุกที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น	3.04	1.31	ปานกลาง	3.42	1.50	สูง	0.38
55	ในแต่ละปีฉันได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หลาย ๆ อย่างด้วยตนเอง	3.54	1.24	สูง	3.27	1.12	ปานกลาง	-0.27
5	ฉันรักที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ	3.58	1.24	สูง	3.46	1.30	ปานกลาง	-0.12
(3)	เมื่อประสบกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เข้าใจ ฉันไม่เคยหลีกเลี่ยงไปจากสิ่งนั้น	3.46	1.33	ปานกลาง	3.23	1.31	ปานกลาง	-0.23
2	ฉันทราบดีว่าฉันต้องการอะไร	3.04	1.37	ปานกลาง	3.35	1.23	ปานกลาง	0.31
10	ฉันต้องการข้อมูลบางอย่างที่ยังไม่มี ฉันทราบดีว่าจะไปหาได้ที่ไหน	3.38	1.39	ปานกลาง	3.23	1.21	ปานกลาง	0.15
(9)	ฉันทำงานด้วยตนเองได้ดี	3.23	1.11	ปานกลาง	3.35	.89	ปานกลาง	0.12
(12)	แม้ฉันจะมีความคิดที่ดีแต่ดูเหมือนไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้	2.88	1.11	ปานกลาง	2.81	1.33	ปานกลาง	-0.07
(19)	ฉันไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่าน	3.04	1.46	ปานกลาง	3.08	1.06	ปานกลาง	0.04
(7)	ในชั้นเรียนฉันไม่หวังจะให้ผู้อื่นบอก ผู้เรียนทั้งหมดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง	2.28	1.31	ต่ำ	2.35	1.35	ต่ำ	0.07
42	ฉันมักเป็นผู้นำกลุ่มในการเรียนรู้	3.12	1.45	ปานกลาง	2.85	1.29	ปานกลาง	-0.27
6	ฉันต้องการเวลาพอสมควรในการเริ่มศึกษาเรื่องใหม่ ๆ	2.52	1.44	ปานกลาง	2.54	1.33	ปานกลาง	0.02
รวมองค์ประกอบที่ 3		3.09	1.31	ปานกลาง	3.08	1.24	ปานกลาง	-0.01

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมิต และปรับการให้คะแนนแล้ว

องค์ประกอบที่ 4 : มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้
ธุรกิจชุมชน พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับ SDLR ปานกลาง ($\mu=3.30$)
หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับ SDLR ระดับปานกลางที่เพิ่มขึ้น ($\mu = 3.28$)
เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมี 2 ข้อย่อยในองค์ประกอบนี้ ระดับ SDLR สูง ($\mu= 3.54,4.00$) คือ ข้อ 14
ข้อ 20 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 21 ต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 4

(N=26)								
ข้อที่	ข้อความ	ก่อน			หลัง			ผลต่าง μ
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ	σ	ระดับ SDLR	
14	ฉันไม่เคยทอดทิ้งการเรียนสิ่งที่ ยากถ้าเป็นเรื่องที่ฉันสนใจ	3.28	1.49	ปานกลาง	3.54	1.36	สูง	0.26
(20)	ถ้าฉันไม่เรียนฉันจะรู้สึกผิด	3.31	1.29	ปานกลาง	4.00	1.36	สูง	0.69
50	ฉันเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการ เรียนรู้ของฉันเองไม่มีใครมา รับผิดชอบแทนได้	3.38	1.42	ปานกลาง	3.08	1.57	ปานกลาง	-0.3
16	ฉันสามารถบอกได้ว่าฉันเรียนสิ่งใด ได้ดีหรือไม่	3.23	1.24	ปานกลาง	3.31	1.19	ปานกลาง	0.08
8	ฉันเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตัวเรา เป็นใคร อยู่ที่ไหนและจะทำอะไร เป็นหลักสำคัญของการเรียนรู้ของ ทุกคน	3.56	1.29	สูง	3.15	1.25	ปานกลาง	-0.41
13	ฉันต้องการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจว่า ควรเรียนอะไรและจะ เรียนอย่างไร	3.19	1.47	ปานกลาง	3.12	1.45	ปานกลาง	-0.07
11	ฉันสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วย ตนเองได้ดีกว่าคนส่วนมาก	3.15	1.08	ปานกลาง	2.69	1.05	ปานกลาง	-0.64
รวมองค์ประกอบที่ 4		3.30	1.32	ปานกลาง	3.27	1.31	ปานกลาง	-0.03

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมิต และปรับการให้คะแนนแล้ว

องค์ประกอบที่ 5 : รักการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ของประชากรกลุ่มสตรี จังหวัดขอนแก่น ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน พบว่า ระดับ SDLR ปานกลาง ($\mu = 3.37$) หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับ SDLR ปานกลางเพิ่มขึ้นที่ ($\mu = 3.62$) เมื่อพิจารณาในข้อย่อยขององค์ประกอบกันเปรียบเทียบกัน พบว่า ระดับ SDLR สูง จำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 24, 53, 46, 58, 49, 28 และข้อ 45 ระดับ SDLR ปานกลาง คือข้อ 47 ข้อ 1 ดังรายละเอียดตารางที่ 22 ต่อไปนี้

ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 5

(N=26)

ข้อ ที่	ข้อความ	ก่อน			หลัง			ผลต่าง μ
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ	σ	ระดับ SDLR	
24	ฉันชื่นชอบผู้ที่เรียนรู้สิ่งใหม่ๆเสมอ	3.38	1.44	สูง	3.54	1.55	สูง	0.16
(53)	การเรียนรู้ใช้เวลาเป็นเรื่องสนุก	3.73	1.31	สูง	4.12	1.14	สูง	0.39
47	การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก	3.50	1.33	สูง	3.35	1.41	ปาน	-0.15
46	ยิ่งได้เรียนรู้มากฉันยิ่งรู้สึกว่าโลกนี้น่า ตื่นเต้น	3.12	1.51	ปาน	3.58	1.24	สูง	0.46
58	เห็นด้วยกับความคิดที่ว่า"ผู้เรียนคือผู้นำ"	3.50	1.45	กลาง	3.50	1.45	สูง	0.38
49	ฉันต้องการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้ เป็นคนที่มีความเจริญก้าวหน้า	3.31	1.41	ปาน	3.88	1.37	สูง	0
28	ฉันรู้สึกสนุกสนานในการค้นหาคำตอบ สำหรับคำถามต่าง ๆ เสมอ	3.19	1.36	ปาน	3.54	1.36	สูง	.57
45	ฉันมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.52	1.50	สูง	3.62	1.25	สูง	0.35
1	ฉันต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ	3.12	1.39	ปาน	3.15	1.46	ปาน	0.10
				กลาง			กลาง	0.05
รวมองค์ประกอบที่ 5		3.37	1.40	ปาน	3.62	1.35	สูง	0.25
				กลาง				

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมิต และปรับการให้คะแนนแล้ว

องค์ประกอบที่ 6 : ความคิดสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับ SDLR อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.93$) หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับ SDLR ปานกลางที่ลดลง ($\mu = 2.85$) เมื่อพิจารณารายข้อในองค์ประกอบเปรียบเทียบกัน พบว่า ระดับ SDLR สูง ($\mu = 3.50$) คือ ข้อ 25 ระดับ SDLR ปานกลาง ($\mu = 3.23, 2.46$) คือ ข้อ 34, 36 ระดับ SDLR ต่ำ ($\mu = 2.23$) คือ ข้อ 48 ดังรายละเอียดตารางที่ 23 ต่อไปนี้

ตารางที่ 23 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 6

ข้อที่	ข้อความ	ก่อน		หลัง		ผลต่าง μ		
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ		σ	ระดับ SDLR
34	ฉันชอบทดลองสิ่งใหม่ๆ แม้ไม่แน่ใจว่าผลจะออกมา อย่างไรก็ตาม	2.88	1.42	ปาน กลาง	2.46	1.24	ปาน กลาง	-0.42
36	ฉันมีความสามารถในการ คิดค้นหาวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ จะทำสิ่งต่าง ๆ	2.85	1.41	ปาน	3.23	1.34	ปาน	0.38
25	ฉันสามารถคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ได้หลายแบบสำหรับการเรียนรู้ หัวข้อใหม่ๆ	3.07	1.41	ปาน	3.50	1.27	สูง	0.43
(48)	การลองใช้วิธีการใหม่ๆ ดีกว่า ใช้วิธีเดิม	2.92	1.35	ปาน กลาง	2.23	1.34	ต่ำ	-0.69
รวมองค์ประกอบที่ 6		2.93	1.39	ปาน กลาง	2.85	1.29	ปาน กลาง	-0.08

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้รับเป็นเชิงนิมาน และปรับการให้คะแนนแล้ว

องค์ประกอบที่ 7 : การมองอนาคตในแง่ดี

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน พบว่า ระดับ SDLR ระดับปานกลาง ($\mu = 3.39$) ส่วนหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับ SDLR ปานกลาง ลดลงที่ ($\mu = 3.37$) เมื่อพิจารณารายชื่อในองค์ประกอบนี้ เปรียบเทียบกัน พบว่า ระดับ SDLR สูง คือ ข้อ 26 รายละเอียดดังตารางที่ 24 ต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 7

(N=26)								
ข้อที่	ข้อความ	ก่อน			หลัง			ผลต่าง μ
		μ	σ	ระดับ SDLR	μ	σ	ระดับ SDLR	
54	การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการ ดำเนินชีวิต	3.38	1.39	ปาน กลาง	3.46	1.39	ปาน กลาง	0.08
1	ฉันต้องการเรียนรู้อยู่เสมอตลอด ชีวิต	3.12	1.39	ปาน กลาง	3.15	1.46	ปาน กลาง	0.03
(56)	การเรียนรู้ทำให้ชีวิตของฉัน แตกต่างไปจากเดิม	3.46	1.55	ปาน กลาง	3.76	1.18	สูง	0.30
37	ฉันชอบคิดถึงอนาคต	3.46	1.30	ปาน กลาง	3.38	1.53	ปาน กลาง	-0.08
(44)	ฉันชอบสถานการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย	3.38	1.29	ปาน กลาง	2.88	1.34	ปาน กลาง	0.50
39	ฉันเห็นว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายไม่ใช่ สัญญาณให้หยุดการกระทำ	3.38	1.29	ปาน กลาง	2.85	1.74	ปาน กลาง	-0.53
26	ฉันพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียน กับเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้	3.58	1.10	สูง	2.85	1.29	ปาน กลาง	0.27
รวมองค์ประกอบที่ 7		3.39	1.34	ปาน กลาง	3.37	1.41	ปาน กลาง	-0.02

หมายเหตุ: () ข้อความเชิงนิเสธ ที่ได้ปรับเป็นเชิงนิมาน และปรับการให้คะแนนแล้ว

องค์ประกอบที่ 8 : ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

ผลการวิเคราะห์ระดับ SDLR ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีระดับ SDLR ระดับปานกลาง ($\mu = 3.03$) หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ระดับ SDLR ปานกลาง ที่เพิ่มขึ้น ($\mu = 3.27$) เมื่อพิจารณารายข้อในองค์ประกอบนี้เปรียบเทียบกัน พบว่า ระดับ SDLR สูง ($\mu = 3.58$) คือ ข้อ 41 ดังรายละเอียดในตารางที่ 25 ต่อไปนี้

ตารางที่ 25 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ SDLR ในองค์ประกอบที่ 8

(N=26)

ข้อที่	ข้อความ	ก่อน		ระดับ SDLR	หลัง		ผลต่าง μ	
		μ	σ		μ	σ		
33	ฉันไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ ทักษะเบื้องต้นใน การศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ทักษะการฟังการอ่าน การเขียน และการจำ	2.52	1.33	ปาน กลาง	2.96	1.71	ปาน กลาง	0.44
41	ฉันชอบทำการสำรวจ ตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการของตนเอง	3.54	1.42	สูง	3.58	1.21	สูง	0.04
รวมองค์ประกอบที่ 8		3.03	1.38	ปาน กลาง	3.27	1.46	ปาน กลาง	0.24

ตอนที่ 5 ผลการทำธุรกิจของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ที่วัดด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) ครั้งที่ 1 ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน และครั้งที่ 2 หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนซึ่งเป็นการติดตามผลการทำธุรกิจชุมชน ทุกเดือน ตลอดระยะเวลา 2 ไตรมาส

ผู้วิจัยทำการวัดผลการทำธุรกิจชุมชนของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ด้วยแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน ครั้งที่ 1 ก่อนเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน 3 เดือนระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 เป็นข้อมูลที่สามารถใช้วิเคราะห์ อัตราส่วนการดำเนินงาน วิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน วิเคราะห์อัตราการหมุนเวียนของสินค้า ซึ่งได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน ทุนหรือส่วนของเจ้าของ รายได้ ค่าใช้จ่าย ต้นทุนสินค้าที่ขาย สินค้าคงคลัง ขายสุทธิ การรับคืนจากการขายไปและจำนวนที่ยอมลดให้เมื่อได้ขายสินค้า ซึ่งตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) นี้ทำการวัดผลครั้งที่ 2 หลังประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนแล้ว อันเป็นการติดตามผลการทำธุรกิจชุมชน โดยผู้วิจัยติดตามผลทุกเดือนตลอดระยะเวลา 6 เดือน หรือ 2 ไตรมาส

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนการดำเนินงาน หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) ระหว่างเดือนมกราคม ถึง มิถุนายน 2550 (2 ไตรมาส) พบว่า

1) อัตราส่วนการดำเนินงาน ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เมื่อพิจารณา 1.1) ยอดกำไรขั้นต้น หาดด้วยต่อยอดขายสุทธิ คูณด้วย 100 มีค่าคิดเป็นร้อยละ(%) ติดลบ ในเดือนกุมภาพันธ์ (-10%) มีนาคม (-29.9%) เมษายน (-113.3 %) และ พฤษภาคม (-17.39%) ซึ่งหมายความว่า ขายสุทธิ 100 บาท ได้กำไรขั้นต้นติดลบ 10,29.9,113.3 และ 17.39 บาท หรือขาย 100 บาท ขาดทุนแล้ว เป็นเงิน 10,29.9,113.3 และ 17.39 บาท โดยที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ 1.2) ยอดกำไรสุทธิ หาดด้วยยอดขายสุทธิ คูณด้วย 100 ในเดือนกุมภาพันธ์ (-19.50%) มีนาคม (-40.59%) เมษายน (-126 %) และ พฤษภาคม (-25.65%) ซึ่งหมายความว่า ขายสุทธิ 100 บาท ได้กำไรสุทธิติดลบ 19.50, 40.59, 126 และ 25.65 บาท หรือขายสุทธิ 100 บาท ขาดทุน 19.50, 40.59, 126 และ 25.65 บาท ตามลำดับ

2) การพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ พบว่ามีค่าติดลบ ในเดือนกุมภาพันธ์ (-2.1358%) มีนาคม (-3.931%) เมษายน (-10.413 %) และ พฤษภาคม (-3.224%) ซึ่งหมายความว่า เงินลงทุน 100 บาท ผลตอบแทนจากการลงทุนมีค่าติดลบ 2.1358, 3.931, 10.413 และ 3.224 บาท ตามลำดับ

3) การพิจารณาอัตราการหมุนเวียนของสินค้า พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช และกลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม เป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อจึงไม่มีปัญหาสินค้าคงเหลือ ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ พบว่า อัตราการหมุนเวียนของสินค้า สภาพคล่องในการขายเดือนมกราคม อยู่ที่ 85.18 วัน กุมภาพันธ์ อยู่ที่ 258.55 วัน มีนาคม อยู่ที่ 401.5 วัน เมษายน อยู่ที่ 620.74 วัน พฤษภาคม อยู่ที่ 413.66 วัน มิถุนายน อยู่ที่ 160.284 วัน ซึ่งหมายความว่า อัตราการหมุนเวียนของสินค้าพิจารณาเห็นรอบระยะเวลาที่จะได้ขายใช้เวลา 85, 258, 401, 620, 413 และ 160 วัน ตามลำดับ ถือว่ามีสภาพคล่องในการขายไม่มาก นั่นคือ มีสินค้าคงคลังหรือสินค้ารอไว้ขายนั่นเองในระบะเวลาดังกล่าวมาแล้ว

ผลการทำธุรกิจชุมชนของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ที่วิเคราะห์ในลักษณะของอัตราส่วนการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และอัตราการหมุนเวียนของสินค้า ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม 2549 และเดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน 2550 ดังมีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 26-32 ต่อไปนี้

ตารางที่ 26 แสดงค่าร้อยละการทำธุรกิจชุมชนระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 และมกราคมถึง มิถุนายน 2550

ที่	ลักษณะของกลุ่ม	อัตราส่วนการดำเนินงาน (กำไรขั้นต้น หาร ด้วยยอดขายสุทธิ คูณด้วย100)								
		(ต.ค.) (%)	(พ.ย.) (%)	(ธ.ค.) (%)	ม.ค. (%)	ก.พ. (%)	มี.ค. (%)	เม.ย. (%)	พ.ค. (%)	มิ.ย. (%)
1	จักสาน และ เส้นใยพืช	<u>1,050</u>	<u>980</u>	<u>1,200</u>	<u>1,000</u>	<u>1,160</u>	<u>1,020</u>	<u>1,300</u>	<u>990</u>	<u>1,230</u>
		1,200	1,100	1,350	1,100	1,300	1,120	1,450	1,100	1,350
		(87.5%)	(89.0%)	(88.8%)	(90.90%)	(89%)	(85%)	(89.65%)	(90%)	(91.11%)
2	สิ่งทอ	<u>2,000</u>	<u>10,000</u>	<u>13,000</u>	<u>23,000</u>	<u>- 2,000</u>	<u>- 5,000</u>	<u>-17,000</u>	<u>- 4,000</u>	<u>16,800</u>
		32,000	38,000	50,000	60,000	20,000	17,000	15,000	15,000	48,000
		(6.25%)	(26.32%)	(26.0%)	(38.33%)	(-10%)	(-29.9%)	(-113.3%)	(-17.39%)	(35%)
3	ศิลปะประดิษฐ์ และหัตถกรรม	<u>1,300</u>	<u>1,200</u>	<u>1,400</u>	<u>1,480</u>	<u>1,480</u>	<u>1,200</u>	<u>1,280</u>	<u>1,370</u>	<u>1,210</u>
		1,500	1,350	1,600	1,600	1,650	1,350	1,400	1,500	1,350
		(86.67%)	(88.8%)	(87.5%)	(92.5%)	(89.70%)	(88.89%)	(91.43%)	(91.33%)	(89.63%)

ตารางที่ 27 แสดงค่าร้อยละการทำธุรกิจชุมชนระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 และระหว่าง มกราคม ถึง มิถุนายน 2550

ที่	ลักษณะของกลุ่ม	อัตราส่วนการดำเนินงาน(กำไรสุทธิ หาบ ด้วยยอดขายสุทธิ คูณด้วย100)								
		(ต.ค.) (%)	(พ.ย.) (%)	(ธ.ค.) (%)	ม.ค.(%)	ก.พ.(%)	มี.ค.(%)	เม.ย.(%)	พ.ค.(%)	มิ.ย.(%)
1	จักสานและ เส้นใยพืช	<u>930</u>	<u>890</u>	<u>1,030</u>	<u>880</u>	<u>940</u>	<u>840</u>	<u>1,080</u>	<u>810</u>	<u>1,040</u>
		1,200	1,100	1,350	1,100	1,300	1,120	1,450	1,100	1,350
		(77.5%)	(80.91%)	(76.30%)	(80%)	(72.30%)	(75%)	(74.48%)	(73.64%)	(77.03%)
2	สิ่งทอ	<u>100</u>	<u>8,100</u>	<u>9,600</u>	<u>19,600</u>	<u>-3,900</u>	<u>-6,900</u>	<u>-18,900</u>	<u>-5,900</u>	<u>14,900</u>
		32,000	38,000	50,000	60,000	20,000	17,000	15,000	15,000	48,000
		(0.31%)	(21.32%)	(19.2%)	(32.37%)	(-19.50%)	(-40.59%)	(-126%)	(-25.65%)	(31.04%)
3	ศิลปะประดิษฐ์ และหัตถกรรม	<u>1,080</u>	<u>980</u>	<u>1,170</u>	<u>1,260</u>	<u>1,270</u>	<u>1,010</u>	<u>1,090</u>	<u>1,170</u>	<u>1,020</u>
		1,500	1,350	1,600	1,600	1,650	1,350	1,400	1,500	1,350
		(72%)	(72.59%)	(73.13%)	(78.75%)	(76.96%)	(74.81%)	(77.86%)	(78%)	(75.56%)

ตารางที่ 28 แสดงค่าร้อยละของการทำธุรกิจชุมชนระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549 และมกราคม ถึง มิถุนายน 2550

ที่	ลักษณะของ กลุ่ม	อัตราส่วนการดำเนินงาน (ค่าใช้จ่ายรวม หาร ด้วยยอดขายสุทธิ คูณด้วย100)								
		(ต.ค.) (%)	(พ.ย.) (%)	(ธ.ค.) (%)	ม.ค.(%)	ก.พ.(%)	มี.ค.(%)	เม.ย.(%)	พ.ค.(%)	มิ.ย.(%)
1	จักสานและ เส้นใยพืช	<u>120</u>	<u>90</u>	<u>170</u>	<u>200</u>	<u>220</u>	<u>180</u>	<u>220</u>	<u>180</u>	<u>190</u>
		1,200	1,100	1,350	1,100	1,300	1,120	1,450	1,100	1,350
		(10%)	(8.18%)	(12.59%)	(18.18%)	(16.92%)	(16.07%)	(15.17%)	(16.36%)	(14.07%)
2	สิ่งทอ	<u>1,900</u>	<u>1,900</u>	<u>3,400</u>	<u>3,400</u>	<u>1,900</u>	<u>1,900</u>	<u>1,900</u>	<u>1,900</u>	<u>1,900</u>
		32,000	38,000	50,000	60,000	20,000	17,000	15,000	23,000	48,000
		(5.94%)	(5%)	(6.8%)	(5.67%)	(9.5%)	(11.18%)	(12.67%)	(8.26%)	(3.96%)
3	ศิลปะ ประดิษฐ์ และ หัตถกรรม	<u>220</u>	<u>220</u>	<u>230</u>	<u>220</u>	<u>210</u>	<u>190</u>	<u>190</u>	<u>200</u>	<u>190</u>
		1,500	1,350	1,600	1,600	1,650	1,350	1,400	1,500	1,350
		(14.67%)	(16.29%)	(14.38%)	(13.75%)	(12.73%)	(14.07%)	(13.57%)	(13.33%)	(14.07%)

ตารางที่ 29 แสดงค่าร้อยละของการทำธุรกิจชุมชน ระหว่างเดือน มกราคม ถึง มิถุนายน 2550

ที่	ลักษณะของ กลุ่ม	ROI จำนวนโดยใช้ (กำไรสุทธิหารด้วยขาย) คูณด้วย (ขายหารด้วยเงินลงทุน) คูณด้วย 100					
		ม.ค.(%)	ก.พ.(%)	มี.ค.(%)	เม.ย.(%)	พ.ค.(%)	มิ.ย.(%)
1	จักสานและ เส้นใยพืช	$\frac{880}{1,100} \times \frac{1,100}{0^*}$	$\frac{940}{1,300} \times \frac{1,300}{0^*}$	$\frac{840}{1,120} \times \frac{1,120}{0^*}$	$\frac{1,080}{1,450} \times \frac{1,450}{0^*}$	$\frac{810}{1,100} \times \frac{1,100}{0^*}$	$\frac{1,040}{1,350} \times \frac{1,350}{0^*}$
		(18.18%)	(16.92%)	(16.07%)	(15.17%)	(16.36%)	(14.07%)
2	สิ่งทอ	$\frac{19,600}{60,000} \times \frac{60,000}{223,000}$	$\frac{-3,900}{20,000} \times \frac{20,000}{182,000}$	$\frac{-6,900}{17,000} \times \frac{17,000}{175,500}$	$\frac{-18,900}{15,000} \times \frac{15,000}{181,000}$	$\frac{-5,900}{23,000} \times \frac{23,000}{183,000}$	$\frac{14,900}{48,000} \times \frac{48,000}{200,200}$
		(8.789%)	(-2.1358%)	(-3.931%)	(-10.413%)	(-3.224%)	(7.44%)
3	ศิลปะ ประดิษฐ์และ หัตถกรรม	$\frac{1,260}{1,600} \times \frac{1,600}{0^*}$	$\frac{1,270}{1,650} \times \frac{1,650}{0^*}$	$\frac{1,010}{1,350} \times \frac{1,350}{0^*}$	$\frac{1,090}{1,400} \times \frac{1,400}{0^*}$	$\frac{1,170}{1,500} \times \frac{1,500}{0^*}$	$\frac{1,020}{1,350} \times \frac{1,350}{0^*}$
		(13.75%)	(12.73%)	(14.07%)	(13.57%)	(13.33%)	(14.07%)

หมายเหตุ: กลุ่มจักสานและเส้นใยพืช และ กลุ่มศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรมใช้สินทรัพย์ของสมาชิกแต่ละคนจึงไม่มีการประเมินราคา

ตารางที่ 30 แสดงค่าร้อยละของการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549

ที่	ลักษณะของกลุ่ม	ROI จำนวนโดยใช้ (กำไรสุทธิหารด้วยขาย) คูณด้วย (ขายหารด้วยเงินลงทุน) คูณด้วย 100			หมายเหตุ
		(ต.ค.)ร้อยละ(%)	(พ.ย.)ร้อยละ(%)	(ธ.ค.)ร้อยละ(%)	
1	จักสานและเส้นใยพืช	$\frac{930}{1,200} \times \frac{1,200}{0^*}$	$\frac{890}{1,100} \times \frac{1,100}{0^*}$	$\frac{1,030}{1,350} \times \frac{1,350}{0^*}$	ไม่ประเมิน
2	สิ่งทอ	$\frac{100}{32,000} \times \frac{32,000}{195,000}$ (0.051%)	$\frac{8,100}{38,000} \times \frac{38,000}{198,600}$ (4.08%)	$\frac{9,600}{50,000} \times \frac{50,000}{211,000}$ (4.55%)	ประเมิน
3	ศิลปะประดิษฐ์และ หัตถกรรม*	$\frac{1,080}{1,500} \times \frac{1,500}{0^*}$	$\frac{980}{1,350} \times \frac{1,350}{0^*}$	$\frac{1,170}{1,600} \times \frac{1,600}{0^*}$	ไม่ประเมิน

(*ใช้สินทรัพย์ของสมาชิกแต่ละคนและไม่มีการประเมินราคา)

ตารางที่ 31 แสดงผลการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง มกราคม ถึง มิถุนายน 2550

ที่	ลักษณะของกลุ่ม	อัตราการผลิตของสินค้า(ต้นทุนสินค้าที่ขาย หาร ด้วยสินค้าคงเหลือเฉลี่ย)						รอบอัตราการผลิต หมุนเวียน/วัน
		ม.ค.(%)	ก.พ.(%)	มี.ค.(%)	เม.ย.(%)	พ.ค.(%)	มิ.ย.(%)	
1	จักสานและเส้นใย พืช	----- ไม่มี ----- (ทำงานตามคำสั่งไม่มีสินค้าคงเหลือ)						0
2	สิ่งทอ	$\frac{30,000}{7,000} = 4.285$	$\frac{12,000}{8,500} = 1.4117$	$\frac{10,000}{11,000} = 0.909$	$\frac{10,000}{17,000} = 0.588$	$\frac{15,000}{17,000} = 0.88235$	$\frac{23,000}{10,000} = 2.2772$	
		$\frac{365}{4.285} = 85.18$	$\frac{365}{1.4117} = 258.55$	$\frac{365}{0.909} = 401.5$	$\frac{365}{0.588} = 620.74$	$\frac{365}{0.88235} = 413.66$	$\frac{365}{2.2772} = 160.284$	
		= 85.18 วัน	= 258.55 วัน	= 401.5 วัน	= 620.74 วัน	= 413.66 วัน	= 160.284 วัน	
3	ศิลปะประดิษฐ์ และหัตถกรรม	----- ไม่มี ----- (ทำงานตามคำสั่งไม่มีสินค้าคงเหลือ)						0

ตารางที่ 32 แสดงผลการทำธุรกิจชุมชน ระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม 2549

ที่	ลักษณะของกลุ่ม	ต้นทุนสินค้าที่ขาย หาร ด้วยสินค้าคงคลังโดยเฉลี่ย			รอบการ หมุนเวียน/วัน
		(ต.ค.)	(พ.ย.)	(ธ.ค.)	
1	จักสานและเส้นใยพืช (ทำงานตามคำสั่งไม่มีสินค้าคงเหลือ)		ไม่มี		0
2	สิ่งทอ	$\frac{15,000}{15,000} = 1$	$\frac{18,000}{12,500} = 1.44$	$\frac{30,000}{8,800} = 3.41$	365-107.04
		$\frac{365}{1} = 365$	$\frac{365}{1.44} = 253.47$	$\frac{365}{3.41} = 107.04$	
3	ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม(ทำงานตาม คำสั่งไม่มีสินค้าคงเหลือ)		ไม่มี		0

ข้อวิจารณ์

ผลการศึกษาในเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ของประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ เป็นดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน และมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง โดยให้ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นได้รับฟังการบรรยายเนื้อหาความรู้ธุรกิจทั้ง 4 ด้านจากวิทยากรซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านโดยตรง ผสานตามความเชื่อมนุษยนิยม (humanistic) ความเชื่อการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975: 269-297) มี 7 ขั้นตอน เป็นการสร้างสภาพเอื้อให้มีบรรยากาศการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ได้แก่ 1.1) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้เรียนรู้วิธีเรียนรู้ จากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่งและจากบุคคลคนหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ 1.2) กิจกรรมพบกับพ่อเล็ก กุฉวงค์แก้ว ปราชญ์ชาวบ้าน จากบ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นกิจกรรมที่สำคัญสามารถสร้างแรงบันดาลใจได้ดีมาก มีความสนใจ สนุกสนาน มีสาระทำให้ผู้ฟังมองเห็นความสามารถของบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านว่าทำอะไร ๆ ได้โดยการใช้ ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ผ่านทุนทางสังคม วัฒนธรรม ความอึดแพ่งแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพซึ่งกันและกัน เคารพระเบียบวินัย ในการอยู่ร่วมกัน ที่เรียกว่า ธรรมเนียมชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดเผยแพร่โดยพ่อเล็ก กุฉวงค์แก้ว (ดังภาคผนวก จ) ผู้วิจัยขอยกคำพูดของผู้แทนประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นที่กล่าวหลังได้ฟังคำบอกเล่าของพ่อเล็ก กุฉวงค์แก้วแล้ว ได้แก่ 1.2.1)... “ฟังพ่อเล็กแล้วได้กำลังใจขึ้นมาก เห็นความสำคัญของสิ่งใกล้ตัว ได้เห็นตัวอย่างของการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง” 1.2.2) “...หนูก็มีที่ดินอยู่แปลงหนึ่ง จะกลับไปปลูกข้าว ไร่ครึ่ง ไบมะกรูด...ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวแต่มองข้ามไปเมื่อก่อน ตอนนี้ไปจะไม่มองข้ามแล้ว...” เป็นต้น 1.3) กิจกรรมการประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ได้แก่ 1.3.1) 5 ส. 1.3.2) SWOT 1.3.3) 5W 1H 1.3.4) แผนภูมิแก๊งปลา-เหตุผล 1.3.5) I-P-O 1.3.6) P-D-C-A เป็นกิจกรรมที่ทำให้ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นได้นำประสบการณ์ของตนเองมาเป็นกรณีศึกษา

แม้ว่าในช่วงแรกประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นจะไม่ค่อยเข้าใจการประยุกต์ใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ แต่เมื่อถ่ายทอดเป็นภาษาถิ่นด้วยก็ช่วยให้

เข้าใจดีขึ้น สืบเนื่องจากการนำเสนอผลงานการ SWOT ตนเอง การเขียนปัญหาของตนเองโดยใช้แผนภูมิกิ่งปลา – เหตุผล และ การใช้ 5W 1H ได้แก่ การใช้คำถาม “อะไร What” “ใคร Who” “ที่ไหน Where” “เมื่อใด When” “ทำไม Why” “อย่างไร How” สำหรับการใส่ I-P-O นั้นเป็นการให้คิดจากงานที่พบบ่อยในชีวิตประจำวัน เช่น การทำกับข้าว การนั่งข้าวเหนียว การปลูกผัก เป็นต้น ในส่วนของ P-D-C-A นั้นให้คำอธิบายสั้น ๆ ว่า “วางแผน- ทำ- ตรวจสอบ- ปรับปรุงแก้ไข” หมุนเวียนเป็นวงกลม “พี-ดี-ซี-เอ” ไปเรื่อย ๆ... ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ทำให้ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ได้ใช้ความคิด ไตร่ตรอง ทีละปัจจัย ๆ เกิดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญของปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ ยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น 5 ส. เห็นได้จากการที่หัวหน้ากลุ่มคนหนึ่ง ได้พูดยั่วว่า “ทุกคนอย่าลืม 5ส. นะคะ...”

กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนที่จัดให้กับประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับผู้เรียน นั่นคือ ให้ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ผ่านการจัดสภาพเอื้อให้เกิดความเป็นชุมชน ใช้ภาษาถิ่นในบางหัวข้อซึ่งช่วยลดความสับสนลงได้มาก

สำหรับการทำแบบทดสอบทั้งก่อนและหลังการเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน กรณีที่มีผู้สูงอายุสูงสุด คือ อายุ 66 ปี ที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน และการเขียน ผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยการอ่านให้ฟังและให้ตอบโดยการพูดให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเขียนแทน ซึ่งต้องเพิ่มเวลาอีกประมาณ 30 นาทีถือเป็นการยืดหยุ่นตามสภาพการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

เนื่องจากประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ต่างได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการดำเนินการ และด้านงบประมาณ เป็นเวลานานมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าคงต้องใช้เวลาอีกพอสมควร อาจจะโดยการติดตามผลและเผยแพร่ผลการวิจัยนี้ออกไปสู่กลุ่มสตรีที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าะบังเกิดผลดีได้ ดังการวิเคราะห์ที่ปรากฏตามตารางที่ 12 หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ($\mu = 82.23$)

2. สำหรับผลด้านความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (ระดับ SDLR) จากการวิเคราะห์ระดับ ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (ระดับ SDLR) สูงใน 10 อันดับ หลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ผลที่ค่า ($\mu = 3.50 - 4.12$) ในตารางที่ 16 ทำให้ผู้วิจัยเชื่อได้ว่าประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น มีความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ส่วนระดับ

ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (ระดับ SDLR) ใน 10 อันดับต่ำ หากพิจารณาให้ละเอียดจะเห็นว่า มีเพียง 4 ข้อเท่านั้นที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ ข้อ 48, 7, 22 และ ข้อ 34 ในตาราง 17 ซึ่งต้องไม่ลืมว่า เพราะเป็นประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นที่ทำธุรกิจอยู่ในชุมชน

เมื่อพิจารณาความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (ระดับ SDLR) ในแต่ละองค์ประกอบจะเห็นว่า มีความเด่นชัดมากในองค์ประกอบที่ 5 รักการเรียนรู้ ในตารางที่ 22 ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาได้ว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น หากได้รับโอกาสด้านการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลดีต่อครอบครัว ชุมชนและสังคมได้ต่อไป

3. ด้านผลการทำธุรกิจชุมชนที่วิเคราะห์อัตราส่วนการดำเนินงาน อัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) และอัตรากำไรสุทธิของสินค้า จากการวิเคราะห์ด้วยตัวบ่งชี้สมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI) ระหว่าง เดือนตุลาคม – เดือนธันวาคม 2549 และระหว่าง เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน 2550 นั้น พบว่า ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นมีการทำธุรกิจชุมชนตลอดทุกเดือน แม้ว่าบางเดือนจะมีกำไรน้อยลงเมื่อพิจารณาอัตราส่วนการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และมีสินค้าคงคลังเพราะสภาพคล่องในการขายไม่เร็ว แต่หากพิจารณาอัตรากำไรสุทธิของสินค้า โดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ จะพบว่ารอบระยะเวลาการหมุนเวียนของสินค้าไม่เร็ว

อย่างไรก็ตาม กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นการผลิตที่ใช้แรงงานคนเป็นหลัก ดังตัวเลขที่พบและปรากฏตามตารางที่ 26 – 32 ก็ไม่ทำให้หยุดกิจการแต่ประการใด เพราะผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เวลาและความประณีต สามารถนำออกมาขายในโอกาสต่อ ๆ ไปได้ ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าห่ม ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ผลิตภัณฑ์ผ้าพันคอสตรี เป็นต้น อันเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากคนรุ่นอดีตสู่คนรุ่นปัจจุบัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อันมีผลกระทบต่อการทำธุรกิจชุมชนอยู่ไม่น้อยก็ตาม

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ตามความเชื่อมนุษยนิยม (humanistic) ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ที่ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ

Knowles (1975: 269-297) มี 7 ขั้นตอน เป็นเครื่องยืนยันว่าประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นที่ทำธุรกิจชุมชนอยู่ในชุมชนหากสร้างสภาพเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ธุรกิจด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ ดังตารางที่ 2-5 และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง รวมทั้งสิ้น 5 วัน แบ่งทำเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่หนึ่งเริ่มวันพฤหัสบดี ถึงวันศุกร์ (2 วันติดต่อกัน) หยุดวันเสาร์-อาทิตย์ และช่วงที่สองวันจันทร์ ถึงวันพุธ (3 วันติดต่อกัน) จนครบตามตารางกำหนดการกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน (ดังตารางที่ 7) ที่ผู้วิจัยทดลองและวิเคราะห์ผลแล้ว (ดังตารางที่ 6) เชื่อว่าจะมีประสิทธิภาพเห็นผลประจักษ์ได้ดังกล่าวมาแล้ว

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นเน้นเฉพาะผู้ที่สมัครใจ มีปัญหา และต้องการพัฒนาตนเอง มีการประกอบธุรกิจในชุมชนที่มาจาก 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน เส้นใยพืช 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและสมุนไพร 4) กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา 5) กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยสำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น ให้การรับรองจำนวน 26 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรวมทั้งสิ้นมี 5 ชนิด ได้แก่

1. กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านแนวคิดการประกอบการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ คือ 1) 5 ส. ซึ่งประกอบด้วย 1. ส- สะสาง 2. ส- สะดวก 3. ส- สะอาด 4. ส- สุขลักษณะ 5. ส- สร้างนิสัย 2) SWOT เป็นคำที่มาจากอักษรตัวแรกใน 4 คำของภาษาอังกฤษที่นำมาพิจารณาซึ่งจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) 3) 5W 1 H ประกอบด้วย อะไร (What) ใคร (Who) ที่ไหน (Where) เมื่อใด (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How) 4) แผนภูมิแก๊งปลา- เหตุผล เพื่อหาว่าปัญหานั้น ๆ มีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้าง จะทำให้มองเห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และจะได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา 5) I- P- O ซึ่งนำมาจากอักษรตัวแรกของปัจจัยนำเข้า (Input) – กระบวนการ (Process) – ปัจจัยนำออกหรือผลลัพธ์ (Output) 6) P-D-C-A ประกอบด้วย วางแผน (Plan) – ปฏิบัติ (Do) – ตรวจสอบ (Check) – ปรับปรุงแก้ไข (Action) (ดังตารางที่ 2 – ตารางที่ 5)

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนและเกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (Self-directed learning readiness, SDLR) (ดังตารางที่ 6)

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เพื่อวัดผลการเรียนรู้ ความรู้ธุรกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ 6 ประการ (ดังภาคผนวก ข)

4. แบบสำรวจความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองใช้แบบที่ศศิธร กุลศิริสวัสดิ์ (2537: 51 อ้างถึงใน ศรีอภัยทิพย์ อุจาวาที, 2539: 41) พัฒนามาจากแบบสอบถาม Self-directed learning readiness Scales, SDLRS ตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) ซึ่งมีคำถาม 58 ข้อ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ 2) มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) การมีความคิดริเริ่มและมีความมีอิสระในการเรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง 5) รักการเรียนรู้ 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) การมองอนาคตในแง่ดี 8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ดังภาคผนวก ข)

5. แบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน เพื่อให้ได้ตัวเลข 1) สินทรัพย์ 2) หนี้สิน 3) ทุนหรือส่วนของเจ้าของ 4) รายได้ 5) ค่าใช้จ่าย 6) ต้นทุนสินค้าที่ขาย 7) สินค้าคงเหลือ 8) ขายสุทธิ 9) การรับคืน 10) จำนวนที่ยอมลดให้ (ดังภาคผนวก จ) เพื่อนำตัวเลขมาทำการวิเคราะห์อัตราส่วนการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) และอัตรากำไรหมุนเวียนของสินค้า ซึ่งผู้วิจัย เรียกว่าตัวบ่งสมรรถนะที่สำคัญ (Key Performance Indicator: KPI)

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ สำหรับประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ได้ผลการวิเคราะห์ความรู้ธุรกิจ ทั้ง 4 ด้าน ภาพรวมเพิ่มขึ้น ภายหลังเข้ากระบวนการเรียนรู้ ธุรกิจชุมชน ($\mu = 82.23$)

2. ภายหลังจากเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ผลรวมระดับความพร้อมในการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเอง - ระดับ SDLR ปานกลางที่ ($\mu = 3.43 - 3.37$) เพิ่มขึ้น ($\mu = 0.06$) คือ ในองค์ประกอบที่ 1: การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ - ระดับ SDLR ปานกลางที่ ($\mu = 3.29 - 3.26$) เพิ่มขึ้น ($\mu = 0.03$) คือ องค์ประกอบที่ 2: มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ระดับ SDLR สูง ($\mu = 3.62 - 3.37$) เพิ่มขึ้น ($\mu = 0.25$) คือ องค์ประกอบที่ 5: จัดการเรียนรู้ ระดับ SDLR ปานกลาง ($\mu = 3.27 - 3.03$) เพิ่มขึ้นที่ ($\mu = 0.24$) คือ องค์ประกอบที่ 8 ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

3. ผลการทำธุรกิจชุมชน ที่วิเคราะห์ด้วยอัตราส่วนการดำเนินงาน ที่คำนวณโดยใช้ยอดขาย ไรสุทธิหารด้วยยอดขายสุทธิคูณ 100 ภายหลังจากเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช มีค่าร้อยละ 72.30% ถึง 80 % ซึ่งหมายถึง ยอดขายสุทธิ 100 บาท มีกำไรสุทธิ 72.30 บาท ถึง 80 บาท 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม มีค่าร้อยละ 75.56 % ถึง 78.75 % ซึ่งหมายถึง ยอดขายสุทธิ 100 บาท มีกำไรสุทธิ 75.56 บาท ถึง 78.75 บาท ในเดือนมิถุนายน และเดือนมกราคม 2550 (ดังตารางที่ 27)

สำหรับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ได้แก่ 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช มีค่าร้อยละ 14.07% ถึง 18.18 % ซึ่งหมายถึง ยอดเงินลงทุน 100 บาท ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน 14.07 บาท ถึง 18.18 บาท 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม มีค่าร้อยละ 12.73% ถึง 14.07% ซึ่งหมายถึง ยอดเงินลงทุน 100 บาท ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน 12.73 บาท ถึง 14.07 บาท 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ มีค่าร้อยละ 7.44% และ ร้อยละ 8.789% ซึ่งหมายถึง ยอดเงินลงทุน 100 บาท ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน 7.44 บาท และ 8.789 บาท ในเดือนมิถุนายน และเดือนมกราคม 2550 (ดังตารางที่ 29)

สำหรับอัตราการหมุนเวียนของสินค้า ภายหลังจากเข้ากระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน มี 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ไม่ต้องพิจารณาอัตราการหมุนเวียนของสินค้า ได้แก่ 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานและเส้นใยพืช 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม เพราะผลผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนตามความเชื่อมนุษยนิยม (humanistic) ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการ ด้วยเชื่อว่า “มนุษย์รักดี ต้องการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบและอิสระ” ความเชื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (andragogy) ยึดตามแม่แบบประสบการณ์การเรียนรู้ Organic Model ของ Knowles (1975: 269-297) มี 7 ขั้นตอน ผสานกับการให้ความรู้ธุรกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่นนั้น ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะในด้านเวลาควรเพิ่มเวลาให้อีกประมาณ 30 นาที หรือยืดหยุ่นตามลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน ในการคิด การเขียน การไต่ร่อง การทำแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การทำแบบสอบถามวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง-SDLRS และที่สำคัญคือ ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมครบตามกำหนดการของกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

การให้พบปราชญ์ชาวบ้าน ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับกลุ่มผลิตภัณฑ์หรืออาชีพที่ใกล้เคียงกันผู้เรียนให้ได้ประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้วิธีเรียนรู้ เห็นตัวอย่างของปราชญ์ชาวบ้านที่เรียนรู้โดยการชี้นำตนเองทำกิจกรรมในชุมชนจนประจักษ์ชัดโดยทั่วไป

การเยี่ยมชมกิจการธุรกิจชุมชน ก็ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับผู้เรียนด้วยเช่นกัน เพื่อให้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ที่สำคัญควรประหยัดเวลาในการเดินทางด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ศึกษา มีอายุระหว่าง 46- 56 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน (ดังตารางที่ 9) มีอายุมากที่สุด คือ 66 ปี ซึ่งเป็นผู้เรียนที่ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยอย่างยิ่ง มีความกระตือรือร้น ไม่แพ้ผู้เรียนที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับอายุว่าไม่เป็นข้อจำกัดกับการเรียนรู้แต่อย่างใด

สถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านธุรกิจชุมชน หรือมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน อาจนำกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านแนวคิดการประกอบการ สำหรับกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ไปปรับใช้กับนิสิต นักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา หรือผู้สนใจอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเปรียบเทียบเพื่อศึกษาความรู้เนื้อหาธุรกิจ หรือความรู้เนื้อหาอื่น ตามกลุ่มอายุ เพื่อวิจัยเปรียบเทียบทั้งความรู้ตามเนื้อหา และระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) ตามกลุ่มอายุ เพื่อหาคำตอบว่าอายุเป็นข้อจำกัดของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และอายุเป็นข้อจำกัดของระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) ของผู้ใหญ่เพียงใด
2. วิจัยหาระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) ของกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น หลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน แล้วว่าระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDLR) ยังคงอยู่หรือเพิ่มขึ้น เมื่อกลับไปทำธุรกิจชุมชน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. 2545. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน (Online).
<http://www.cdd.moi.go.th/econ1.doc>, 24 ธันวาคม 2545.

กึ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร. 2542. วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน
สายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2545. การเรียนรู้ (Online). <http://www.suanboon.ac.th/vicharkarn/education/edu6/12.html>, 4 เมษายน 2546.

คณิน บุญสุวรรณ. 2543. คู่มืออ่านรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โครงสร้างและหลักการของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

จรรยา สุวรรณทัต. 2535. ฐานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสิทธิ์พัฒนา จำกัด.

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2541. รายงานการวิจัย เรื่อง ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการขึ้นนำตนเอง
ของผู้เรียนผู้ใหญ่ของกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่บางประเภท. สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2544. การศึกษาผู้ใหญ่: ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดั่งเจตน์ เชี่ยววัฒนา. 2546. การบริหารกระบวนการผลิต. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริม
เทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

เดิมศักดิ์ กทวนิช. 2546. **จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology)**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

นพ ศรีบุญนาถ. 2546. **ศาสตร์การจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตราไพศาล.

นันทิยา หุตานุกัฏ และ ณรงค์ หุตานุกัฏ. 2542. **SWOT: การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน**.
อุบลราชธานี: ฝ่ายผลิตและบริการเอกสาร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. 2537. **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**.
ฉบับปรับปรุงใหม่ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: B&B Publishing.

เบญจวรรณ นาราตัจจ์. 2545. “ธุรกิจชุมชน: ก้าวต่อไปของการพัฒนา”. **ธุรกิจชุมชน: ก้าวต่อไป
ของการพัฒนา** (Online). <http://202.28.92.149/164rml8kulio.html>, 24 ธันวาคม 2545.

พรรณี ชูทัย เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดันอ้อ แกรมมี
จำกัด.

พรชัย รัตนพงษ์. 2546. **เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ สหกรณ์จังหวัดขอนแก่น**. สัมภาษณ์,
23 พฤษภาคม 2546.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2529. **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มธุรส สว่างบำรุง. 2542. **จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology)**. ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะธุรกิจ
การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่: โรงพิมพ์กิตติการพิมพ์.

_____. **จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม**. [http://digital.lib.kmutt.ac.th/Class/
Education/study Technology/project physical](http://digital.lib.kmutt.ac.th/Class/Education/study%20Technology/project%20physical) (Online), 4 เมษายน 2546.

เริงรัก จำปาเงิน. 2544. การจัดการการเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บั๊กเน็ต. แปลจาก EUGENE F. BRIGHAM. JOEL F. HOUSTON. 2001. **Fundamentals of Financial Management.**

รังสรรค์ เลิศในสัตย์. 2544. การตลาดเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ชนะในศหัสวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น). แปลจาก GLOBIS BUSINESS. 1997. MBA Marketing by Globis Corp.

เลขานุการคณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด. 2545. หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. ขอนแก่น: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น.

วิกร ตัณฑวทุโธ. 2529. ผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

_____. 2536. หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิเชียร พาณิชย์. ม.ป.ป. การประเมินทางการศึกษา. เลข: วิทยาลัยครูเลย.

วิภาดา วัฒนนามกุล. 2547. ทำไม...อย่างไร...กับ...การเรียนรู้ด้วยตนเอง(Self-directed learning) (Online). [http:// secondary,kku.ac.th/sec4/sdl.htm](http://secondary,kku.ac.th/sec4/sdl.htm), 9 มกราคม 2547.

วีระ แส่นราษฎร์. 2540. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 02-220-301 การวัดและประเมินผล การศึกษา. ขอนแก่น: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น.

วารุณี ตันติวงศ์วาณิช, นิภา นิรุตติกุล, สุนทรี เหล่าพัดจัน, พรพรหม พรหมเทศ, นิตยา งามแดน และ จุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์. 2545. หลักการตลาด. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโคไชน่า.

ศศิธร กุลสิริสวัสดิ์. 2537. ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. 2544. “ธุรกิจชุมชน: ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น”. **ธุรกิจชุมชน: ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น** (Online). <http://202.28.7161/review 1.htm>, 7 มกราคม 2546.
- ศรัณย์ ขจรไชยกุล. 2542. **การใช้โปรแกรมแนะแนวกลุ่มต่อการเพิ่มความพร้อมของการเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษารอพินิจชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. **องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลนพรินท์ติ้ง จำกัด.
- สร้อยทิพย์ อุจาวาที. 2539. **ความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสามารถในการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สิริลักษณ์ หาญวัฒนานุกุล. 2543. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้หญิงไทยสายเทคโนโลยีในการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.**
- สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์. 2527. **เทคนิคและวิธีการสอนวิชาชีพ.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สุมาลี สังข์ศรี. 2544. **รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์องค์การค้ำคูณสภา.
- สุนน อมรวีวัฒน์. 2542. **การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.**
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2544. **จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่(Psychology for Training Adult).** กรุงเทพมหานคร: ชีระป้อมวรรณกรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 – 2549)**. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. 2546. “แนวทางการพัฒนาและนโยบายภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศด้านวิสาหกิจชุมชน”. **มติชนรายวัน** (17 มีนาคม 2546): 8.
- สมศักดิ์ เทพสุทิน. 2546. “การตั้งเป้าหมายยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน”. **มติชนรายวัน** (17 มีนาคม 2546): 9.
- สมบูรณ์ พรรณาภพ. 2535. **สาทรศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสิทธิ์พัฒนา จำกัด.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2544. **วิธีวิทยาการประเมิน ศาสตร์แห่งคุณค่า**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เท็กซ์ แอนด์เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- อนุชาติ พวงสำลี และ กฤตยา อาชวนิจกุล. 2542. **ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง**. โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนุก เหล่าธรรมทัศน์. 2542. **ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง**. โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิศักดิ์ ฟูทาคำ และ สุระชัย จึงมี. 2545. **รายงานการวิจัยเรื่อง การตรวจสอบและควบคุมทางสังคม กรณีศึกษา: มูลนิธิองค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน**. ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรรรรณ จุลลัษเฐียร. 2547. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 01-130-001 สังกมกับเศรษฐกิจ.
 ขอนแก่น: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น.

_____. 2546. **Curri 2** (Online). [http:// dnfek5.nfe.go.th/localdata/Rsouth/KraBe/Curri-2.htm](http://dnfek5.nfe.go.th/localdata/Rsouth/KraBe/Curri-2.htm),
 18 เมษายน 2546.

Brockett, R.G. And R. Hiemstra. 1991. **Self-direction in adult learning Perspectives on
 Theory ,research, and practice.** Simultaneously publishes in the USA and Canada.

Candy, P.C. 1991. **SELF – DIRECTION FOR LIFELONG LEARNING A Comprehensive
 Guide to Theory and Practice.** Jossey -Bass Publishers San Francisco.

Guglielmino, L.M. 1977. **Development of the self-directed learning readiness scale.**
 (Doctoral Dissertation, of University Georgia, 1977). Dissertation Abstracts
 International,

John, W.N. and K. Davis. 1997. **Organization Behavior Human Behavior At Work.**
 Mc Grow Hill.

Knowles. M. S., E. F. Holton III. and R. A. Swanson. 1998. **The ADULT LEARNER Fifth
 Edition.** Gulf Publishing Company Houston, Texas .

Knowles. M.S. 1975. **Self-directed learning: a guide for learners and teachers.**
 New York: Association Press.

Kotler, P.2000. **Marketing Management.** Prentice Hall. Pearson Education International.

Kotler, P.G. Armstrong. 2004. **Principles of Marketing Tenth Edition.** Pearson Education,
 Inc. New Jersey.

- Long, H. B. 1983. “Guglielmino’s Self-directed Learning Readiness Scale: A Validation Study”. *Journal of Higher Education and Educational Planning*. 12 (January 1983): 79.
- _____. 2002. **Organisation for Economic Cooperation and Development** (Online).
[http://www.oecd.org/EN/longabstract/o,,EN-longabstract –O-nodirectorate- no...](http://www.oecd.org/EN/longabstract/o,,EN-longabstract-O-nodirectorate-no...),
December 12, 2002.
- Skager, R.W. 1978. **Life Long Learning and Evaluation Practice**. Oxford/ Hamburg:
Pergamon Press/ Unesco Institution of Education.
- Touge, A.M. 1966. **The assistance obtained by adult-self” teachers**. *Adult Education*, 17(1),
30-37. อ่างโน ศรัณย์ ขจรไชยกุล. 2542. การใช้โปรแกรมแนะแนวกลุ่มต่อการเพิ่มความ
พร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษารอพินิจชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ส่งคุณวุฒิในการพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาความรู้ ด้านการบริหารจัดการ
ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแนวคิดการประกอบการ ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการ

นางสาวจันทนา แก้วพิบูลย์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(บธ.ม.)(บริหารธุรกิจ),
บริหารธุรกิจบัณฑิต(บธ.บ)(การจัดการ), ครุศาสตร์บัณฑิต(ค.บ)(ภาษาอังกฤษ) ตำแหน่งอาจารย์
โปรแกรมวิชาการจัดการ กลุ่มวิชาบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2. ด้านการผลิต

ดร.สุนทร นาคโนนหัน ปริญญาเอก: สาขาบริหารอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา, ปริญญาโท:
สาขาเครื่องกล ,ปริญญาตรี:สาขาออกแบบการผลิต (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ) ตำแหน่ง อาจารย์ โปรแกรมวิชาการออกแบบการผลิต ภาควิชาอุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

3. ด้านการตลาด

นางสาวนทยา กัมพลานนท์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
(ธุรกิจอุตสาหกรรม), การศึกษามหาบัณฑิต สาขาธุรกิจศึกษา(การตลาด) ตำแหน่งอาจารย์
โปรแกรมวิชาการตลาด กลุ่มวิชาบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

4. ด้านแนวคิดการประกอบการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภชัย ปทุมนากุล Ph.D. (Industrial Engineering), M.S(Industrial
Engineering) จาก Iowa State University ,วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้จัดการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสำรวจการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง -
SDLRS**

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิกร ตันหาจุกุโธ, Ph.D. ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
2. ดร.วิภาดา วัฒนนามกุล ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลและครอบครัว), ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ ระดับ 8 ประชานหลักสูตรประกาศนียบัตรเวชกิจฉุกเฉิน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร อำเภอมือทอง จังหวัดขอนแก่น

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

1. นายสมพงษ์ พันธุ์รัตน์ ศษ.ม (การวัดและประเมินผลการศึกษา),ศษ.บ(คณิตศาสตร์-ชีววิทยา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตำแหน่ง อาจารย์ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและพัฒนา ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิด้านแผนธุรกิจ

1. นายอุเทน โชติชัย หัวหน้าส่วนพัฒนาเทคโนโลยี ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 5 อำเภอมือทอง จังหวัดขอนแก่น

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสำรวจวัดผลการทำธุรกิจชุมชน

1. นางสาวนทยา กัมพลานนท์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต (ธุรกิจอุตสาหกรรม), การศึกษามหาบัณฑิต สาขาธุรกิจศึกษา(การตลาด) ตำแหน่งอาจารย์ โปรแกรมวิชาการตลาด กลุ่มวิชาบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ภาคผนวก ข
แบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบ

เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน : กลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบทดสอบ นี้แบ่งเป็น 3 ตอน

ขอให้ท่านตอบตรงตามความรู้และความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ	จำนวน 1 หน้า
ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านการบริหารจัดการ การตลาด
การผลิต และแนวคิดการประกอบการ	จำนวน 4 หน้า
ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง	จำนวน 5 หน้า

ผู้วิจัยจะเก็บคำตอบที่ท่านตอบเป็นความลับและวิเคราะห์ในลักษณะภาพรวม
ไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่ประการใด

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือเพื่อการศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อ
วิทยานิพนธ์

นางอรรณณ จุลชัยเจียร

นิสิตปริญญาเอกสาขาวิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ติดต่อฝากข้อความ โทร 10519727-08 .หรือ 327791-043

ตอนที่ 1
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

กรุณาตอบตรงตามความเป็นจริงของท่านโดย รอบตัวเลข หรือเติมข้อความในช่องว่าง

คำถาม	คำตอบ
1. ท่านเพศใด	1 (ชาย) 2 (หญิง)
2. ท่านอายุเต็มเท่าไร ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
4. ภูมิลำเนาของท่าน	บ้านเลขที่..... ถนน..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....
5. ท่านมีสถานภาพครอบครัวอย่างไร	1 (โสด) 2 (สมรส) 3 (อื่น ๆ.....)
6. ท่านมาทำงานในกลุ่มนานเพียงใดปีเดือน
7. สาเหตุที่มาทำงานในกลุ่มเพราะเหตุใด	1. 2. 3.
8. ท่านจะทำงานในกลุ่มอีกนานเพียงใด	1. ปี 2. (ตลอดไป)
9. งานที่ท่านรับผิดชอบในกลุ่มมีอย่างไร	1. 2. 3.
10. อายุของกลุ่มเท่าใดปีเดือน

ตอนที่ 2

แบบทดสอบวัดความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต และด้านแนวคิดการประกอบการ

คำชี้แจง

กรุณา ✓ ในช่องที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด

ข้อความ	ถูก	ผิด
1. การบริหารจัดการ หมายถึง การทำให้กิจการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้		
2. การบริหารจัดการ ต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน		
3. ในการบริหารจัดการ มีงานที่ต้องทำอันดับแรก คือ งานวางแผน		
4. การบริหารจัดการในกิจการต้องมีการจัดกลุ่มงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ ก่อน		
5. การบริหารจัดการ ต้องจัดคนที่เหมาะสมให้เข้ากับงานก่อนจัดกลุ่มงาน		
6. การจัดโครงสร้างองค์การทำให้รู้ว่าในกิจการมีงานอะไรบ้าง		
7. ในโครงสร้างองค์การจะรู้ว่าในกิจการมีใครรับผิดชอบงานใดบ้าง		
8. การคาดคะเนเกี่ยวกับผลงานที่จะเกิดขึ้นของกิจการถือเป็นการวางแผน		
9. ในการบริหารกิจการต้องมีการตรวจสอบผลการทำงานถือเป็นการวางแผน		
10. ดับขันการบริหารจัดการในกิจการ ขั้นสุดท้าย คือ การควบคุม		
11. การนำ (L) ถือเป็นงานที่ต้องมีการคิดและแยกแยะหาเหตุผลเพื่อตัดสินใจ		
12. การจัดองค์การและจัดคนเข้าทำงาน เป็นงานที่ทำหลังงานการควบคุม (C)		
13. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นหลักที่ช่วยให้คิดละเอียด คือการใช้ผังแผนภูมิ(ก้างปลา)		
14. พี-โอ-แอล-ซี (POLC) หมายถึง ตัวย่อของ กระบวนการบริหารจัดการ		
15. การพิจารณาว่าจะทำอะไรให้ได้ผลงานอะไรใครทำ ทำเมื่อไรเป็นการวางแผน		
16. คน ถือเป็นปัจจัยการบริหารที่สำคัญน้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ		
17. การบริหารกิจการที่จะให้เกิดความยั่งยืนต้องใส่ใจกับคุณภาพของผลผลิต		
18. ต้นทุนในการผลิตเป็นสิ่งที่ต้องบริหารให้มีต้นทุนต่ำ		
19. พี ดี ซี เอ (PDCA) เป็นตัวย่อการบริหารจัดการที่มุ่งพัฒนางานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้		
20. การหาว่า “ใครคือลูกค้า” ถือเป็นงานสำคัญด้านการตลาด		

ข้อความ	ถูก	ผิด
21. “ความพึงพอใจของลูกค้า” ถือเป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจมากที่สุด		
22. วิธีหาว่า “ใครคือลูกค้า” ทำได้โดยสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย		
23. การจัดจำหน่ายสินค้าจากผู้ผลิตถึงลูกค้า เป็นช่องทางตลาดทางที่สั้นที่สุด		
24. ส่งมอบสินค้าให้ทันเวลาตามที่กำหนด ต้องระบุไว้ในแผนการตลาด		
25. จะหาว่าลูกค้าเราคือใคร ให้ไปเดินสังเกตผู้คนที่ “ตลาดสดว่าใครซื้ออะไร”		
26. การหาลูกค้า เราต้องมีการศึกษาเหตุการณ์บ้านเมืองประกอบด้วย		
27. ผลผลิตที่เราจะทำ ก่อนลงมือทำต้องหาให้ได้ก่อนว่า “ใครคือลูกค้า”		
28. คำถามว่า “ใคร ทำอะไร อยู่ที่ไหน” จะช่วยให้เกิดการหาลูกค้าได้		
29. การคาดคะเนว่า กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของเราต้องมีนิสัยเช่นไร คือ วิธีคิดในการกำหนดตลาดเฉพาะเจาะลงไป		
30. การจดบันทึกตัวเลขยอดขาย ยอดค่าใช้จ่ายโดยแยกแต่ละบัญชี ฯ เป็นเรื่อง ที่ต้องทำในการประกอบกิจการธุรกิจ		
31. รายได้ ค่าใช้จ่าย เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องจดบันทึก และนำมาตรวจสอบเป็น ระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ		
32. หนี้สินก็สำคัญ เป็นเรื่องที่ต้องนำมาบริหารจัดการให้หนี้ระยะสั้น กลายเป็นหนี้ระยะยาว อย่างไม่มีสิ้นสุด		
33. ทรัพย์สินของกิจการที่จะหาได้เริ่มแรกสุด คือ เงินลงทุนจากตนเองและ ผู้อื่นที่เห็นด้วยกับเรา (เป็นผู้ร่วมลงทุน)		
34. คนที่จะร่วมลงทุนกับเรา เขามักจะดูยอดขายได้และยอดรายจ่ายของกิจการ		
35. ทรัพย์สินหมุนเวียนของกิจการ หมายถึง เงินสดในมือและเงินฝากธนาคาร		
36. ทรัพย์สินถาวรของกิจการ หมายถึง ที่ดินที่เป็นที่ตั้งกิจการของเรา		
37. ทรัพย์สิน = หนี้สิน +ทุน เป็นเรื่องสำคัญต้องทำให้เป็นเช่นนี้เสมอ		
38. เมื่อจำเป็นต้องมีการเก็บสินค้าไว้เพื่อขายให้ทันกับที่ลูกค้าสั่งซื้อต้องมีไว้ นั่นคือ ต้องมีการตรวจสอบสินค้าและคาดคะเน (คำนวณ) จำนวนการผลิต		
39. หากมีปัญหาด้านการผลิต ต้องมีการตรวจสอบตั้งแต่ IPO (ไอพีโอ)		
40. จะช่วยให้กิจการเกิดความเป็นระเบียบได้ต้องหมั่นทำให้ได้ตามเกณฑ์ ที่กิจการกำหนดตั้งไว้		
41. เป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ โดยไม่ต้องร่วมมือกันก็ได้		
42. PDCA (พี ดี ซี เอ) ถือเป็นหลักการที่ต้องมีการตกลงเป็นเกณฑ์ไว้ก่อน		

ข้อความ	ถูก	ผิด
43. การทำ SWOT ต้องเปิดใจให้กว้าง		
44. การทำกิจการให้ประสบผลสำเร็จอยู่ที่ว่าต้องทำจริงและใส่ใจ		
45. ผู้ที่จะทำกิจการธุรกิจต้องมีมุมมองในทางบวก (ทัศนคติบวก)		
46. การหมั่นแสวงหาความรู้เสมอเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้กิจการเติบโต		
47. ความสม่ำเสมอ การมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี เกี่ยวกับการทำธุรกิจโดยตรง		
48. อดทน และหมั่นตรวจสอบตนเอง เป็นคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจ		
49. ข่าวสารบ้านเมืองต้องฟังไว้เพื่อมาปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีปฏิบัติงาน ในกิจการธุรกิจ แต่ฟังหูไว้หู (วิเคราะห์) ก่อน		
50. การอ่าน และการจำ (การจด) จะช่วยให้มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง		
51. อหิวาต์ที่ดี คู่กันที่การพูดที่เหมาะสม		
52. กฎ กติกาในการประกอบ (ทำ) ธุรกิจ มีหรือไม่มีก็ได้		
53. ความเชื่อมั่นในตนเองและความมุ่งมั่นเป็นคุณสมบัติของผู้ทำกิจการธุรกิจ		
54. ความประหยัดและการมีทัศนคติที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นของผู้ประกอบ(ทำ)ธุรกิจ		
55. ความมีวินัยในตนเองเป็นคุณสมบัติของผู้ประกอบ(ทำ)ธุรกิจ		
56. หากต้องการประสบผลสำเร็จอย่างสูงในกิจการธุรกิจต้องกระตือรือร้น		
57. ความคิดริเริ่ม เป็นคุณสมบัติของผู้ประกอบ(ทำ)กิจการธุรกิจ		
58. การทำงานหนักและมีความอดทนในการทำงานให้แล้วเสร็จเป็นสิ่งสำคัญ ในการประกอบการ (ทำ) ธุรกิจ		
59. คุณภาพของงานที่ทำเริ่มต้นตั้งแต่การเตรียมปัจจัย (Input) ในตอนเริ่มต้น		
60. งาน/ผลผลิต(ที่คุ้มค่ากับการลงทุนถือเป็นงาน (ผลผลิต) ที่มีประสิทธิภาพ		
61. การทำธุรกิจในชุมชนต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย		
62. สภาพแวดล้อมในชุมชนรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนต้องรักษาไว้		
63. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมชุมชน ต้องหาหรือคนในชุมชน-ร่วมกันคิด		
64. ธุรกิจชุมชนถือเป็นสมบัติของชุมชนต้องมีสมาชิกจากคนในชุมชน คิดโดยคนในชุมชน ทำโดยคนในชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน		
65. กล้าเสี่ยง กล้าตัดสินใจในธุรกิจชุมชนต้องหาหรือกันระหว่างสมาชิก		
66. การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นคุณสมบัติของผู้ทำธุรกิจ		
67. รักความสะอาด และมีความสามารถในการจูงใจลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ ที่ต้องมีในการทำกิจการธุรกิจ		

ข้อความ	ถูก	ผิด
68. การรู้จักควบคุมอารมณ์ เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต้องมีการประกอบการทำงาน(กิจการธุรกิจ		
69. การวางแผนการผลิต ทำได้โดยการนำข้อมูลเดิมมาตรวจสอบตัวเลข		
70. ตัวเลขที่ได้จากการประกอบการมาจากการใส่ใจและจดบันทึกอยู่เสมอ		
71. ความประหยัดในการผลิตเกิดการใส่ใจ คิดรอบคอบและจดไว้เปรียบเทียบ ระหว่างรอบปีที่ผ่านมาและรอบเวลา (ปี) ที่จะเกิดขึ้น		
72. การเลือกคนที่จะทำการผลิตต้องมีหลักการและกฎเกณฑ์		
73. การเลือกคนที่จะทำการผลิตต้องเลือกคนที่มีความสามารถตรงที่กำหนด		
74. Input – Process – Output ถือเป็นกระบวนการผลิตสินค้า		
75. Input ที่คัดสรรมาอย่างรอบคอบและครบถ้วนจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย		
76. Process หมายถึง วิธีการทำงาน และขั้นตอนการ (ทำ) ปฏิบัติงาน		
77. Output หมายถึง ผลผลิตที่กิจการธุรกิจทำขึ้นมาสำเร็จแล้วพร้อมเสนอขาย		
78. การเสนอขาย ผลผลิต สามารถเสนอขายให้กับใครก็ได้ที่มีความต้องการ		
79. ไม่ใช่คนทุกคนจะเป็นลูกค้าของกิจการธุรกิจของเรา		
80. ต้องมีการวิเคราะห์ว่าควรจะนำเสนอขายผลผลิตให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย		
81. การวิเคราะห์ คือ การแยกแยะ แจกแจง ไตร่ตรองโดยละเอียดรอบคอบ		
82. การวิเคราะห์ อาจใช้เทคนิค 5W 1 H		
83. การวิเคราะห์ อาจใช้เทคนิคผัง (แผนภูมิ) ก้างปลา-เหตุผล		
84. การวิเคราะห์ อาจชวนกลุ่มสมาชิกมาหารือระดมสมองกันแบบเปิดใจ		
85. การวิเคราะห์ สามารถทำได้ไม่ว่าจะเป็นใครเพราะเป็นการหาเหตุผล		
86. การวิเคราะห์จะว่าไปก็ คือ การใช้หลักอริยสัจสี่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค		
87. การวิเคราะห์ไม่ใช่เรื่องแปลกทุกคนสามารถทำได้		
88. การวิเคราะห์เป็นการพิจารณาอย่างเปิดใจกว้าง		
89. การวิเคราะห์จะประสบผลสำเร็จหาก ลดอคติ และฟังซึ่งกันและกัน		
90. การวิเคราะห์จะประสบผลสำเร็จหากยึด ผลสำเร็จของงาน (ตามเป้าหมาย) ของกิจการเป็นตัวตั้ง		

ตอนที่ 3

แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	แทบจะ ไม่เคย เป็น เช่นนี้	เป็นจริง บ้างไม่ บ่อยนัก	จริงบ้าง ไม่จริง บ้างครั้ง ต่อครั้ง	เกินครึ่ง มักเป็น เช่นนี้	เกือบ ทุกครั้ง เป็น เช่นนี้
1. ฉันต้องการเรียนรู้อยู่เสมอตลอดชีวิต					
2. ฉันทราบว่าฉันต้องการเรียนอะไร					
3. เมื่อประสบกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เข้าใจ ฉันจะหลีกเลี่ยงไปจากสิ่งนั้น					
4. ถ้าฉันต้องการเรียนรู้สิ่งใด ฉันจะหาทาง เรียนรู้ให้ได้					
5. ฉันรักที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ					
6. ฉันต้องการใช้เวลาพอสมควรในการเริ่ม ศึกษาเรื่องใหม่ ๆ					
7. ในชั้นเรียนฉันหวังที่จะให้ผู้สอนบอกผู้เรียน ทั้งหมดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง อยู่ตลอดเวลา					
8. ฉันเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตัวเราเป็นใคร อยู่ที่ไหนและจะทำอะไรเป็นหลักสำคัญ ของการเรียนรู้ของทุกคน					
9. ฉันทำงานด้วยตนเองได้ไม่ติดนัก					
10. ฉันต้องการข้อมูลบางอย่างที่ยังไม่มี ฉันทราบว่าจะไปหาได้ที่ไหน					
11. ฉันสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้ดีกว่าคนส่วนมาก					
12. แม้ฉันจะมีความคิดที่ดี แต่ดูเหมือน ไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้					

ข้อความ	แทบจะ ไม่เคย เป็น เช่นนี้	เป็นจริง บ้างไม่ บ่อยนัก	จริงบ้าง ไม่จริง บ้างครั้ง ต่อครั้ง	เกินครึ่ง มักเป็น เช่นนี้	เกือบ ทุกครั้ง เป็น เช่นนี้
13. ฉันต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า ควรเรียนอะไรและจะเรียนอย่างไร					
14. ฉันไม่เคยทอดยต่อการเรียนสิ่งที่ยาก ถ้าเป็นเรื่องที่ฉันสนใจ					
15. ไม่มีใครอื่นนอกจากตัวฉันที่จะต้อง รับผิดชอบในสิ่งที่ฉันเลือกเรียน					
16. ฉันสามารถบอกได้ว่าฉันเรียนสิ่งใดได้ดี หรือไม่					
17. สิ่งที่ต้องการเรียนรู้มีอยู่มากมาย จนฉันอยากให้แต่ละวันมีมากกว่า 24ช.ม.					
18. ถ้าฉันตัดสินใจจะเรียนรู้อะไรก็ตามฉันจะ สามารถจัดเวลาเรียนรู้สิ่งนั้นให้ได้ ไม่ว่าจะมีภารกิจมากมายเพียงใดก็ตาม					
19. ฉันมีปัญหาในการทำความเข้าใจใน เนื้อหาที่อ่าน					
20. ถ้าฉันไม่เรียน ฉันก็ไม่รู้สึกผิดแต่อย่างใด					
21. ฉันทราบดีว่าเมื่อใดที่ฉันต้องการจะเรียนรู้ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากขึ้น					
22. ขอให้ฉันได้ทำข้อสอบให้ได้คะแนนสูงๆ ก็พอใจแล้วแม้ว่าฉันจะยังไม่เข้าใจใน เรื่องนั้นอย่างถ่องแท้ก็ตามที					
23. ฉันคิดว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่น่าเบื่อ					
24. ฉันชื่นชอบผู้ที่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ					
25. ฉันสามารถคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ได้หลาย แบบสำหรับการเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ					
26. ฉันพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนกับ เป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้					

ข้อความ	แทบจะ ไม่เคย เป็น เช่นนี้	เป็นจริง บ้างไม่ บ่อยนัก	จริงบ้าง ไม่จริง บ้างครั้ง ต่อครั้ง	เกินครึ่ง มักเป็น เช่นนี้	เกือบ ทุกครั้ง เป็น เช่นนี้
27. ฉันสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องที่ผมจำเป็นต้องรู้ ได้เกือบทุกเรื่อง					
28. ฉันรู้สึกสนุกสนานในการค้นหาคำตอบ สำหรับคำถามต่าง ๆ เสมอ					
29. ฉันไม่ชอบคำถาม ที่มีคำตอบถูกต้อง มากกว่าหนึ่งคำตอบ					
30. ฉันมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ มากมาย					
31. ฉันจะดีใจมากหากการเรียนรู้ของฉัน ได้สิ้นสุดลง					
32. ฉันไม่ได้สนใจการเรียนรู้หนักเมื่อเทียบกับ ผู้อื่น					
33. ฉันไม่มีปัญหาเกี่ยวกับทักษะเบื้องต้น ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน และการจำ					
34. ฉันชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ แม้ไม่แน่ใจว่า ผลจะออกมาอย่างไรก็ตาม					
35. ฉันไม่ชอบที่จะให้ใครมาระบุข้อผิดพลาด ในสิ่งที่ฉันกำลังทำอยู่					
36. ฉันมีความสามารถในการคิดค้นหาวิธี แปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ					
37. ฉันชอบคิดถึงอนาคต					
38. ฉันมีความพยายามในการค้นหาคำตอบ ในสิ่งที่ต้องการรู้ได้ดี เมื่อเทียบกับผู้อื่น					
39. ฉันเห็นว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย ไม่ใช่ สัญญาณให้หยุดการกระทำ					

ข้อความ	แทบจะ ไม่เคย เป็น เช่นนี้	เป็นจริง บ้างไม่ บ่อยนัก	จริงบ้าง ไม่จริง บ้างครั้ง ต่อครั้ง	เกินครึ่ง มักเป็น เช่นนี้	เกือบ ทุกครั้ง เป็น เช่นนี้
40. ฉันสามารถบังคับตนเองให้กระทำในสิ่ง ที่คิดว่าควรจะทำ					
41. ฉันชอบทำการสำรวจตรวจสอบปัญหา ต่าง ๆ ด้วยวิธีการของตนเอง					
42. ฉันมักเป็นผู้นำกลุ่มในการเรียนรู้					
43. ฉันสนุกที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ ผู้อื่น					
44. ฉันไม่ชอบสถานการณ์การเรียนรู้ที่ทำทาย					
45. ฉันมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ					
46. ยิ่งได้เรียนรู้มาก ฉันยิ่งรู้สึกที่โลกนี้ น่าตื่นเต้น					
47. การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก					
48. การยึดการเรียนรู้ที่เคยใช้ได้ผลมาแล้ว ดีกว่าการลองใช้วิธีการใหม่ ๆ					
49. ฉันต้องการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้ เป็นคนที่มีความเจริญก้าวหน้า					
50. ฉันเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ ของตนเอง ไม่มีใครมารับผิดชอบแทนได้					
51. การเรียนรู้ถึงวิธีการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ สำคัญสำหรับฉัน					
52. ฉันไม่มีวันแก่เกินไปในการเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ					
53. การเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย					
54. การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต					

ข้อความ	แทบจะ ไม่เคย เป็น เช่นนี้	เป็นจริง บ้างไม่ บ่อยนัก	จริงบ้าง ไม่จริง บ้างครั้ง ต่อครั้ง	เกินครึ่ง มักเป็น เช่นนี้	เกือบ ทุกครั้ง เป็น เช่นนี้
55. ในแต่ละปีฉันได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หลาย ๆ อย่างด้วยตนเอง					
56. การเรียนรู้ไม่ได้ทำให้ชีวิตของฉันแตกต่าง ไปจากเดิม					
57. ฉันเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพทั้งใน ชั้นเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
58. ฉันเห็นด้วยกับความคิดที่ว่า “ผู้เรียนคือผู้นำ”					

ภาคผนวก ค

แผนการเตรียมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน
เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง

แผนการเตรียมการสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน

1. กิจกรรมที่สร้างสภาพเอื้อเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการชี้นำตนเอง
 - 1.1 ผู้วิจัยเตรียม ในสิ่งต่อไปนี้
 - 1.1.1 ความรู้เนื้อหาธุรกิจทั้ง 4 ด้าน
 - 1.1.2 แผ่น 5 ส
 - 1.1.3 แผ่น SWOT
 - 1.1.4 แผนภูมิแก๊งปลา-เหตุผล
 - 1.1.5 แผ่น 5 W 1 H
 - 1.1.6 แผ่น I-P-O
 - 1.1.7 แผ่น P-D-C-A
 - 1.1.8 แบบฟอร์มโครงการตามที่กำหนด สำหรับ 1 ชุด ต่อ 1 คน
 - 1.1.9 แบบฟอร์มแผนธุรกิจ ตามที่กำหนด 1 ชุด ต่อ 1 คน
 - 1.2 ผู้วิจัยเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมให้ได้บรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นส่วนตัวและเป็นกลุ่ม
 - 1.2.1 การเป็นส่วนตัวเน้นความเป็นอิสระ สงบ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
 - 1.2.2 การเป็นกลุ่มจัดแบ่งกลุ่มตามสัญลักษณ์สี
 - 1.2.3 การให้ได้ใช้ทักษะด้านการอ่าน ฟัง เขียน จำ และแก้ปัญหา
 - 1.3 ผู้วิจัยอำนวยความสะดวกให้ประชากรที่ศึกษา
 - 1.3.1 ยึดปัญหาของประชากรที่ศึกษาเป็นศูนย์กลาง
 - 1.3.2 ให้นั้นความเป็นตัวเอง เพื่อให้เกิดการ “รับรู้ตนเอง พัฒนาศักยภาพ”

ภาคผนวก ง
เอกสารใบสมัครแสดงความจำนง

แบบแสดงความจำนงเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม “กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน”
โปรดกาเครื่องหมาย / หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริง ในข้อต่อไปนี้

1. กลุ่มชื่อ
2. ยินดีสมัครเข้าร่วมกิจกรรมนี้ เพราะ (1)
 (2) (3).....
3. ทราบแล้วว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้จะได้รับการพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับ
 “กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชน” ใน 4 ด้าน ได้แก่
 (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านการตลาด
 (3) ด้านการผลิต (4) ด้านแนวทางการประกอบการ
4. ทราบแล้วว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้จะได้พัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง
 (SDLR) ริเริ่ม สนใจในการเรียนรู้ มีระเบียบวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ในการเรียนรู้
 โอกาสในการเรียนรู้ มีมโนทัศน์ต่อตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ
 มีทักษะการอ่าน ฟัง เขียน จำ และแก้ปัญหา คาดหวังที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เข้าใจตนเองว่า
 มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มั่นใจ ชื่นชอบกับประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้น ร่วมตัดสินใจและร่วม
 วางแผนการเรียนรู้ เชื่อมั่นว่าเกิดการ เรียนรู้ได้โดยการค้นพบ
5. ทราบแล้วว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ เชื่อว่าจะสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับ
 กลับไปพัฒนากลุ่มของตนต่อไป
6. ทราบแล้วว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ จะสามารถนำความรู้ ทักษะ และแนวคิดที่ได้รับไป
 บอกเล่ากับสมาชิกคนอื่น หรือกลุ่มที่สนใจอื่น ๆ ได้
7. ทราบแล้วว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ เป็นการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ภายใต้อาสาเชื่อถือว่า
 (1) ทุกคนมีศักดิ์ศรี (2) มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นต่อการเรียนรู้ (3) อิสระ รักการเรียนรู้
 (4) มีลักษณะเฉพาะตน (5) เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ (6) คิดสร้างสรรค์
 (7) มองอนาคตในด้านดี (8) รักดี ใฝ่เจริญ (9) มั่นใจว่าเกิดการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ได้
 (10) ต้องการพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพแห่งตน เพื่อนำไปพัฒนากลุ่มซึ่งเป็นการพัฒนา
 ชุมชน และพัฒนาสังคมโดยส่วนรวมในที่สุด

.....

ภาคผนวก จ
แบบสำรวจผลการทำธุรกิจชุมชน

แบบสำรวจผลประกอบการกลุ่มสตรีฯ ระหว่าง ตุลาคม 2549- ตุลาคม 2550

No.	รายการ*	2549			2550						
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	
1	ยอดขายสินค้าต่อเดือน (บาท)										
2	ต้นทุนของสินค้าที่ขายต่อเดือน (บาท)										
3	ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ต่อเดือน (บาท)										
4	ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ต่อเดือน (บาท)										
5	ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่อเดือน (บาท)										
6	ค่าใช้จ่ายที่จ่ายล่วงหน้าต่อเดือน (บาท)										
7	มีการรับคืนสินค้าที่ขายไปแล้วต่อเดือน (บาท)										
8	จำนวนสินค้าที่ขายแต่ยอมลดราคาให้ต่อเดือน (บาท)										
9	ดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต้องจ่ายต่อเดือน (บาท)										
10	ค่าเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายล่วงหน้าต่อเดือน (บาท)										
11	เงินสดที่มีต่อเดือน (บาท)										
12	ลูกหนี้จากการขายเงินเชื่อต่อเดือน (บาท)										
13	สินค้าคงเหลือต่อเดือน (บาท)										
14	เจ้าหนี้ค่าซื้อวัตถุดิบต่อเดือน (บาท)										
15	เงินกู้ยืมต่อเดือน (บาท)										

แบบสำรวจผลประกอบการกลุ่มสตรีฯ ระหว่าง ตุลาคม 2549- ตุลาคม2550(ต่อ)

No.	รายการ*	2549			2550					
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
16	มูลค่าที่ดิน (บาท)									
17	มูลค่าอาคาร (บาท)									
18	มูลค่าอุปกรณ์สำนักงาน (บาท)									
19	รายได้ค้างรับต่อเดือน (บาท)									
20	ค่าเสื่อมราคาอาคารต่อเดือน (บาท)									
21	ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์สำนักงาน (บาท)									

*กรอกเฉพาะรายการที่มี

ภาคผนวก จ

ประวัติ และวิถีชีวิตของพ่อเล็ก กุศลวงศ์แก้ว ปราชญ์ชาวบ้าน

ประวัติและวิถีชีวิตของพ่อเล็ก กุศลวงศ์แก้ว ปราชญ์ชาวบ้าน

ประวัติ

พ่อเล็ก กุศลวงศ์แก้ว เกิดวันพฤหัสบดีที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2488 การศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 บวชเรียนสอบได้นักธรรมตรี ภรรยา ชื่อนางคำมอญ กุศลวงศ์แก้ว อายุ 63 ปี (2549) มีบุตร ชาย 4 คน หญิง 4 คน ที่อยู่ บ้านเลขที่ 234 บ้านบัว หมู่ที่ 5 ตำบลกุศุมบก อำเภอกุศุมบก จังหวัดสกลนคร 47180

ประวัติการทำงาน เมื่อมี พ.ศ. 2516 ได้พาชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจศพช่วยเหลือในยามจำเป็น ปี พ.ศ. 2528 พาชาวบ้านก่อตั้งศูนย์สาธิตสหกรณ์ร้านค้าประจำหมู่บ้าน ได้ทุนจากการลงหุ้นกัน ปี พ.ศ. 2531 ได้เป็นผู้นำตั้งกลุ่มพันธุ์ไม้พื้นบ้านขึ้นเป็นกลุ่มอินแปง จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2533 ได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านบัว ทำงานได้ 11 เดือน ก็ลาออกเพราะไม่ชอบอยู่ในกรอบทางราชการ อยู่ในวงแคบ ๆ ไม่อิสระ ปี พ.ศ. 2534 ได้ตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2535 ได้ตั้งเด็กชักถักเครื่องช้ายอินแปง ปี พ.ศ. 2536 ได้ไปร่วมประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมโลกที่ประเทศฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2539 เป็นประธานโครงการอนุรักษ์ป่าภูพานของเครื่องช้ายอินแปง ปี พ.ศ. 2542 ได้รับการยกย่องเป็นภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1 และเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม อยู่ส่วนกลางปฏิบัติงานเป็นเวลา 3 ปี 4 เดือน ปี พ.ศ. 2543 – ปัจจุบัน เป็นคณะกรรมการคัดเลือกโครงการรางวัลลูกโลกสีเขียวกลาง คณะกรรมการโครงการวิจัยท้องถิ่นภาคอีสาน ปี พ.ศ. 2545 – ปัจจุบัน (2549) เป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อยู่ส่วนกลาง ปี พ.ศ. 2545 เป็นคณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ของส่วนภูมิภาคอีสาน

เกียรติประวัติการทำงานเพื่อสังคม ได้แก่ ปี พ.ศ. 2538 ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทผู้นำชุมชน จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม 23 ธันวาคม 2538 ได้รับเกียรติบัตรในการสนับสนุนส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมของชาติให้เป็นที่ประจักษ์ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และ ได้รับรางวัลคนดีศรีสังคม โดยพระธรรมปิฎก ปี พ.ศ. 2541 ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปี พ.ศ. 2543 ได้รับรางวัลครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างจากคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และรางวัลลูกโลกสีเขียว

เขียว จากโครงการลูกโลกสีเขียว ปี พ.ศ. 2544 ได้รับโล่เกียรติยศจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ได้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปี พ.ศ. 2545 ได้รับรางวัลพัฒนาการศึกษาดีเด่น จากกรมส่งเสริมและพัฒนาสังคมไทย ได้รับโล่เกียรติยศจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม จากธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับโล่เกียรติยศจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และ ปี พ.ศ. 2548 ได้รับเกียรติบัตร คนดีศรีกุดบาก สาขาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ข้อวัตรปฏิบัติประจำตัว และครอบครัว ฝึกตนให้เป็นคนประหยัด ให้อภัยอดทนยอมให้ชื่นชมในความเป็นไทย ไม่ให้ใฝ่ในการเป็นทาส ให้สามารถพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเองและอยู่ร่วมกับธรรมชาติด้วยความเคารพ

ให้กินอิ่มนอนอุ่น ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนฮักแพงแบ่งปันฉันทพี่น้อง มีอยู่มีกินไม่มีหนี้สินก็อยู่เย็นเป็นสุข

ฝึกตนให้เป็นคนคิดดีคิดชอบ แล้วก็ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนธรรมชาติจนเกินความจำเป็นของชีวิต คือการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติตามพระศาสนา หรือการทำบุญ เพื่อตนเองและเป็นการทำบุญให้ผู้อื่นด้วย

กฎระเบียบหรือเรียกว่า “ธรรมบัญญัติชุมชน”

คำว่า “ผีเฮือน” หมายถึง กฎระเบียบของคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน ให้ผีเป็นกุศโลบายกำหนดเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้คนในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ ต้องเคารพซึ่งกันและกัน

คำว่า “ผีปู่ตา” หมายถึง ผีบรรพบุรุษ ตั้งเป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ให้ผู้คนในหมู่บ้านได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่นลูกหลานในหมู่บ้านต้องเคารพนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ เชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่ มีระเบียบวินัยในการประพฤติทางกาย ทางวาจา และจิตใจที่ดั่งมาต่อกันและกัน สรรค์สร้างแต่ความดี

คำว่า “ผีนา ผีสวน” หมายถึง กฏระเบียบข้อบังคับให้เคารพนับถือพระแม่ธรณี พระแม่คงคา พระแม่โพสพ พระแม่มาจนา ซึ่งเป็นผู้ให้ชีวิตของพวกเรา อย่างเอาหาพิษที่เป็นสิ่งไม่ดีไปให้แม่ผู้ให้ชีวิตของพวกเรา กิน จะเป็นบาป คำว่าบาปนั้นก็คือ จะเป็นพิษ เป็นภัยต่อพระแม่ของเรา แล้วก็เป็นพิษต่อชีวิตของเราด้วย

คำว่า “ผีภูผา ผีป่าดง ผีแม่น้ำคงคา ผีดินโพธิ์ ผีต้นไม้ใหญ่” หมายถึง กฏระเบียบ หรือข้อห้ามไม่ให้ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เป็นคำสอนของลูกหลานได้เคารพธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตของผู้คนและสัตว์อื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกัน จะได้อยู่อย่างสันติคั่นทิวหน้า...

จากที่กล่าวมา เป็นเพียงบางส่วนของปราชญ์ชาวบ้าน พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว ได้นำมาบอกเล่าเป็นเรื่องเล่า “จากปู่สู่หลาน” ซึ่งเป็นเอกสารที่มอบไว้ให้แก่ประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยและประชากรกลุ่มสตรีจังหวัดขอนแก่น ได้เรียนรู้ ถึงวิถีคิด และวิถีปฏิบัติในการชี้นำตนเองของพ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว ปราชญ์ชาวบ้านผู้นี้อย่างดียิ่ง

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	นางอรวรรณ จุลชัยเจียร
วัน เดือน ปี ที่เกิด	26 กันยายน 2491
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	: ศิลปศาสตรบัณฑิต(ศึกษาศาสตร์) –Business Education มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช : ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต บริหารอาชีพและเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	(วิทยาลัยเทคนิคขอนแก่น-ไทย-เยอรมัน) (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตขอนแก่น) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2514 - ปัจจุบัน